

11-D-158

Roblinský : Za dráty koncentráku

11-D-158

44-D-158

ZA DRÁTY KONCENTRÁKU

11-D-158

FRANTIŠEK ROBLÍNSKÝ

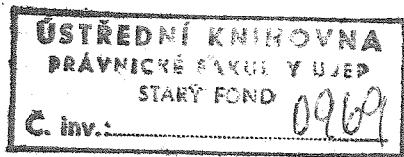
ZA DRÁTY
KONCENTRÁKU

PRAHA V DUBNU 1945

inv. č. 6.415

Komárka
Mu 90

Obálku navrhl akad. malíř JAROSLAV MOUČKA

Připisuji

drahé matce a ženě, dvěma bytostem, které
obětavými zásilkami jídla a peněz pomohly
mi udržet si zdraví a vydržet. Jim vděčím
za svůj život.

Koncentrák ...

Ten přízrak hrůzy, před kterým jsem měl panický strach, mne neminul. Pověsti nasvědčovaly, že se jedná o konec pro každého, kdo se dostane za jeho zdi.

Předtucha muk, které musí nevyhnutelně končit smrtí, dráždila bránici a svírala srdce úzkostí. Vždyť jsem chtěl ještě žít, měl jsem tolik krásných plánů, chtěl jsem ještě na své pouti prokázat hodně dobra, abych buď odplácel dobro mně poskytnuté nebo napravoval jím chyby, kterých jsem se jako každý smrtelník dopouštěl.

A právě v předtuše blízkého konce měl jsem těch plánů a touhy po dobrých skutcích tím více, čím menší naděje byla na jejich uskutečnění.

Krutá předehra v policejních věznicích, výslechy, hlad a tělesné strádání, nekonečné transportování ve společnosti skutečných zločinců i lidí stejně nevinných jako já, byla ve své relativní krátkosti nekonečným úsekem života, na který nikdy nezapomenu.

A byla to nakonec naděje na brzké zakotvení v tom obávaném koncentráku, která sílila blahým očekáváním možnosti se zout, umýt, shodit zavšivenou košili, vidět slunce a dýchat čistý vzduch. Vždyť život tam nemohl již být horší toho v policejních věznicích, i když jeho trvání zdálo se určeno na dobu co nejkratší.

Zkazky těch, kteří na transportu byli s námi převáženi z jednoho tábora do druhého, byly velmi zřídka pravdivé. Podle povahového založení líčil každý ten život jinak. Někteří s posměchem zlehčovali všechnu tradovanou hrůzu, někteří ji úmyslně zvětšovali, aby tím víc vynikla jejich hrdinná odolnost.

A právě ti, kteří nejvíce pověsti zveličovali, přesvědčili mne svým dobrým zjevem, že je možno za určitých předpokladů vytrvat s pevnou nadějí, že k osvobození jednou dojítí musí, i když jeho termín byl v nedozírné dálce.

Ty předpoklady rýsovaly se mi po bedlivém pozorování a uvažování zcela jasně: udržet zdraví, zapomenout na své dobré vychování a přizpůsobit se hrubému prostředí, stát se živočišně ostražitým, a hlavně — neztratit nervy.

I když tento charakterový přerod trval mi dosti dlouho a i když jsem v začátcích skoro ztrácel naději, že se mi podaří obstát, když jsem nedovedl v sobě zapřít odpor k Němcům (ani ty stejně se mnou zavřené nevyjímaje), přece jen vysvitla mi šťastná hvězdička, která mne provedla vši tou hrůzou skoro bez úhony a nakonec plným jasem osvětila cestu domů.

Dlouhá řada těch méně šťastných, kteří zaplatili svoji národní příslušnost životem nebo budou nakonec přece jen osvobozeni, ale s podlomeným zdravím a vrátí se zmrzačení, zdá se mi dobrým důvodem zaznamenati pro věčné časy, jak se v koncentráku žilo, strádalo a umíralo.

Vzpomínám všech těch dobrých lidí, kterých už mezi sebou neuvídíme, a věnuji tuto svou práci jejich památce i všem těm, kteří se jich nedočkají.

Co je koncentrace?

Koncentrace je soustředění.

Byly soustředěny myšlenky.

Byly soustředěny na skutečnost, že jednání určité třídy lidí, majících okamžitě moc v rukách, nebude a nemůže se líbit většině.

Byly soustředěny na skutečnost, že lidé dají se ovlivňovati lidmi; lidmi, kteří více myslí, jemněji cítí, dovedou se rozhodovat, dovedou jednat.

Byly soustředěny na skutečnost, že tito jemněji myslící a rozhodnější lidé nebudou mlčet, nebudou nečinní, že se stanou nebezpeční ovládnutím veřejnosti.

Byly soustředěny na skutečnost, že tato veřejnost by dovedla uchvatitele moci této zbaviti.

Byly soustředěny na skutečnost, že se snadněji žije nahoře s široce otevřenou hubou a drže zvednutým čelem, než dole se shrbeným hřbetem, rty pevně sevřenými k zvýšení úsilí o chléb vezdejší, čelem vráskami rozrytým.

Byly soustředěny na nutnost jednou nabytou pozici udržet.

Za každou cenu.

Tato cena nebyla nikdy dost veliká, vyplatilo se zatížit si svědomí i nějakým tím násilím, ale bylo nutno se udržet.

Soustředění myšlenek znamená obvykle úspěch. Zde muselo být úspěchu dosaženo. Ta nutnost soustředění podpořila a vedla.

Logickým důsledkem snahy o udržení pozice za každou cenu bylo odstranění protivníků a lidí jiného názoru na věci veřejné i soukromé.

Jednoduchá věc. Kulka ulitá z vynucených sbírek kovů a zabavených železných plotů a vrátek, stala se věrným vykonavatelem.

Ale množství k odstranění vyhlédnutých a určených stávalo se stále větší.

Soustředěním myšlenek došlo se k názoru, že těch kulek nelze vždy užívat, nemá-li být ilhostejná veřejnost pobouřena jejich rachotem. Bude lépe ty statisíce, vzrostlé na miliony, odstraňovat potichu. Soustředění myšlenek se vtělilo v činnost: nepohodlní a nebezpeční živlové byli vyzvednuti ze svých míst, byli vytrženi z rodin, povolání, života, a byli sehnáni na jedno místo k zjednodušení dohledu a k zjednodušení potíží spojených s jejich odstraňováním.

Byli koncentrováni, umístěni v táborech obehnaných dvojitým drátěným plotem, nabitým elektrickým proudem, bezpečně účinkujícím při pokusu o útěk, byli vsazeni do koncentračních táborů.

Vedle politicky, skutečně neb údajně, nebezpečných živlů bylo nutno odstranit z veřejného života také zločince z povolání, lidi nenechavé, lidi nesociálně jednající snahou opatřit si kus toho živobytí nad chabý přidělový systém, bylo nutno nějak odstranit ty, kteří měli a nechtěli dát, ty, kterým bylo nutno brát, aby vládnoucí klika měla prostředky k udržení existence.

Ti všichni byli vehnáni do koncentračních táborů k na-

plnění a ukončení svého života. Zasluhovala-li velká část koncentrovaných potrestání smrtí za své skutky, ke které tu byli odsouzeni všichni, byla jistě vždycky trestem krutým za často nepatrné provinění, vzešlé z přestupku předpisů zcela výjimečných a hrubě zasahujících do práv svobodného občana.

Sadistická povaha vládnoucí kliky dala tu nejlepší možnost vybití zvrhlé choutky svých přívrženců na nevinných obětech, na nichž bylo lze beztrestně vyzkoušet všechny způsoby mučení.

A soustředěné myšlenky dovedly pro soustředěné ubožáky vymyslet mučení moderní, mučení bez olověných bot, bez lámání v kole, bez skřipců a bití do pat, dovedli využít běžných prostředků v civilním životě prospěšných a mnohdy vyhledávaných, jako jsou chůze, sport, práce, výchovný výprask.

Kulka se stala v nutných případech jen milosrdným bodem za krátkou a krutou poslední větou života.

Soustředěním myšlenek přišlo se ale k názoru, že těch nevolníků k smrti určených lze dočasně využít k nucené práci.

A tak kolem koncentračních táborů soustřeďují se podniky všeho druhu, hlavně podniky sloužící válečnému průmyslu. V těch jsou nevolníci nuceni za bídnou stravu pracovat v dešti ran, v zimě, v nemoci, s hlodající podvýživou.

Z koncentračních táborů stávají se tak tábory otroků, nad jejichž životy mají plnou moc a právo uniformovaní SS-Manni, kteří jako výkvět stranické zvrhlosti jsou pověřeni jejich správou a vedením.

Tímto přerodem koncentračních táborů na tábory otroků bere na sebe koncentrace formu druhé definice:

Koncentrace je nasycení.

Spousta kdysi bez práce pobíhajících darmošlapů dostala s politickou legitimací jedinečnou možnost se nasytit, skutečně se najíst a žít dobře na úkor a z práce nevolníků koncentrovaných v koncentračních táborech.

Spoustě politických přívrženců byla tu dána možnost nasytiti svoje zvrhlé choutky beztrestným mlácením a mučením lidí, kocháním se řevem obětí, výrazem bolesti, unikáním života z krvácejících těl. I ti nevolníci byli nasyceni. Ale bolestí duševní i tělesnou, mnohdy byli přesyrceni životem, který jim tu byl určen, dobrovolně vyhledávající vykoupení smrtí v drátech. Jejich zuhelnatělá těla sytila někdy celý den pohledy vyděšených nevolníků i samolibé pohledy SS-Mannů, kterým ztráta krku přinesla zase plus.

A tak nadčlověčí kultura dvacátého století vytvořila zcela nový pojem, moderní pleonasmus koncentrované koncentrace, česky nasyceného soustředění, nebo, chcete-li, soustředěné nasycenosti.

Cena života

Vyčíslit hodnotu života nepodařilo se dosud nikomu.

Pojistným matematikům zdařilo se však zjistiti rozdíly v ceně života přesným propočtem pravděpodobností, které tento život ukončují.

Tak má nepoměrně větší cenu život člověka, který vůbec nic nedělá, než život člověka, který jede do své kanceláře výtahem, ten zase větší, než život automobilo-

vého závodníka. Ten nemá cenu takměř žádnou a risiko za jeho záruku nechávají si pojišťovny platiti nejvyššími premiiemi.

Poněvadž nemáme tedy cenu života nijak stanovenou, musíme si ji určit podle vlastního uvážení nebo podle okamžité chuti.

Závisí to na náboženství, inteligenci, kultuře.

Primitivové nevidí rozdílu v ceně lidského a zvířecího života. Tady cena života rovnala by se asi ceně těla odhadnutého podle váhy cenovým úřadem podle norem pro kosti, maso, tuky a tekutiny rozličného složení.

Civilisace postavila kulturního člověka do vyšší cenové stupnice a dokonce násilné uzmutí života trestá podle trestního rejstříku a nálady pánů porotců.

Kultura nadčlověčí zase učí, že cenu života lze odměřovat jednoduchým úsudkem, bez vysoké matematiky pojištné, bez ohledu na náboženství, poroty, morálku:

„Život lidský má cenu je n tehdy, je-li to život m ů j. Život cizí nemá ceny a lze ho zhasnout kdykoliv a jakkoliv. Dobročinnosti v týrání tohoto života před zhašením se meze nekladou.“

I když tato zásada je praktikována beztrestně na všech v Evropě porobených národech v malém (co do ovládaného prostoru), je v koncentračních táborech Gestapa prováděna soustředěně ve velkém.

A charakterová zvrhlost SS zháší ty životy nejrafinovanějšími způsoby, aby si ti ubozí tvorové — lidé — ten život právě před souzeným koncem co nejbolestivěji uvědomili.

Jen zřídka se stane, že rána je vedena omylem tak nešikovně, že zábavu okamžitě ukončí. Pak je ale nutno tu umírající již hmotu ještě dokopat.

Vynalézavost sadistů jde však tak daleko, že dovede odsouzence k trestu smrti oběšením (přirozeně bez soudu) těsně před výkonem trestu obšťastnit vysázením padesáti ran býkovcem a ocelovou spirálou na sedací část, které samy o sobě berou vědomí a učiní trpitele nemohoucím tvorem, řvoucím bolestí.

To však nevádí, je odnesen pod šibenici, oprátka bezvadně nasazena, podstavec sklapnut. Konec. Ruce ještě provedou pokus pozvednout se k hrdlu, oči vytržštěné vylezou z důlků, s nohou odkapává ze zadnice stékající krev.

Byl zhašen život, to Nic, patříci jinému.

Chtíč byl ukojen, podívaná zpestřena přídavkem výplaty. A dvacet tisíc povinně přihlížejících a poslouchajících nevolníků bylo znovu poučeno o právu a moci nad člověka nad životem a smrtí jiných.

Stejnou morálku osvojila si spousta nevolníků, jejichž charakter ji připouštěl i schvaloval.

Vždyť dosti značnou část nevolníků tvořili často mnohokrát trestaní násilníci, zvrhlíci všeho druhu, zloději i vrahové.

Ti všichni takřka s radostí přihlíželi těm častým exekucím, ba v mnohých případech upozorněním SS-Manna na provinění spolutrpitele byli jejich bezprostřední příčinou.

A tak se často stávalo, že v touze zalíbiti a zavděčiti se svým vlastním trýznitelům, ulehčovali svoji posici někdy i falešným udáváním jiných.

Tito výtečníci stávali se oblíbenci SS-Mannů, byli protežováni, byli stanoveni předními dělníky, dohlížiteli, poháněči.

V těchto funkcích nemuseli již dohazovat svým představeným nevinné oběti, ale dělili se s SS-Manny úplně svorně o trýznění spolupracovníků. A nutno k jejich cti přiznat, že byli ve své vynalézavosti úplnými genii. Počet jejich obětí brzy převýšil konkurenci SS.

Tak se stali v krátké době tito poháněči největším postrachem. Nepracovali, ale požadovali největší výkon od nevolníků. SS-Manni mohli se na ně docela klidně spolehnout. Vyžadováním věcí úplně zbytečných dovedli důkladně potýrat a trestáním sebemenšího oddechu nebo narovnání se vyvolávali úsměv uznání na tvářích SS-Mannů.

Časté tragické následky bití byly vítanou úlevou v přeplněném táboře, kam byly stále přivázeny nové a nové spousty nevolníků. Mnozí přední dělníci stali se pověstnými a mohli se honosit desítkami odpravených nevolníků přímo na místě, nehledě k obětem, dokonavším na barácích nebo revírech.

Tato beztrestnost surového zacházení se spoluvězni byla začátkem roku čtyřicátého třetího omezena zákazem bití.

Tento zákaz byl však ještě dlouho obcházen bitím tajným. A obrany proti němu nebylo. Eventuelní stížnost přivodila hlášení, které k udržení autority předních dělníků vyneslo tělesné tresty, jež mnohdy předčily i normální bití, při kterém přece jen nastavená ruka a uhnutí řadu ran zmírnilo nebo ušetřilo.

A tak by se zdálo, že cena života i v očích Gestapa s rokem čtyřicátým třetím stoupla. Byla to ale potřeba práce, kterou bylo možno od nevolníků levně dostat, která stoupla okamžitě v ceně výše než život.

Od té doby ustala i bohulibá činnost SS-Mannů na

tomto poli. Hromadné týrání za účelem odpravení nevolníků přestalo.

K ukojení zábavy byly pak pořádány „kulturní“ večery, při kterých byly prováděny exekuce veřejně, za účasti celého dvacetitisícového tábora, velké většiny SS-Mannů a často hostů civilních i v uniformách. Zda se na těchto podnicích vybíralo, není známo.

Popraviště bylo přeneseno z bezprostřední blízkosti krematoria na náměstí tábora. Osadníci byli nuceni po provedení exekuce pochodovat kolem visícího delikventa.

Tak stalo se zhášení života, v kulturním státě trestný čin, nezbytnou složkou života táborového, zprvu hromadně přehlíženou, pak v jednotlivostech pompésně prováděnou. Ale v podstatě stejnou morálkou podloženou: Život lidský nemá ceny!

Jak a proč se umíralo

Majestát smrti.

Umírání.

Smrt. Pojmy skoro imaginární, nehmatatelné, ne-definovatelné, pojmy, které nikdo nevyčutnal, které nikdo nezná, kterých se mnozí bojí a kterým se mnozí odevzdaně vrhají do náruče se stoickou resignací.

Svět, život, poměry, to vše dovede postavit obávanou smrt mnohým do jiného světla, staví ji nad pojem hrůzy a činí ji krásným a milosrdným vykoupením z běd, které jim osud na pozemské pouti připravil.

Pro odsouzence je smrt trestem, nutnou odplatou za zlý skutek.

Pro nevolníka mnohdy vítaným vysvobozením z běd, kterých mu pán jeho života nakupil nesnesitelnou dávku.

Smrt bývá často nazývána poslední zastávkou na pozemské pouti, zastávkou bez návratu.

Světská pouť svobodného člověka, při všem pohodlí v životě, nevyklučuje smrt ošklivou, zdoluhavou, bolestnou.

Jak mnozí by si rádi zaplatili rychlou smrt, kdyby to zákony dovozovaly!

Jak mnozí by si rádi zaplatili oddálení smrti, kdyby to příroda připouštěla!

Jen sebevrazi sahají dobrovolně na svůj život, poněvadž v jeho zakončení vidí a tuší vykoupení ze zdánlivě nesnesitelných muk duševních.

V nejkulturnější vymoženosti dvacátého století, v koncentračních táborech, sebevražda byla věcí tak běžnou jako vražda. Žádné předpisy, žádná morálka ti nebránila zkrátit vlastní život na jedinou minutu zuhelnatění. Nikdo ti nebránil a bylo-li diváků, byli náhodní nebo lhostejní či užaslí nad tvou odvahou, ale nečinní. V tomto bodě byl každý nevolník naprosto svobodným, v této věci nemusel se nikomu zodpovídat, tady nebylo lze skutek zpackat, aby bylo obav z trestu za práci špatnou.

Sebevražda skokem do elektrickým proudem nabitých drátů byla naprosto jistou a bezprostřední.

Byli tu zoufalci, kteří týráním ztratili nervy. Byli pak dáni jako blázni na krátký čas na pozorování do revíru. Ale ne snad proto, aby byli léčeni, nýbrž proto, aby jim mohl být prokázán podvod a aby pak mohli být dále trestáni. Mnozí z těchto těl bez rozumu ve světlých chvilkách

uvědomili si hrůzu prožitou a z obavy před její obnovou utíkali z postele rovnou do drátů.

Tak končili ti, kterým soustředění života na malém prostoru uprostřed soustředěné špatnosti přineslo nasycení z přesyacení.

Mnozí šli do těch drátů s plným vědomím důsledků dobrovolně, se zdravým rozumem, poněvadž nechtěli dále snášet muka, kterým tu jejich tělo i duše byly vystaveny. Těch bylo méně, ale byli.

Velká část osazenstva koncentračních táborů umírala nedobrovolně, často náhodně, zdánlivě zcela přirozeně.

Velmi častým důvodem smrti byla výživa. Tisícovky lidí v táboře sešly tělesně na mátožně se pohybující skelety. Ti pak trpěli námahou práce nejvíce, nemohli-li pracovat, byli ještě bití. Rány po celém těle hnisaly, nastala otrava krve, nevolník zemřel, aniž by tušil konec.

Hroznou morovou ranou pro nevolníky byl podvýživou vyvolaný rozklad krve. V žilách neproudila více životodárná tekutina, ale páchnoucí lepkavá voda, která v lymfatických žlázách hnisala, přivodila otoky celých údů, hlavy, nohou, leptala pokožku a zbavovala tak celé čtvereční decimetry povrchu přirozeného obalu.

Cesta na revír byla obvykle dlouhotrvajícím utrpením, otvírání zanícených vodních nádrží, protahování svalstva gázou, bezohledné převazy byly nekonečnou řadou utrpení, končících v devadesáti procentech stejně smrtí. Jen málokterí odnesou si zohavené svaly a zjizvenou pokožku, jako milosrdný a dobrý výsledek neodborného ošetření.

Špatná výživa, shnilé brambory a zelenina v páchnoucí polévce, zaviňovala velmi často průjmy, končící v několika dnech nemilosrdně smrtí. Silní muži, dobře stavění,

tvrdých svalů, dosti silné vůle k životu, byli touto chorobou vyřizeni ve čtyřech dnech.

Nejčastější příčinou předčasně smrti však bylo nevlídné zacházení.

Stovky lidí zemřely na zápal plic z nastuzení, tisícovky lidí umrzly při trestném stání, desetitisíce byly utlučeny během práce, z trestu, statisíce lidí zašly otravným plynem, v tak zvané koupeli.

Lze tedy říci, že největším nepřítelem nevolníků v táborech byla lidská špatnost. Nejen špatnost dohlížitelů, tedy SS-Mannů, ale i spoluvězňů, ba někdy i příbuzných.

Zaznamenání zasluhuje případ jistého legionáře, vysokoškolského profesora L. z P., kterému zkrátil život jeho špatný synáček. Otec vášnivý kuřák. Syn, nekuřák, vystihl brzy slabost mnohých, jeho otci podobných, kteří za cigaretu nebo za trochu tabáku dovedli dát poslední skrojek chleba, který byl jediným trochu výživným jídlem. Jeho nadobyčej vyvinutý smysl pro sebezachování přivedl jej v dobách nejhoršího hladu k zločinu: kradl otci ze společné skříně cigarety a dík obchodnímu nadání výhodně je vyměňoval za chléb, který pak potají snědl, nejčastěji v noci v posteli. A chudák otec-profesor, aby ukojil svou vášeň, musil svoji porci chleba měnit za cigarety nebo tabák. A poněvadž v té době byla cena kuřiva hodně vysoká a kolísala ve výši tří až čtyř cigaret za denní příděl chleba, vášnivý kuřák raději nejedl, jen aby měl co kouřit. Od pouhých poledních vodových a zapáchajících polévek živ býti nemohl. Ochuravěl, zeslábl a zemřel. Hodný synáček, který za cenu otcova života přestál nejhorší dobu v táboře, nestyděl se ještě svým krajanům, kteří mu jeho jednání, i jinak velmi nekolegiální vytýkali, nadat sviní!

Mimo lidské špatnosti byly příčiny úmrtí někdy tragicky nevinné. Tak na příklad byli odvečeni dva bratři. Úředníci. Oba milovali svou matku a při každé příležitosti jí psali. Jeden z dopisů zůstal omylem v místě tábora neorazítkován a poštovní úřad velkého města v blízkosti tuto chybu prostě napravil. Matka četla vždy šťastna sebemenší známku o životě svých hodných synů tak dokonale, že nepřehlédla ani změnu razítka. Zvědavost vnukla jí při nejbližší odpovědi otázku, proč změnil syn adresu, že razítko je odjinud. Revise korespondence tuto větu pozastavila a nic nevědoucího nevolníka vyšetřovala trpně — z podezření, že se mu podařilo propašovat z tábora necensurovaný dopis. Nic nepomohlo zapírání, vysvětlování, matčin dopis byl dostačujícím důkazem viny, aby syn mohl být potrestán. Byl poslán nejprve do trestného komanda a za několik neděl na transport. Kam? Nikdo neví. Kdyby tak nebohá, oplakávající matka věděla!

Kolik lidí bralo si život pro nevěru svých žen, které využily jejich nepřítomnosti a právě pro jejich uzavření získaly lehce rozvod, rozluku i přiřčení dětí a majetku z jejich viny.

Soustředěný život táborový byl i časově zhuštěn na nejkratší míru. A znamenalo-li ocitnutí se v táboře pro mnohé smrt velmi brzkou, bylo pro všechny ty, kteří se snad již vrátili nebo ještě jednou vrátí, velmi zhuštěným výsekem života, který tu smrt donutí stejně k pospěchu.

Velká většina příslušníků táborů věřila. A poněvadž většina náboženství hlásá posmrtný život, budou všichni, kdož z koncentračních táborů odešli nechtěně a brzy komínem krematoria, mít ten posmrtný život blažený, protože zde si odpykali nejen očistec, ale i peklo.

Carachó!

Carachó! Carrrachóóó!

Není klidu. Každý pohyb nutno vykonati v běhu, protože je mu vymezen nejnemožnější krátký čas.

Carachó!

Pod tímto heslem pracovat, chodit — totiž běhat, pod tímto tíživým povelém jít — i spát. Spát carachó, abys ráno byl schopen vykonávat carachó práci.

Nosí se nejtěžší předměty v poklusu, v poklusu nutno přecházet volná prostranství a ulice v táboře, kam je vidět, carachó nutno vykonat i tělesnou potřebu, bez ohledu na nebezpečí pro oděv.

V běhu, všechno v běhu, carrrachóóó!

V běhu nastoupíš do práce, v běhu ji vykonáš, v běhu jsi pro nic za nic mlácen, v běhu je ti podražena noha, v běhu musíš zdravít, v běhu si musíš donést jídlo, až se z misky vylévá.

V úžasném tempu několika minut — největší část přestávky k jídlu vyplní jeho rozdělení — musíš shtat často vařící polévku (!) v poklusu ještě dojídáš a musíš již nastupovat do práce.

Carachó!

Pracovní tempo přímo vražedné. Nakládání písku, hlíny, vykládání, všecko carachó!

A každý povel carachó je provázen ranou na důraz, bez ohledu kam padne a koho trefí!

Jen ne se zastavit, narovnat!

Carachó!

Běžíš za vozíky s hlínou, za vozíky těžkými, těžce jedoucimi po špatně položených kolejích.

Přední dělník vyskočí na jeden z nich, nezbytný klacek v ruce. Carachó pohání vozík před sebou, carachó pohání nevolníky u svého.

Nemůžeš?

Carachó klopýtneš přes pařez, carachó se svalíš. Carachó jsi tlučen až buď vstaneš a smutným carachó doběháš svůj vozík, nebo carachó — zcepeníš.

Carachó se lopotíš, abys carachó umíral.

Carachó — tempo vraždící.

Stokrát prokletý Bata

Baťova péče o nohy s jeho hesly, která burcovala světoběžníky k větší ohleduplnosti k přirozeným nosníkům jejich tělesné schránky, stala se světoznámou.

Ta světoznámost stala se pak osudnou nevolníkům v koncentračních táborech. Oni totiž vedoucí (v tomto případě Gestapo a SS) z Baťovy péče o nohy vyčetli možnosti tuto péči tak potlačit, že se opak této péče stal všestranným, neselhávajícím a nevinně působícím mučením.

Postavte se, prosím, na čtyři hodiny v bačkůrkách na gumovou podlahu!

Za tyto čtyři hodiny budou vaše nohy naběhlé, kotníky zateklé, paty budou pálit, prsty bolet, protože jste si příliš ulehčovali přenášením váhy na ně.

A teď se postavte na tutéž dobu v naboso obutých dřevácích, které se kolébají na nerovné zemi. Stůjte tak

bez možnosti pohybu, ve strachu, že pohnutí vám vynese ránu klackem.

Stůjte tak od šesti ráno do půl jedenácté. Pak dostanete výcvik v pochodu, obraty na místě, při chůzi, poklusu.

Poklus! Dřevěná obuv na nohou neдрží, není opatřena tkanicemi. Je volná, až o čtyři centimetry delší vaší nohy. Vyzouvá se, spadává.

Zoufale se snažíte ohýbáním prstů botku udržet. Povedlo se! Teď jste na to přišli!

Za padesát kroků máte ale klouby prstů odřeny od nepoddajných koží. A ty švy ve špičkách!

Za dalších padesát kroků jsou strženy puchýře pod bříšky prstů. A současně se otevřely odřeniny na Achilově patě.

Poklus! Už neudržíte botky?

Musíte! Spadne-li vám, ohnutí pro ni a obutí vynáší surové kopance a rány pěstí do obličeje.

Kyčelní klouby bolí, bolí již lýtka, z prstů teče krev. Zastavit — stát! Konečně!

Nohy pálí, bolí. Stát! Ještě nejméně hodinu do oběda.

Po krátkém půlhodinovém odpočinku u jídla, kde se na všechny nedostane ani místa k sezení, všechno ven! Nastoupit před barákem do pětistupů!

Čekáte, co bude.

Stojíte. Stojíte hodinu, dvě, tři; stojíte stále.

Konečně zase pohyb. Nová krev, nové puchýře.

A zase stát. Nohy otékají až ke kolenům. Sotva se večer dovlečete do baráku.

Druhý den totéž od rána do večera.

Několik z vás bude odvedeno do nemocnice, rány vám zhnisaly. Není ošetření, není čím rány ovázat.

Několik z vás zmírá otravou krve.

Několik z vás zmirá smrtelnou únavou. Padáte, přijímáte apaticky kopance a zůstáváte ležet.

Pátý, desátý den — podle štěstí — jste vysvobozeni z těchto muk nasazením do pracovní kolony.

Tady ta utrpení pokračují již pomaleji, je možnost nalézt kus hadru na obalení nohy, je možno dvakrát v týdnu dát si ošetřit rány.

Proti ošetření pracuje podvýživa, špatná voda, spousty prachu. Rány hnísají týdny, měsíce.

Snažíte se vyměnit botky za jiné, které budou snad tlačit a dřít jinde. Jen aby těm bolákům bylo ulehčeno!

Podají-li se takové sehnat, můžete mít za půl roku na nohou už jen zacelené jizvy. Ale ty zůstanou. Zůstanou jako památka na dobře využitou péči o nohy v obráceném slova smyslu.

Prokletý Baťa!

Věhlasnost jeho hesel přinesla, zneužita, bez výjimky všem nevolníkům Gestapa největší myslitelná muka jako úvod do soustředěného světa v malém.

Místa dost

Jeden z těch mnohých baráků. Dřevěná stavba asi osmkrát padesát metrů, rozdělená umývárnou a záchodem na dvě půlky. Každá půlka zase rozdělena stěnou na místnost obytnou a ložnici.

Ložnici? Pelech plný vši, štěnic a blech.

Dřevěná podlaha pokrytá vedle sebe namačkanými, roztrhanými, špinavými slamníky. Ve čtyřech podélných

řadách. Ty skvrny na slamnicích jsou od všeho: od jídla, od výkalů, od krve. Hlavně ty černé, je jich nejvíc...

Před branou křik. To přijel transport ruských zajatců. Jsou ubozí, potrhání, vyhladovělí, strhaní, s vytřeštěnými očima od útrap cesty, od hladu.

S vozu jsou takřka shazováni surovými SS-Manny, kopáni, tlučeni do tváří.

Nevědí, co se s nimi děje. Jsou vyděšeni, zoufalství jim otáčí hlavy, aby je nastavili novým ranám. Padl? Tož je použito nohou. Okovaných bot. V obličeji se jejich stopy výborně vyjímají.

Vyloženo.

Smutný průvod osmi set lidí — vlastně mátoch — je veden v rozklížených pětistupech přes ústřední prostranství k vytčenému baráku. Vpředu jsou dva uniformovaní SS-Manni, jejichž pravomocí je tato ubikace svěřena.

Pravomoc! Jsou pány nad životem a smrtí těchto tvorů. A po stranách pobíhají další uniformy, ozbrojené mimo nezbytné bambitky u pasu důkladnými tyčemi, kterými mlátí hlava nehlava do stínů, které nelze přimět k vojenskému kroku a k bystřejšímu pohybu.

Do baráku!

Ten rozkaz zazní vězňům v cizí řeči a neporozuměn je provázen vysloveným vtlokáním ubohých postav do dvou nízkých vchodů. Teď to jde trochu rychleji, natísněná těla chrání trochu ty ostatní a ten otvor do tmy dává tušit jakousi ochranu.

Všechno uvnitř.

Dále!

Dále do ložnice, žádná zastávka u stolů, jídlo nebude! Kdepak v lágru a první den jíst! Až třetí, kdo k tomu jídlu bude moci přijít!

Lehnout!

Bez svlékání! Lehnout! Rychle!

„Ještě neležíte?“ Rána.

Lehce vyslovený povel lze hůře provést.

Na slammících ve čtyřech řadách, na těch černých skvrnách a dírách je pro sto čtyřicet osob místa, leží-li těsně vedle sebe.

Na bok! Ano, tak se jich stěsná sto sedmdesát. Tady jich ale připadá na místnost čtyři sta.

„Nemáš si kam lehnout?“

Rána za ranou padá na hlavy stojících, do zmučených zad, do propadlých prsou a břich.

Padá. — Padá jeden, druhý; leží jeden přes druhého, krev stříká po stěnách, teče z utlučených do unavených očí ležících, kteří vyplivují nečistotu z bot spolutrpicích, hozených či spíše odkopnutých na ně.

Za hodinu leží vše. Několik lidí na sobě.

Polovina nežije, někteří sténají a dodělávají, ti živí se bojí pohnout, jsou zticha.

„Ticho!“

Řvi tento rozkaz zmučenému, trpícímu, který v mnohém případě ani neví, že jeho roztržená ústa sténají bolestí z rozbitého těla.

Zase rány.

A teď již jen do hlav. Ta je tvrdá, snese hodně. Ale i ta se dá umlčet, když mozek vystříkne na zeď.

Ticho. Nyní již opravdu.

A všechno leží.

Pak že to nešlo hned! A jak lehce!

SS-Mann rozkročen stojí, ruce v bok, vzad svezená. Čepice odkrývá námahou zrosené čelo. Čelo zvířete.

A ještě zvířecetější úsměv vyzývá pomocníky, aby odešli, že je už práce vykonána.

Místa dost!

Specialista

Tak mnozí běhají o dvou nohách a stačí to. Pohyb na dvou nohách se stal běžným způsobem chůze pro nejvyššího tvora v přírodě, člověka.

Jen koncentrační tábor dovedl pro osazenstvo přinésti bohulibými způsoby důkaz pro fyzikální zákon, že těleso stojí pevně jenom tehdy, je-li podepřeno na třech bodech.

Tak mnozí nevolníci v koncentračním táboře v X. podlehli tomuto zákonu přírody a nedobrovolně jej demonstrovali; stáli na nohách třech.

Předpokládalo by se, že ti lidé pro upevnění postoje použili hole. — Měli hole, ale dvě, jejich délka dosahovala podpaží, podpíraly tělo, jemuž zbyla k dispozici noha jen jedna.

A byla to vždy noha pravá, která silně podsunuta pod těžiště nešťastníka byla jedním z tří opěrných bodů.

Všichni tito nešťastníci, a bylo jich několik desítek, bez rozdílu stáří, náboženství, národnosti, byli obětmi sadistické zvrhlosti jednoho jediného nadčlověka v uniformě SS!

Jeho specialitou byl sportovní výkon, v němž nabyl úžasné rutiny stálým používáním.

Sportovní výkon tak běžný vši mládeži na světě, která tíhne ke sportu již od láhve na pití: byl to kop!

Kop par excellence, hodný pověstného Koška, povšečně zvaný „dělovka“.

Jak malý byl ale výkon Koškův, řekněme při stejné rasanci, lze snadno posoudit podle velikosti předmětu, na který byl veden. Posílal-li Košek míč do soupeřovy branky, trefoval se známým bodlem do míče o průměru asi dvaceti centimetrů. A ještě několikrát utrpěl výsměch obecnosti, když se netrefil, kiks!

Náš specialista se ale neminul nikdy a jeho výkon lze hodnotit mnohem výše proto, že cílem okované (jak sportovní) špičky bylo malé, asi šest centimetrů široké jablko v koleně!

Následky byly pak skoro stejné. Jestliže Koškova rána dovedla vyrobit v síti nouzový východ pro míč a vyrazit dech brankáři, který se ji odvážil chytat na tělo, pak rána našeho specialisty otevřela zaručeně obal kolena, vynutila nouzový výron krevní do kloubu, porušila měkké chrupavky a vzala postiženému vědomí.

Otok, hnisání, bolestivé zákroky nezkušených ošetřovatelů v nemocnici, amputace — to byly pravidelně následky tohoto sportovního výkonu.

Z revíru vraceli se nešťastníci do svých ubikací o nohách třech, stáli fyzikálně pevněji.

Bylo jich ale příliš mnoho, aby bylo lze věc nechat jen tak běžet, jejich časté potkávání se působilo provokativně.

A tak jako u všech sportovních veličin skončila i sláva našeho specialisty. Byl přesazen, byla mu dána na frontě možnost vycvičit se v jiné sportovní disciplíně.

Ale ubohé oběti staly se trnem v oku vedení tábora, které nemělo smysl pro zaopatření mrzáků. Na nich nebylo už dobře možno požadovat carachó výkonu, práce musela být pro ně hledána.

Jednoho dne všichni zmizeli. Do jednoho.

Kam? Nikdo neví. Prý odjeli s transportem.

Byli posláni na nebeské komando, aby odlehčili svědomí.

Krematorium pracovalo ve dne v noci.

Divoký západ v Evropě

Jak často bylo psáno o tak zvané lehké literatuře, které byly upírány výchovné cíle, jak často bylo poukazováno na literární brak, doporučovaný křiklavými obrázky cowboyů na divokých koních s pistolemi v ruce, jak často bylo odsuzováno napínavé líčení divokého západu se všemi jeho podplatitelnými šerify, trestajícími vydědenci, pistolníky, bandity a zloději koní.

A přece tolik lidí, i inteligentů, ponořilo se rádo do oné lehké četby, aby zapomnělo denních starostí, aby ulevilo přepjatým nervům a přeneslo se alespoň na chvíli do vysněného volného života severoamerických pustin a kaňonů, se všemi jejich přírodními krásami.

Kolik z těchto čtenářů by si mohlo pomyslit, že i v Evropě, kolébce světové kultury, může žít národ, jehož členové dělají nejspínavější konkurenci všem Divokým Billům profanovaných cowboyek!

Kolik z těch čtenářů by uvěřilo, že divoký západ se zbabelou střelbou do zad a s kratochvilným střelením pod nohy a do stropních lamp přestěhoval se do země kultury a civilizace, do bezprostřední blízkosti evropského velkoměsta prvního řádu.

V koncentračním táboře v X. nebylo zvláštním zjevem, že uniformovaný SS-Mann vpádl třeba v době večere do baráku, jehož byl velitelem. V podnapilém stavu přehlédl zarudlýma očima bleskurychle celou místnost a zjistil, že jeden z obyvatel nevstal při jeho vstupu dost rychle od stolu do pozoru.

Hromové zařvání „sednout!“

„Vstát!“

„Sednout!“

Několikeré opakování mělo přinést nácvik, ale zase to někde neklapalo.

To již bylo nad trpělivost nadčlověka, vytáhl z opasku pistoli a ohrožoval jí přítomné. Přitom jeho povely zvučely stále rychleji, stále zrychlované tempo vstávání a sedání přineslo řadu pádů lavic a sedátek, ba i těl, nena-
ležajících opory

V tom okamžiku ocitl se uniformovaný výtečník skokem na stole a místností burácely povely:

„Vstát!“

„Pod stoly!“

„Na stůl!“

A aby dodal svému řevu patřičného důrazu, doprovázel povely vypalováním ran do stropu, pod nohy nevolníků, do lamp.

Když byla pistole prázdná, končila obvykle taková kratochvíle řadou kopanců do těch, kteří v přemíře dobré vůle plniti rozkazy bez ohledu na večeri rozloženou na stole, uklouzli po vlastní porci margarínu, brambor, rozlité polévky.

Sólový výstup pistolníka je skončen. Na scéně zůstávají vyděšení nevolníci se slzícíma očima buď z lítosti nad zni-

čenou večerí, nebo ze vzduchu nasyceného střelným prachem.

Scéna předčí tak často líčené vpády banditů do klidných zájezdních hospůdek západu a nepostrádá někdy ani komických momentů.

Hrdina odchází širokým krokem s vítězoslavným pohledem, jako by byl provedl bůhvíjak výborný skutek.

A divadelní personál bude uklízet.

Po-trava a s-trava

Prostředky výživy živočišstva shrnují se v běžné řeči pod název potrava. Jsou to věci, které ať původu živočišného nebo rostlinného mají sloužiti k udržení života tvorů.

Předpokladem výživy kteréhokoliv organismu je přeměna požitých věcí na látky, které je tento schopen přijmouti. Tato činnost je odedávna nazývána trávení. Odtud také vznik slova po-trava, tedy názvu pro věci k trávení schopných.

Přijme-li organismus větší dávku škodlivin, nastává o-trava.

A je-li kterémukoliv živočichu soustavně podávána potrava nevyživná, jejímž požíváním organismus trpí, chátrá podvýživou, tráví sám sebe, možno ji nazvat s-travou.

V koncentračních táborech není dobře možno mluvit o potravě uváží-li se, že stravitelným, a to ještě špatně, byl snad jedině chléb.

Chléb! Chléb tvarem, chléb dle názvu, chléb vzhledem.

Obsah? Nedefinovatelný. Porézní těstovina se známými dírkami, někdy mazlavá, někdy špatné soudržnosti většinou pečením odtržená od tvrdé, spálené kůrky, od níž se odsypávala vrstva pilin.

Chuť byla všelijaká, nakyslá, ztuchlá, jen někdy připomínala z volnosti známý chléb.

A tento „chléb“ byl tedy jedinou po-travou, která byla s to udržeti nevolníky jakž takž při životě a při schopnosti k práci mnohdy velmi namahavé.

K tomuto chlebu v přemrštěné denní dávce 230 gramů byl čtyřikrát týdně přidán tuk o váze 20 gramů. Docházel do tábora v pergamenovém papíře zabalený, v kostky rozdělený jako margarín. Na pohled i tak vypadal. Barva i omak tomu nasvědčovaly. Ale chuť mluvila o mizerné náhražce, v níž převládal pach rybiny. A napadlo-li někoho na tomto „omastku“ připravit brambory, prskala voda do výše čtvrt metru a brambory se spálily.

Dvakrát v týdně byl dalším přídatkem ke chlebu 50 gramů těžký kus salámu. Byla to v celofánu napěchovaná sekanina buď cihlově červeného masa (dělalo to dojem koniny) nebo směs krve a tukových tělísek záhadného původu a pachu. Velmi často byla místo těchto salámů přidělena huspenina. Při stejné váze byl jí větší kus, což bylo mnohými přijímáno s velkou radostí. Ale rozumní ji nepožívali, protože to už nebyla ani s-trava. Smrdutý rosol z tekutiny neznámého složení byl tu a tam porušen kusem — jeho velikost někdy až zarážela — páchnoucího masa. Nedrželo to pohromadě, většinou přišla tato s-trava na stůl už v misce a musela být podávána lžící přímo na chléb.

A tak jedinou potravou byla marmeláda, která i když vyrobena z odpadového ovoce, oslazená pouze umělým

sladivem a do řídce tekoucího stavu rozředěná, přece jen byla nezkažená a požitelná. Tohoto přepychu bylo nám popřáno dvakrát v týdnu po jedné polévkové lžici.

Jednou v týdnu byl k máslu přidán sýr ve váze asi 30 gramů. Hm — sýr! Někdy byl to skutečně sýr, kdysi snad dokonce kvalitní sýr. Podle obalů poznali jsme někdy sýr holandský, francouzský, rumunský, někdy dokonce sýr německý, tak zvaný tavený. Jeho protlelý stav nasvědčoval dlouhému životu, jehož se dočkal, než přišel na místo svého zničení. Býval v bedýnkách, jejichž stěny byly rozmačkány, třísky vtlačeny do sýra tak proleželého, že to byla jen mazlavá hmota. A pergamenový papír, v němž byly sýry zabaleny, byl do té míry rozmáčen, že úplně s ním splynul i přejal jeho barvu. Byly to zřejmě předměty z německé Kriegsbeute, tedy věci velmi laciné. A i ten německý sýr byl venku jistě naprosto neprodejný, proto se octl u nás. Jen někdy přišel na stůl sýr vzhledem trochu pěknější. Ale obsah byl nedobrý, byly z něho cítit ze sklepa vyndané brambory. Byl také pořízen z hmoty, jejíž hlavní substancí byly mleté staré brambory. Nebyly asi ani čištěny, mnohdy písek a jiná nečistota i vlasy byly nevítanou přímíseninou. Ale mělo to pěknou barvu (barvířský průmysl německý je skutečně na výši), složení odpovídalo stejnoměrně pevnému těstu, které drželo formu, dalo se dosti dobře krájet a stejně dobře rozmáznout na chléb. A jedlo se to. Šťastlivci, kteří dostávali zásilky z domova nebo měli možnost nákupu nebo organizace z kantiny, zlepšovali tento sýr přídatkem pažitky, hořčice, kmínu, pepře, papriky, cibule, Knorrovy polévkové pasty, soli. Výhoda tu spočívala v tom, že odpadlo pečlivé vybírání papírů, nutné u těch dobrých sýrů. Ale byli byste na omylu, kdybyste mysleli, že se tyto papíry vyhodily!

Nestačili jste se ani dívat, jak se stolu, kam se prostě pohodily, rychle mizely v ústech vždy hladových Ukrajinců.

Týdenní jídelní lístek pro večere, kdy byl chléb podáván vždy, vypadal stereotypně — a každý ho už uměl nazpaměť — takto:

Pondělí: chléb s margarinem a sýrem.

Úterý: chléb s marmeládou a polévka.

Středa: chléb suchý a polévka.

Čtvrtek: chléb s margarinem.

Pátek: chléb suchý a polévka.

Sobota: chléb s margarinem a salámem (huspeninou).

Neděle: chléb s margarinem, salámem (huspeninou) a marmeládou.

Řeklo by se, že tato dávka nebyla by tak nedostatečná, kdyby vše to, co bylo podáno, bylo také dobře jedlé a dalo tělu potřebnou posilu. Ale uvažte, že to bylo vlastně jediné jídlo denní. Tu vám pak vysvitne ta nedostatečnost. K snídani byla podávána neslazená černá „káva“ beze všeho (stejně jako k večeři, nebyla-li ke chlebu přidána polévka) a k obědu byla pouze polévka. Předpis zněl na jeden litr na osobu, ale mohlo se mluvit o velkém štěstí, když vyšly na osobu tři čtvrti litru.

Tato polévka si zasluhuje větší pozornosti, má-li být o „s-travě“ mluveno vůbec.

Druh této polévky se řídil většinou poměry na poli zásobovacím a každá sebemenší úchylnka v jeho organizaci byla ihned citelně patrna na výživě otroků v táborech.

Teplá voda je základem každé polévky. V táborech byla v ní vařena nejčastěji nedostatečná dávka brambor.

Ale těch šest set otroků, kteří ve zvláštní pracovní koloně byli pověřeni loupáním brambor pro celý tábor o dvacet tisících duší, nemohli při špatných pracovních poměrech (tma a strašný zápach hniloby ve sklepech) a při špatné výkonnosti (byli sem dáváni právě ti, kterých nebylo možno ani jinak k práci použít pro naprostou neschopnost a nemoc) nedali si ani tolik práce s loupáním a čištěním, jako se snažili vybrané lepší brambory propašovat ven ze sklepů a přes veliké tresty, které na to byly vyměřeny, směniti je za kuřivo nebo je sami snísti na úkor těch, kteří tuto možnost neměli. Hnal je k tomu hlad všem společný, ale lidé jsou už tací.

Přišly tedy ty brambory do polévky se vši špínou, nevytríděny, shnilé, černé. Jak ta polévka potom zapáchala a jaký nejedlý zbytek zůstával ležet v misce na dně, lze si snadno domysleti.

A to bylo to jídlo, na které každý čekal už od večere, které ho mělo odměniti za práci od časného rána a posíliti na další práci odpolední, aby vydržel až do večere.

Tato bramborová polévka byla někdy vystřídána — vždyť těch bramborů nebylo vždy dost, muselo jich být hlavně pro výkrm prasat u SS-kantiny a velmi často byly po větších náletech na blízké město odváženy pro náletem postižené — polévkou zeleninovou. Bylo to snad zelí nebo kapusta, zkrátka listy nahrubo rozkrájené, nečištěné, s prachem, hlinou, housenkami a slimáky, trochu osolené a uvařené. Zapáchalo to zase, ale se zavřenýma očima dalo se to — totiž muselo se to spolykat a snažit se zabránit silnou vůlí vrhnutí.

Když paní příroda odchodem sluníčka na jih ovdověla a přestala rodit zeleň, a když už i brambory došly, přišla na řadu krmná řepa. To už bylo opravdu zle a z dosud

jakž takž aspoň špinou zahuštěné polévky zbyla ta prapůvodní substance — teplá voda, ve které tu a tam plavalo několik hrubě nakrouhaných nudlí nahnílé, místy melounově narůžovělé smrduté řepy.

Úplným svátkem byly neděle, kdy byla vařena polévka ze šrotu nebo z hrachu a fazolí. Bylo to hustší, někdy dokonce hodně husté, mělo to i dostatek soli a různého koření (pěstovalo se na záhonech před kuchyní pro potřebu tábora), a tak tomu člověk-otrok odpustil ten na počátku hodně zarážející zápach ztuchliny a plísně.

S příchodem jara začaly se velké plochy táborového zahradnictví zelenat listy Mangoldu, z kterého byla vařena „špinátová“ polévka. Byla hustá, protože ho bylo dosti. Záhony se neplely, Mangold se žal i s plevelem, travou, kopřivou, naházal do kotlů, pustila se do něho pára — za 15 minut byla polévka hotova. Voněla sluncem vyhřátou trávou na mokré louce. Bylo to neškodné a dalo se to s dávkou sebezapření jíst. Jedli to i zmlsaní labužníci, protože je těšilo vědomí plného žaludku a jistota, že schopnost buněčného dělení byla této zelenině vařením zcela odňata.

Když v létě roku 1943 bylo otrokům v táborech dovoleno žít aspoň tak dlouho, dokud jich bylo možno použít jako laciných pracovních sil pro německý válečný průmysl, a když tak jejich životy byly zařazeny do vyšší cenové stupnice, byly citelně zlepšeny i poměry v táborové kuchyni. Byli jsme postaveni na roveň SS-prasat a dostávali stejně dobré brambory, zbytky SS-kantinské kuchyně nebyly už vylévány pro dobytek, ale přišly do kantiny táborové a patřičně zředěny (třebaže už obvykle zkysané) byly prodávány k večernímu suchému chlebu, šrotové polévky byly vařeny častěji a ještě hustší, a bylo

jí rozdělováno pro baráky tolik, že se na každého dostal jeho stanovený litr. Aspoň jednou v týdně byli jsme překvapeni ranní polévkou buď ze zkaženého kondensovaného mléka, které už nebylo možno podat frontovním hrdinům, nebo z plesnivých nudlí a makaronů. To není, prosím, žádný vtip, ty makarony tam skutečně plavaly. A byli-li jídlonoši u kuchyně čilí a chňapli „omylem“ po kotlích. určených pro prominentské baráky, bylo jich tam dokonce tolik, že v polévce lžíce stála. A ještě k tomu zbylo několik litrů pro barák navíc, takže mohl být dáván tak zvaný „náchšlág“, který se těšil velké oblibě hlavně u Ukrajinců.

Postupující činnost nepřátelská na území německém stala se nepřímo velkým činitelem v zásobování táborů. Vznikly totiž na území třetí říše speciální továrny na zpracování a konservování masa ze zvířecích zdechlin. Tyto produkty byly zasílány výhradně koncentračním táborům a jejich doprava byla svěřena jediné velkodopravní společnosti, aby to zůstalo veřejnosti utajeno. Když jsem se tuto okolnost dověděl po propuštění z tábora od jednoho úředníka-Čecha této dopravní společnosti, stala se mi záhada zápachu masitých pokrmů (salámů, huspeniny, gulášů) ihned naprosto jasnou. A můj žaludek, už zase zcivilisovaný německými Štamgerichy, se dodatečně bouřil pokusem opustiti svou vyleželou polohu a v duchu smál jsem se těm mnohým, kteří tam v táboře vytýkali mi zmlsanost a kteří pak zacházeli na zkažený žaludek a průjmy proto, že po požití své porce ještě dojívali zbytky a porce moje a jiných stejně „mlsných“.

Prima „hovězí guláš“ (v dávce jednoho čtvrt litru) s brambory na loupačku (v dávce půl litru) stal se stereotypním jídlem nedělním od podzimku roku 1943 a bude jím asi až do konce.

Brambory na loupačku jsme měli koncem docela rádi, protože jsme si aspoň z nich odstranili všechnu nečistotu sami a to, co jsme jedli, bylo skutečně čisté. Tábor zavedl tuto pochoutku z nutnosti. Těch 600 bramborářů bylo totiž velkou položkou v pracovním nasazení otroků. Těch 600 loupačů bylo rozděleno do pracovních kolon s válečně důležitým posláním. Pokud tělesně nestačili, byli vyřizeni nebo posláni na „himlfártkomando“, pokud se zrestaurovali a přizpůsobili, zůstali na živu. V každém případě nová orientace v táborech otroků znamenala velký přínos pro koncentraci: nasycení změnou s-travy aspoň zčásti na po-travu.

Shledání

„Muttichen, Stáňa žije! A blízko. Hleď!”

Mladá žena s radostí v lici vráží do světlice ke své tchyni a se slzami v očích podává kus popsaného papíru.

„Bohu chvála!”

Tato jediná slova sejdou přes rty stařícké ženy, jejíž jediný syn se dostal do spárů Gestapa a byl odvléčen neznámo kam. Náhodou byl po dlouhých útrapách poslán do tábora poblíže místa, kde se narodil a kde také žil se svou ženou.

Pracoval na kácení lesa, kam chodila celá kolona denně ráno, a večer se vracel se všemi do tábora.

Cesta vede tak a tak, když v určitou dobu půjdete náhodou silnicí, můžeme se spatřit. Ale nedejte znát, že se známe!

Tak psal v motáku, jež se mu podařilo poslat po civilistovi, který dohlížel při práci v lese.

Slavný den pro ty dvě ženy.

Matka i žena v rozehvění, plny touhy spatřit milovaného po tak dlouhé době, odcházejí na smlouvenou silnici. Jen aby na nás nebylo poznat, proč tudy jdeme.

„Ne abyste plakala, Muttichen!”

Ano, z dálky je již vidět oblak prachu, zviřeného sty nohou, obutých v mučivé dřeváky, sty nohou, sotva nescoucích znavená těla.

Již jsou blízko!

„Dávej pozor, dítě, špatně vidím!”

Míjejí první řady. Muži jdou malátně, náhodou po nich hodí pohledem.

Přechází řada za řadou. Stáňa nikde.

Obě skoro zastaví kroky, jak pozorně prohlízejí míjející. Již jdou skoro poslední a Stáňa stále nikde.

Za poslední řadou táhnou čtyři trestanci káru s motykami a prázdnými kotly od oběda. Stáňa nikde.

Smutně dívá se mladá žena k lesu, zdali ještě nepříjde.

Matka se zaslzenýma očima obrací hlavu za smutným průvodem s výčitkou osudu, že jim shledání nebylo dopřáno.

Pojednou výkřik, srdcervoucí výkřik a pád.

Mladá žena se rychle obrátí a shýbne k bezvládné tchyni

Poslední řady trestanců se trochu zarazí, kára zůstane stát.

Mladá žena jakoby s prosbou o pomoc zdvihne oči k těm, kteří byli výkřikem vyrušeni z pochodu.

Její pohled se sveze na káru, na něco, co jí zarazí dech v plících.

Na káře, pohozen na motykách, se zakrvácenou hlavou dolů leží — její Stáňa.

K uvážení odboru X. pro čišťení hl. města Prahy

Prší již několik dní.

Rozbředlá země dává tu a tam vykounout hranám kamenů a cihel z lesklého povrchu mazlavé hmoty, která před deštěm byla spoustou saharisky jemného, černého, zemitého písku.

Nelze projít ulicí, aby bláto nestříkalo do výše.

Asi jako v pražských ulicích, myslím si, když se rozkopou každou chvíli pro jiný účel a kdy v době dešťů jsou jistě důkladným hlavolamem pro pány obecní starší i pro pány magistrátní úředníky.

Podle osvědčeného receptu „to se vezme...“ lze i tyto starosti s neřádem všeho druhu odstranit zcela jednoduše po vzoru táborovém.

Nehraje roli provinění, jako ji nehrálo skoro nikdy, tady je nutno prostě život nevolníků udělat co nejnepříjemnějším.

Provinění je tu, i když si je nikdo neuvědomuje.

Trest je nutný. Výše trestu co nejvyšší je nejvyšší nutná.

Nastoupit!

Nevolníci řadí se tentokrát do dlouhé řady, rozstupy jsou upraveny kopancem nebo ranou.

Lehnout!

A rolovat!

Víte, co je to rolovat? Váleli jste někdy jako děti sudy po travnatém svahu? Jak milá vzpomínka!

Je to tedy to dětské válení sudů.

Rolovat! Rychle!

Mezi nevolníky pobíhají SS-Manni a notnými kopanci do ledvin, břicha, obličeje vynucují z nich tempo na rovině, kterého by dovedný chlapec sotva docílil na prudkém svahu!

Rychle! Rychleji!

Zastavit! Vstát! Poklusem zpět!

Lehnout! A rolovat! A ještě rychleji!

Kopance nepomáhají, teď již se trefují do neforemných kup bláta a špíny; není k rozeznání, kde je kabát zapnut, kde končí, všechno je slepeno blátem, promočeno.

Jen obličej některého je ještě trochu uchráněn. Ale pak běda mu. Je zuřivě přišlápnut do největší kaluže, které se nesmí nikdo vyhnout. A je lhostejné, když to přišlápnutí okovanou botou náhodou nevyjde a je vedeno místo na zad hlavy právě na ten obličej. Rozmáčkнутý nos, vyražené zuby barví pomalu tu škrabošku špíny do ruda.

Tu a tam některý po bezvadném kopanci do ledvin, přirození nebo jater, ztratí se zaúpěním vědomí a ustane v pohybu. Novým kopancem je podniknut pokus ten beztvarý a bezbarvý předmět dostat znovu do pohybu. Marně. Je odkopnut stranou a ponechán sám sobě.

Rolovat!

Kdo nejrychleji ty sudy válí, vyhrává minimum těch kopanců.

Pomalú tempo ochabuje. Už jen mátožně se převalují

ta těla únavou, hroznou únavou, úplně zpcená, obalená skrz naskrz promočeným a blátem zatěžkaným oblekem.

Na štěstí i pohaněci jsou křikem a kopáčským výkonem unaveni a končí.

Uspokojený pohled na dříve zablácenou ulici.

Bláto, louže zmizely. Bez náradí, bez povozů, bez dozorců, klidně přihlížejících.

Tady námaha dozorců byla korunována úspěchem.

Pražané by jistě uvítali takovou akci, která by se neminula účinkem, nehledě k vítanému divadlu, jež by tak bylo lacino poskytnuto nemajetným touživcům po kulturním požitku.

Práce s odklizením vyřízených postav odpadá, to musí obstarat méně ukopaní v poklusu za zády dohlížitelů.

A obleky i prádlo musí si — i v zimě ovšem — vyprat venku ve studené vodě a neusušené zase obléci, protože jiného k obléknutí nemají. Ale — ulice čistá přede mnou...

Honorář za tento návrh ať vyplátí pražský magistrát pro W. H. W.

Oblékejte se účelně

Být hezky oblečen nebylo nikdy výsadní slabostí ženskou. I muži si potrpí na hezký oblek. Dodává sebevědomí, bezvadný zevnějšek stupňuje odvalu pustiti se do společnosti, která je nám jinak těžce přístupna.

Dnešní módní výstřelky jak u žen, tak i u mužů daly obleku nové poslání: dráždit druhé pohlaví zdůrazněním

zahalené nahoty a dát vyniknout všem tělesným přednostem, kterými nás příroda obdařila bez našeho přičinění.

Původní účel obleku — chránit před chladem — zůstal jen pro ty, kteří nemohou jít s duchem času a módou, nebo nemají zájmu na jeho poslání novém. Oblékají se teple proto, že je jim zima, a litují, že jim není dovoleno ten oblek odložit, když je jim teplo. Ona totiž lidská civilisovaná společnost nemůže připustit zevšednění toho všeho přirozeného, čeho lze zneužít k nevšedním účelům.

Mezi ubohé tvory, kteří nemohli podle svého tělesného stavu, počasí a povahy pracoviště upravit svůj oblek, nutno zařadit především koncentrované otroky.

V koncentračních táborech byl na počátku oblek jednotný: krátká košile bez rukávů, tenké plátěné pruhované kalhoty a bluza, naboso kožená obuv s dřevěnou podrážkou, pruhovaná čepice. I bezvousá tvář a strojčkem ostříhaná hlava patřila k této uniformě.

Tento oděv musel vystačit jak ke zdůraznění nahoty, tak k ochraně proti zimě i v zimě. Na pracovišti musela bluza dolů i v mrazu, aby pohyby byly volné. Hlava musela být pokryta v létě v zimě i při práci.

Ploché, nehornaté Německo je otevřeno větrům od Baltu. A tyto větry jsou věčné v trvání i v chladu. Ten vítr profukoval oblek tak dokonale, že byl cítit bezprostředně na pokožce. Zbavoval vyhublá těla vlastního tepelného obalu, který se pod oblekem jinak udrží v obrvení kůže.

Mrzlo se. Mrzli a umrzali při dlouhém stání i zdraví, protože byli hladoví.

A běda tomu, u koho bylo nalezeno něco, co mělo to tělo trochu chránit mimo dovolený oblek.

Nebylo lehké cokoliv k tomu účelu sehnat. A sehnalo-li se už něco, bylo to trestáno jako krádež státního majetku. Jakékoliv zbytky hadrů, pohozené na smetišti, byly státním majetkem! Ani kus papíru nebyl veřejným majetkem, který mohl být zcizen. Jeden nevolník, promočený od předešlého dne až na kůži, dovolil si pod bluzu na záda podložit list německých novin. Na neštěstí vyčuhoval mu okraj za límcem a byl spatřen SS-Mannem, hlídkujícím na „apelplace“. Otrok na místě zkopán a zfackován, pak kopanci dohnán až před bránu. Tady na rozkaz velitele tábora musel se svléknout, na nahé tělo byl mu ten list novin přivázán kolem krku. V tomto obleku k zastrašení všech musel stát u brány za teploty 3 stupňů v dešti a silném studeném větru. Stál hodiny, až vysílením padl. Po nových kopancích převezen do nemocnice, kde zemřel na zápal plic.

Když otroci přestali být jenom krmivem pro nenasytné krematorium a byli nakomandováni jako dělníci do továren, byly jim i v oblékání poskytnuty nečekané výhody.

Nejprve dostali všichni teplé pruhované obleky, na zimu dokonce pláště a rukavice. I chrániče uší byly rozdány všem těm, kteří pracovali venku. Pro ty, kteří neměli vlastního prádla, byly „opatřeny“ v obsazeném zahraničí vlněné punčochy.

Všechny tyto věci byly ale málo platny proti nepřízni počasí, které nebylo lze uhnout. V době podzimních a jarních deštů promokli všichni při ranním apelu na kůži. Při velkém dešti SS-páni samozřejmě nechali osazenstvo stát na náměstí, až déšť aspoň trochu ustal, a pak teprve provedli součet. Dřevitá látka se dokonale promáčela a neuschla do oběda ani na těch, kteří pracovali pod střechou. V poledne muselo se zase do deště a zase

jsme promokli — teď už rychleji, protože oblek byl již mokrý — na kůži. To se opakovalo nejen při večerním apelu, ale někdy třikrát denně řadu dní i týdnů za sebou. Mokrý oblek nebylo kde usušit, nebylo do čeho se převléci. Před spaním večer se oblek vyždímal, ráno mokrý natahoval. Co tu bylo chřipky, kašle, zápalu plic s tragickým zakončením!

Tento pruhovaný oblek byl nejen vycházkovým, ale také pracovním. Jak při nepříznivém počasí a při většinou špinavé práci vypadal za krátký čas, je na snadě. Špatná kvalita a ještě horší zacházení přispěly k brzkému vyřazení obleku vůbec. Nových látek nebylo, továrny přestaly dodávat. A obleků ubývalo rapidně, protože otroci, když přišel zákaz chodit v roztrhaných šatech, zbavovali se obleků umazaných tím, že prostě utrhli rukáv nebo půl nohavice, aby jim musel být vyměněn.

V té době dovezly se celé vagony obleků civilních, vybraných ze skříní vyrabovaných bytů v obsazených územích, nebo to byly obleky nebožáků, kteří hned po zatčení — hlavně Židé — šli na smrt. Ve většině případů dostávali jsme obleky s rozpáranou podšívkou, protože vedení tábora velmi bedlivě vybíralo do oděvů zašité valuty, šperky, drahokamy. Často, ba až velmi často, našla se na zádech kabátu přesně okrouhlá dírka a na klopách i vpředu na nohavicích černé skvrny. Nebylo těžké se dohadnout, od čeho ty dírky i černé skvrny pocházejí.

Mezi těmito obleky našly se kusy provedením a kvalitou látky skutečně prvotřídní. Poláci, kteří jako jedni z nejstarších nevolníků v táboře měli obsazena místa v oděvní komoře, v krejčovně atd., chodili si oblečení, jako snad nikdy v životě na svobodě. Hotoví módní lvi lázeňského korsa.

Civilní obleky směli nositi pouze ti otroci, kteří pracovali v táboře nebo v továrnách za drátěným plotem. Venkovská komanda musela dále choditi v pruhovaných. Na zimu dostali jsme také pláště civilní, dokonce i několik kožichů. Venkovská komanda dostala velmi teplé pláště utlučených ruských zajatců. Dobrá vlněná látka skutečně hrála a chránila i proti silnému dešti.

Na zádech kabátu a po stranách kalhot civilních obleků musel být lakovou barvou červenou nebo žlutou namalován velký kříž, resp. po celé délce široké pásy. Jen nutné číslo a barevný trojúhelník rušil tyto přepychové generálské lampasy, které se na mnohých krásných kalhotách vyjímaly velkolepě.

Na pracoviště byly nám dány ty lehké plátěné a pruhované obleky, které z počátku museli nosit všichni. Vyměňovaly se tak jednou za dva měsíce za čisté. Tím se oblek vycházkový hodně ušetřil a dal nám aspoň zdání trochu lidského žití. Bylo to sice žalostně málo, ale bylo to přece jen něco.

Závist SS-Mannů na toto naše vypravení byla nám dáována hodně najevo. A brzy se projevila upřímnou snahou získat také pro sebe několik těch pěkných civilních obleků, kterých tu bylo dost bez bodíků — a lacino. Zase se kradlo. Za pár cigaret donesl čilý chlapec sosákovi (tak jsme jim říkali) kabát nebo kalhoty svého kamaráda.

A bylo to zase jen počasí, které nám ty poměrně slušné obleky kazilo. Pláště nenosily se podle potřeby, ale podle nařízení. Bylo-li v dubnu nesnesitelné horko pod žhnoucím sluncem, musel se nosit plášť, protože patřil k uniformě. 1. květnem se musely pláště odevzdat a museli jsme mokrout a mrznout i při bodu mrazu. I čepice se musely odevzdat, i rukavice. Byl-li v této době někdo přistižen se

šálou na krku, byla mu při průchodu branou surově stržena a více ji neviděl.

Účelnost oblékání byla tu, všeobecně řečeno, omezena ne tak nedostatkem obleků, jako předpisy SS-otrokářů, kteří se nikdy nemohli smířit s vědomím, že by náš život v jejich otrokárnách směl být snesitelný.

Mrtvý manekýn

„Reklama pracuje za tebe i když spíš!“

Reklamu je nutno dělat všemu, co má mít úspěch. I věci špatné. Reklama vynese brak „Roselu“ na nejžádoucnější artikl na trhu kosmetiky.

Reklama — propaganda dovede z ničeho udělat velikou věc. Ze špatného nic věc velmi dobrou a nutnou.

Reklama — propaganda dovede pro věc jedinců přesvědčit miliony nešťastníků dvacátého století o nutnosti se vzájemně vraždit a hladovět.

Reklama musí upozorňováním na eventuelní špatné následky vynutit předběžnou ochranu. Reklama musí varovat.

Aby se všech těchto úkolů mohla zhostit, musí upoutat, po případě pobavit.

Dítě sáhne nejraději po hračce, jež vykazuje pohyb. Člověk, velké dítě, je upoután ve shonu života nejlépe reklamou v pohybu, ať už světla nebo hmoty.

Jednou z neúčelnějších reklam v pohybu byli manekýni na ulici.

Tuto věc pochopili i na Gestapu a používali též manekýny pro reklamně-propagační účely. Tady ovšem pouze pro varování.

Nesnesitelné poměry pracovní a zacházení s nevolníky mívaly zhusta za následek pokusy o útěk.

Tyto pokusy byly možné u pracovních kolon mimo tábor, kde se pracovalo ve volné přírodě.

K dosažení cíle — zdařilého útěku — používalo se všech možných prostředků, triků a šaleb. Čím jednodušší tyto byly, tím větší naděje na úspěch.

A pak nastal poplach.

Zastavena práce, všichni nevolníci byli nuceni hledat. Všichni poruce jsouc SS-Manni museli hledat. Přivolána stíhací pohotovost z kasáren. Desítky SS-Mannů rozjely se po okolí, proslídily lesy, háje, boudy.

Hledání nemělo nikdy úspěchu hned, bylo nutno bez jídla hledat do noci, i přes noc. To již ale naděje na úspěch byly minimální. Rozladěnost na všech stranách. Hlavně u SS-Mannů. A poněvadž lze téměř všechno vyčíslit, byla tato rozladěnost nejvyšší položkou ztrátové částky, jež byla za jedno stíhání uprchlíka odhadnuta asi na šest tisíc RM.

Těm ztrátám na penězích — vždyť tábor byl podnikem silně výdělečným — bylo nutno zabránit.

Bylo tedy nutno varovat před následky pokusů o útěk. A ty byly záměrně přeneseny výhradně na nevolníky.

Polapený uprchlík byl ztlučen, eventuelně také utlučen (co nejšetrněji), nakonec střelen.

A teď bylo nutno tyto následky reklamně i propagačně zpracovat a předložit nevolnické veřejnosti.

Dopadený a patřičně ztrestaný uprchlík vzat, narovnan, pokud to šlo, do ruky mu dána tabulka „Zastřelen na útěku“.

Pohyb nebylo již lze od tohoto manekýna požadovat, nemohl s touto varovnou tabulí běhat po táboře.

Byl tedy položen na dvoukolový vozík, s tabulkou v rukách na prsou, a v šikmé poloze instalován za branou tábora tak, aby všichni nevolníci při návratu z práce musili jít okolo, aniž by ho přehlédli.

Reklama volala do jejich řad:

„Takové následky nese pro vás pokus o útěk! Nechte toho!“

Ve skutečnosti klamala ta reklama stejně, jako tak mnohá doporučuje špatné zboží, protože měla hlásat:

„Nerušte náš klid, ceníme si ho mnohem výše než vaše životy, takhle se vám pomstíme!“

A zohavená těla hlásala upřímnost této zakryté propagandy i tou kulkou z milosti, vedenou obvykle do oka.

Vášnivý kuřák

Touha po ukojení hladu a vášni dohání k zločinům.

A příklady táhnou.

Tyto dvě skutečnosti naplňovaly obavami většinu těch otroků, kteří měli ve svém majetku nějakou tu zásobu jídla nebo kuřiva. Její zabezpečení zaměstnávalo myšlenky i při práci. Ale stejně úporně mysleli na získání těchto

statků ti, kteří jich neměli a — hlavně jídlo — jistě potřebovali.

Krádeže jídla byly trestány, ale u kuřiva se nějaká ta ztráta nebrala tak zle.

V našem táboře v X. byla mezi těmi vášnivými nenechavci vzácná výjimka, která nikdy nic nezcižila. Byl to starší zubožený člověk, těžce pracující, který neměl nikoho, kdo by se o něho staral. A jeho zjev nevradil ho do řad oblíbenců, kteří by bez říkání něco od někoho dostali. Peněz neměl, ale kouřit se chtělo.

Našel odhozenou zlomenou, ručně řezanou cigaretovou špičku. Chutnala ještě po kouři a stále ji nosil v ústech a vtahoval zálibně nasládlou příchut tabákového dehtu. Procházel se celé večery po táborových ulicích a marně se snažil sebrat někde odhozený zbytek cigarety, protože mladší a čilejší kamarádi dovedli půl metru před jeho nohou zvednout ten poklad rychleji.

Potkal jsem ho. Přišel a slušně požádal o oheň. Přitiskl jsem svoji cigaretu k jeho špičce, ze které nepatrně vyčnívalo něco začernalého. Asi kraťoučkový zbytek cigarety, z kterého sotva dvakrát vtáhne kouř. „Nehoří ti to!” povídám. Ale po dvojím silném vtáhnutí, při kterém má cigareta silně vzplanula, udělal posunek, jako by chtěl říci: „Škoda, už to skutečně nebude hořet,” slušně poděkoval za moji ochotu mu připálit, a odešel.

Za několik dní jsem ho potkal opět a procedura s připálením se opakovala.

Ten oharek v jeho špičce se mi zdál jaksi povědomým. Sledoval jsem ho kus cesty a zjistil, že stejně jako u mne připaluje tu nehořící špičku u celé řady mužů v ulici.

Ten dobrý nenechavec nebral a přece kouřil cizí, on nezebral a dostával za slušné požádání zakouřit. Vždyť

udělal u každého zastaveného kamaráda nejméně dva šluky z cizí cigarety. A ochotně je dostal.

Od té doby jsem mu při potkání dal vždycky jednu cigaretu ze své zásoby. A za tu nepoděkoval.

Tabor výdělečným podnikem prvé třídy

Nesociálním vykořisťovatelům sociálně slabých jsou pro jejich činnost na celém světě dělány výčitky. Výčitky oprávněné, i když jdou často z úst takových, kteří, když se sami dostanou na jejich místo, jednájí zhusta mnohem nesociálněji. Ale člověk je už takový, že nenávidí u druhého to, co sám nemá, že šilhá po majetku druhého a hledá příležitost, jak se jej zmocnit, i když se mu servilně klaní a šplhem po zádech těch ještě chudších mu podle přisluhuje.

V historii socialismu dosáhli ve vykořisťování beze sporu rekordu němečtí národní socialisté tím, že nejnestoudnějším způsobem vykořisťovali právě ty nejubožejší. Nejen že zavírali spoustu nevinných lidí jen proto, aby se mohli zmocnit jejich majetku, ale nestyděli se ještě z toho mála, které jim jejich rodiny posílali na přilepšenou do koncentračních táborů, převéztí do své kapsy tu největší část.

Je nesporné, že takový koncentrační tábor byl ve skutečnosti velkým podnikem, kde i ta nejskrovnější výživa, trochu toho obleku, nutné světlo a voda s otopem stála denně velké peníze. Podle u nás běžných cen těchto věcí

vypočítali jsme výlohy spojené s ubytováním jednoho otroka v táboře na 4 Kč denně. Při osazenstvu 20.000 mužů byla to denně slušná částka.

Peníze pro vydání tábora dodávali nevolníci sami v příspěvcích svých rodin na jejich přilepšenou. Každý chovaneček mohl dostávat týdně 150 Kč. Ale tyto peníze byly mu vypláceny až šest neděl po dojití. Za tu dobu byly tolikrát obráceny, že již svým zúrokováním vynesly slušný obnos. Vždyť nejméně dvě třetiny osazenstva peníze dostávaly.

V podnicích, vybudovaných válečnými dodavateli nebo přímo Waffen-SS kolem koncentračních táborů, nepracovali otroci zadarmo. Táboře musely za jejich práci dostat zaplacené. Podle povahy podniku pohybovala se cena otroka a jeho práce mezi jednou až dvěma markami za den.

Nejnekrštanštějším vydíráním vyznamenala se kantina pro osazenstvo. Tady bylo k dostání skoro vše, po čem vždy hladoví otroci toužili: večer teplá polévka, sýry, tvaroh, marmeláda, sušené ovoce, různé koření suché i polévkové, sůl, limonáda, pivo, saláty, zeleninové salámy, vařené brambory, ale také tužky, pera, zrcátka, foukací harmoniky, kartáče, kartáčky na obuv a zuby, stejně tak pasty, krémy, kolínské vody, psací bloky, tabák a cigarety, šňupavý a žvýkací tabák, čibuky.

Všechny tyto věci přišly do tábora buď jako vyřazené z prodeje pro naprosto špatnou kvalitu, nebo z válečné kořisti. Na kuřivu byla podle všeho nejvíce postižena Francie a Jugoslavie. Miliony a miliony jejich cigaret a balíčků tabáku bylo v táborech vykouřeno.

Prodejní cena byla u všeho zboží — hlavně jídel — horentní, i kdyby se bylo jednalo o zboží požitelné a re-

gulérní. Za půl litru zkysané polévky se platilo 2.50 Kč, za půl litru zkysaného a ztuchlého bramborového salátu 7 Kč, za kýbl vařených brambor (asi 5 kg) 23 Kč (z toho ovšem asi třetina byla nepoživatelná) atd.

Nejoblíbenějším z kantinou prodávaných přilepšení byl tvaroh. Půl litru do tekoucího stavu zředěného stálo 8.30 Kč! Tato jeho oblíbenost byla pro SS-prodáváče vítanou příležitostí ke zhavení se předmětů neprodejných. V obsazeném Holandsku byla uklizena továrna na foukací harmoniky. Spousta porouchaných výrobků byla přivezena do tábora a nabídnuta hudbychtivému osazenstvu. Zájem žádný, ono se to nedalo jíst, ani kouřit. Ale byla tu i zkažená zásoba tvarohu. Po tom byla shánka velká. Tedy: Kdo chce dostat tvaroh, musí koupit jednu harmoniku. Lidová cena 12 Kč. Tvaroh prodán, harmoniky prodány, všichni spokojeni, rámusu až až až! Druhý den podniknuta razzie na obsah skříněk. Vše, co nebylo oficiálně povoleno, bylo ze skříněk odstraněno. Všechny večer zakoupené harmoniky propadly této čistce. Pořádek musí být! Asi za týden objevily se tytéž harmoniky na stole jako nezbytný dvanáctikorunový přídatek k tvarohu. Odbyt zaručen. Ve dvou dnech se opakovala razzie skříněk. Po třetím prodeji byly ale harmoniky tak plné tvarohu, že již nebyly prodejné ani hladovým koncentrovaným otrokům.

S jídlem roste chuť, říká lidové pořekadlo, a má pravdu. Za krátký čas byl stejný pokus proveden s holandskými čibuky. Odpadové zboží, mnohé nebyly ani provrácány a tedy netáhly, se prodávaly za 60 Kč kus. Tady ale kapitulovala i hladovost ceny peněz neznajících otrockých kapitalistů, a tvaroh v mísách zůstal ležet vedle krásně vyleštěných čibuků. Druhý den už finančně silní

jedinci ten zkažený tvaroh nekoupili a musel být na jejich účet rozdán barákovým velitelem-otrokem nemajetným spolubydlícím. Patříčná částka byla pak nemilosrdně inkasována.

Stejným způsobem byla zpeněžována četba. Na každém baráku visely všechny denní listy německé, ba i ilustrované týdeníky a měsíčníky. Četli všichni, hlavně ti, kteří číst neuměli a německy nerozuměli; bylo však možno při prohlížení obrázků nenápadně vytrhnouti jeden ten list na ukroucení nezbytné papirósky. Platit to čtení musili ti, kteří měli peníze. Sráželo se při každé výplatě peněz 7%. Pěkná sumička za SS-Manny ukradené poštovní zásilky časopisů „der Heimat den Frontsoldaten”.

Všechny tyto položky sečteny dávají několikamilionový zisk ročně z jediného tábora s okrouhle 20.000 muži.

Tak vypadal ten národní „socialismus” v praxi: vydělával a žil z těch nejchudších.

Trestné komando v táboře

Justiční omyly soudní v praxi byly vždy více méně sensacemi, o kterých se hodně dlouho psalo. Snad právě jejich výjimečnost odívala je do hávu sensačnosti, kterým se pak svátečně odíval revolverový tisk.

V koncentračních táborech nebylo justičních omylů, protože tu scházela ta právní soudnost, která by se jich byla mohla dopustit. Celé toto zřízení spočívalo na bezpráví a násilí. A byl-li některý z otroků ještě zvláště

trestán pro nějaký poklesek, pak to bylo bezpráví tím křiklavější, čím více ten poklesek byl nutnou součástí života v koncentračních táborech vůbec.

Na velmi málo prstech dali by se spočítat ti, kteří se za dobu svého nedobrovolného pobytu v těchto výchovných pensionech nikdy nedopustili skutku, jenž by zasloužil podle táborových předpisů potrestání. Sabotáž při práci, vyhýbání se povinnosti pracovní vůbec předstíráním nemoci, kouření v pracovní době, donáška kuřiva a zápalek nebo zapalovačů na pracoviště, výměna jídla za kuřivo, kupování přidělů chleba, „organisace” prádla, dodávky krejčí, obuvníků, kuchařů, prodejního personálu v kantině, krádeže jídel všeho druhu nebo jen jejich surovin ve skladištích a kuchyních, výroba zapalovačů, vaříčů, osvětlovacích těles, benzinových ohřivačů, příborů, krádeže benzinu do zapalovačů, hadrů, šatů, prádla, dřeva, ovoce, zeleniny a tak dále — to byly všechno skutky, které nám tábor nedovoľoval, ale bez kterých prostě nebylo možno tu žít. A byli-li již tací, kteří si nemohli nebo nechtěli takové věci opatřovat osobně, aby neriskovali potrestání, pak byli i tito beze sporu vinní spoluúčastí nebo sváděním k trestnému skutku.

Každý otrok, který měl peníze nebo přijímal poštovní zásilky, byl už jako takový svědkem, kterému bylo nabízeno všechno možné od těch, kteří si dodávkami jemu chtěli zajistiti podíl na jeho pozemských statcích.

Každý, kdo zastával jakékoliv místo u zdroje těch potřebných věcí, byl zasypáván objednávkami a nabídkami nejsvůdnějšího ražení.

Představte si otroka vysokého stáří, který trpí ještě ke všemu nějakým neduhem. Strádá zimou více než jinými nedostatky. Má trochu peněz, může si nakoupit cigarety,

dostává z domova tu a tam nějaký ten balíček potravin. Začíná podzim a hrozí se příchodu nové zimy, se kterou měl minulý rok ty nejhorší zkušenosti. Je nutno se opatřit včas. Pro dobu, kdy není ještě dovoleno nosit pláště, a pro dobu, kdy už ten plášť mizernou kvalitou nechrání před třesnutou zimou hlavně v případě kolektivních trestů pod širým nebem, je nutno zlepšit isolační schopnost bluzu nebo civilního kabátu. Co taková snaha dá za sháňku, než se stane skutkem, a co lidí je na tomto trestném činu zúčastněno a riskuje tak i se svým zákazníkem přísné potrestání! Je nutno opatřit především volnější kabát, protože do toho dosavadního se teplá podšívka nevejde. Nejméně dva otroci z Kleiderkammer musí spolupracovat. Pak je nutno opatřit podšívku. Vatelín v táboře nikde není k sehnání, je nutno udělat vložku z deky. Čin tím trestnější, protože nestačí jen tu deku ukrást, ale musí se zničit s nůžkami v ruce. Zase nejméně dva spolupachatelé. Pak je nutno ten nový materiál zpracovat. Další dva spoluvinníci.

Tak bylo by možno vyjmenovat jako trestný každý pohyb v táboře od neodržení pochodového kroku při nástupu na apel, do utržení německého ilustrovaného časopisu pro nutnou cestu na záchod před spaním. Každé otočení hlavy při stožení v pozoru, špatný pohled na všemocné velitele-otroky nebo přistižení při některém zakázaném skutku bohorovnými SS-Manny mohlo v trestném táboře vynésti zostření tohoto nezaslouženého trestu vsazením do trestného komanda, kterému se krátce říkalo SK („Strafkommando“).

Snad výjimkou patřili tam sprostí zloději, kteří — třeba z hladu — zcizili spolutrpicím jejich chléb. Ale těch bylo málo a podle názoru strážců pořádku nebylo jejich

provinění to největší. Ti, kteří si dovolili od Ukrajince nebo Rusa a Poláka vzít za cigarety chléb, byli považováni za největší zločince. V SK byli zvláště drzeni a kromě černého kolečka, přišitého na bluze i kalhotách (běžné označení pro osazenstvo SK) byli opatřeni na záda přišitou velkou vývěskou „Schieber“.

Jinak bylo velmi snadno dostat se do SK i bez vlastní viny, stačilo se nezalíbit některému prominentu. Byl pak vykonstruován trestný čin, bylo vysloveno jakékoliv nařčení — a osud byl naplněn.

Zařazení do trestného komanda bylo skutečným naplněním osudu, protože návrat odtud byl řídkým zjevem. Čím lepší člověk — bráno ovšem podle měřítká civilního — sem přišel, tím hůře s ním bylo zacházeno. Byl trestán na potkání, byly mu uloženy ty nejhorší práce, které nikdy nebyly řádně provedeny, každý spolubydlící mohl si dovolit — a také si s chutí dovolil — se na něho osopit, bít ho. Obrana na tomto místě byla vlastním vynesením rozsudku, protože útočník v takových případech našel dosti ochotných partnerů, kteří stáli vždy na straně násilníka z nízké vypočítavosti. A hlavně na straně silnějšího, protože se sami báli.

Cestu do SK s velmi udivenou tváří vykonalo hodně otroků hlavně v době úřadování komise z ústředí SS, která vyšetřovala nešvary v hospodářství svých členů v okruhu tábora. Vědělo se, že žádný SS-Mann nemůže se dopustit žádného skutku bez vědomí u něho zaměstnaných otroků. A dostat se z SS-Manna doznání bylo naprosto vyloučeno, třebaže jedním z osvobozujících hesel pro převýchovu otroků byla pravdomluvnost. Muselo tedy být doznání, vlastně udání vynuceno z otroka, který o ma-

chináčích strážce státu mohl mít jakoukoliv vědomost. Byl nic netuše a ve vši tichosti vsazen do SK a tady držen a zpracováván, aby změkl a povídal. Nebyl-li tento náhodou prominentem nebo šťastlivcem, který si relativně slušné zacházení mohl něčím zaplatit, pak byl mimo pravidelné výplaty býkovicem na zadek týrán nejhorším způsobem tak dlouho, až promluvil. A věděl-li hodně a měl-li v podezření upadnuvší SS-Mann možnost uplatnit svůj vliv i tady, pak byl vyřízen mnohdy dříve, než se mohl na leccos upamatovat a než mu rozbitá zadnice otevřela ústa. Drátěná klička, hosená za spánku v posteli na krk a pevně zadrhnutá, byla předehtou k prostému hlášení, že byl ráno nalezen v umývárně oběšen na okně.

Všechno osazenstvo SK muselo také pracovat, a to jedině v chodící koloně, která zkoušela botky. Podle výše provinění a podle toho, co se od otroka chtělo vědět, byla mu tato práce zpříjemněna pískovým přívazkem až 30 kg.

Výjimku mezi nešťastníky tvořili nenapravitelní zloději, kteří po odpykání trestu několika neděl nebo měsíců pro krádež byli při činu přistiženi znovu a kteří se vraceli do SK, aby už nikdy nevyšli.

Zde máš kytku a jdi se oběsit!

Les. Vzrostlý borový les u jezera.

V pozadí se rýsují komíny a střechy velké cihelny.

Mraveniště mužů oděných v trestanecký oděv. Každý s číslem na prsou a nohavici.

Dnes jako by ta práce byla snazší. Tělesná námaha se tolik nepocituje.

Ten pocit spokojenosti vyvolala nepřítomnost pohaneče, předního dělníka, který byl dnes odvolán do ústředního tábora.

Dnes není tolik pádných ran, jež dovedl pro zalíbení svým představeným SS-Mannům nemilosrdně rozdávat na všechny strany. Dnes také nezůstal z těch ubožáků nikdo ležet obličejem v písku, aby pak byl odhozen jako vyřízený s cesty a večer po práci poslán na káře ke kremaci.

V lágru byl přední dělník, také Němec, tedy domorodec, předvolán na politické oddělení k převzetí úředního spisu. Po ten den, protože až s transportem druhý den ráno se má vrátit na své působiště, je přidělen baráku, ve kterém byl původně ubytován.

Zločinecký typ úzkého čela, odstávajících uší, tvrdé brady. Gorylí ruce visí mu od těla. Málomluvný, tupý ve výrazu.

Spolutrestanci musí s ním sedět při jídle u stolu, ač neradi. Ví se o něm, že má na svědomí přes sto šedesát nebohých spolutrpících, které vlastní rukou poslal na onen svět.

Dobrý výkonný orgán krvelačného Gestapa, nenáviděný druh.

Při jídle všichni zarytě mlčí.

Od vedlejšího stolu padne poznámka. „Vrahu!”

Nepovšimnuto. Jen oči některých se obrátí na toho, komu poznámka patřila. Ten neposlouchá, protože nechce. Jen mlaskot oplzlé huby odpovídá.

Nová poznámka. „Vrahu! Mnohonásobný vrahu a násilníku!”

To již je mířeno přímo.

Kalné oči se pomalu obrátí po směru hlasu, žíly na spánku a krku trochu naběhnou. Posupný úsměv a podmanivý pohled věští blížký výbuch.

Od sousedního stolu se vytratí jeden z těch, kteří vysílali poznámky na jeho adresu.

V zápětí se vrací. V jedné ruce svazek trávy, listí z rajských jablek, snítka borovice. Pěkná kytice bez květů. V druhé ruce silný pletený provaz.

Přistupuje těsně k přednímu dělníkovi, hází mu do misky s polévkou provaz a podává mu kytici se slovy: „Tady máš kytku a jdi se oběsit!”

Nechápvavý pohled na provaz, na němž se zachytily při vytažení z misky kousíčky brambor, pak prudký pohyb a náběh k ráně, mířené na mluvčího.

Tu ale je již vzhůru celá jídelna, všech sto dvacet mužů stojí za tím odvážlivcem.

Chrání ho, rány dopadnou na hlavu neoblíbeného spoluvězně.

„Jdi se oběsit a hned, nebo tě utlučeme!”

Přelom v duši, změna ve výraze. Ta vážnost výzvy rozřízla vzduch, protrhla svou silou bezcítěné bubínky uší, které nechtěly nikdy slyšet nářek trpících, uvolnila pevný svazek nervů.

Slzy. Falešné slzy zbabělého surovce, zoufale vyražené zvuky strachu.

„Proč? Mám děti, ženu, smilujte se!”

„Smilování? Měl tys ho s námi? Kolik nás odešlo tvou rukou a měli také ženu a děti. Dělej!”

„Rychle, nemáme čas, musíme v jednu nastoupit práci! Ať je to odbyto!”

Uchopen, vhozen do ložnice. Kytice mu hozena pod nohy, na hořejší postel přivázán pletený provaz.

Dveře zapadly.

Za deset minut jedna. Představený baráku jde hlásit veliteli tábora, že se u něho v ložnici právě oběsil trestanec číslo 18.725.

Oči vypouleně hledí do okna, za nímž se tísní zvědavci.

Tělo visí čtvrt hodiny, aby pak odešlo touž cestou, kterou před ním kráčelo tolik jeho obětí.

Pudding

Bylo by špatným vysvědčením pro dovednost táborových kuchařů, kdyby nesvedli vedle běžné stravy táborové uvařit i potravu, nebo dokonce pochoutku, které nebylo otrokům dopřáno již několik let a která mnohým byla odepřena do konce jejich života.

I zařízení kuchyně odpovídalo všem požadavkům kuchařského umění. Moderní stroje, kotle na vaření parou, automatická kruhadla, míchačky. Vše největších rozměrů, vždyť kuchyně musila se svými 30 kuchaři a asi 40 pomocníky připravit jídlo pro 20.000 otroků v táboře.

Ve všech kotlech se však nevařilo stejně. — Při jednom druhu jídla činily se přece jen rozdíly v úpravě pro určité kotle, jejichž obsah byl pak rozdělován pro bloky prominentů. Polévka byla lépe kořeněna, více osolena, hustší, káva trochu oslazená, někdy i kondensovaným mlékem obarvená. Při rozdělení do kotlů, v nichž se potrava dodávala jednotlivým barákům, přišla jídla lépe uprave-

ná vždy dobře na místo svého určení, protože označení číslem baráku bylo vždy výrazné. Toto označování podle baráku bylo nutné hlavně proto, že baráky neměly stejně početné osazenstvo a musel na ně být brán zřetel.

Pro jídlo docházeli ke kuchyni otroci z každého bloku v počtu asi 10 až 12 mužů. Tak jako chuť k jídlu byla u všech jistě stejná, tak nechuť k donášce jídla ovládala všechny otroky bez rozdílu. Donáška byla tedy nucená, protože o dobrovolníky k této činnosti nebylo možno zavádět. Tuto práci vykonávali obvykle přísedící stolu, na který přišel ten který týden úkol služby na baráku. Záleželo na dobré vůli stolového předsedy, koho poslal na tuto práci. Pověštině byli komandováni všichni ti, kteří se nemohli svému stolovému nějakým tím dárkem (hlavně z balíkových zásilek) „vemluvíti“ v přízeň, pak také ti, kteří nebyli oblíbeni a kteří byli a museli být za každou cenu šikanováni, konečně ti, kterým tato práce byla uložena na určitou dobu z trestu. O tomto trestu rozhodovalo mnoho lidí: v první řadě „stolový“ — barákovým velitelem-otrokem ustanovený předseda stolu — t. zv. Tischälteste, pak velitel-otrok světlice t. zv. Stubenälteste, a nakonec velitel-otrok baráku, t. zv. Blockälteste. Tak se mohlo také stát, že donáška z trestu byla některému otroku libovolným nastavováním trestu prodlužována skoro do nekonečna. Ale byly na barácích stoly — a hlavně v blocích s českým osazenstvem — s tak malým počtem těch, kteří svým špatným věhlasem nebo nemajetností byli k této práci předurčení, že nebylo vyhnutí a na donášku museli býti komandováni i takoví, kteří se k této práci nejen nehodili, ale pro které by byla jistě znamenala újmu na jejich postavení v táboře. Tu pak nastala shánka po náhradnících. Nebylo mnoho těch ochotných

převzítí tuto práci, ale našli se přece s rukou obtěžkanou ne lucernou, ale pořádnou porcí chleba, hrstí cigaret, kusem buchty nebo krabičkou olejovek. Byli to ve většině případů vždy hladoví a jen na sebe odkázání Ukrajinci nebo Rusové, ve výjimečných případech Poláci nebo Němci. Z Čechů byli mezi nosiči skoro výhradně v nemilost u německých „velitelů-otroků“ upadnuvší jedinci (ti pak nesměli za sebe poslati náhradníka) nebo takoví, kteří ani za úplatek nenašli náhradu díky své neoblíbenosti v táboře vůbec.

Tím způsobem se stalo, že „smečka“ nosičů před kuchyní skoro neměnila svého složení, všichni se znali a hleděli si soustavně buď vyhovovat nebo se důsledně napaľovali jak to bylo možno. Ztráta celého kotle s 50 litry polévky nebo brambor nebyla zvláštností. To bylo pak shánky, to bylo ran, které dopadaly hlava nehlava na ubohé nosiče, kteří se ve většině prohřešili pouze tím, že nebyli dost „wachsam“ a neprovedli raději jiným to, co potrefilo je samé.

Mezi nosiči byli ale i tací, kteří nemysleli při těch táborových krádežích na své barákové kolegy, ale hlavně na sebe. A tak docházelo často ke krádežím jídla do připravených misek, které byly pak ve vší tajnosti vyprazdňovány někde za barákem ve tmě nebo u zdi hodně daleko od domova. A běda těm, kteří byli při této samozásobovací činnosti přistiženi. I k utlučení od spolubydlících došlo. Samozřejmě nejhůře na tom byli ti, kteří byli nachytáni někde v skrytu od SS-Mannů. Ti mimo mnohých kopců na místě přistižení byli potrestáni dvacetipětí ranami na zadnici a pak uzavřeni do trestné kumpanie. Jak se jim tady vedlo, vysvítá nejlépe z toho, že se už až na výjimky nikdy na baráku neobjevili.

Jen v jednom zaznamenání hodném případě vyšli tito provinilci s trestem zcela záviděním hodným. Místo obvyklých kopanců a ran viděli na líci SS-Manna jen a jen úsměvy. A jejich udivení dostoupilo vrcholu, když byli dokonce pozváni, aby se v tolik a tolik hodin dostavili ke kuchyni, kde jim bude připraveno jídlo, protože zřejmě se tohoto ošklivého skutku dopustili jen a jen z hladu, který přece chovanci tábora nesmí mít. V stanovenou hodinu se skutečně dostavili a byli překvapeni, když byl jim servírován dvacetilitrový kotel s — puddingem! Nevěřili ani svým očím, ale vlídné pobídnutí SS-Manna stálo konečně za vyhovění. A tak se naši provinilci pustili s chutí do jídla. Notně nabírali vrchovaté lžice a líce prozrazovala uspokojující pocit žaludku, na který po dlouhou dobu hladovění nebyli zvyklí. A obsah kotle ubýval skoro stejně jako se naplňoval žaludek nezvyklou pochoutkou. Tempo nabírání vůči hledě klesalo, oči se skoro provinile obracely na SS-manna, který vytrvale s šibalským úsměvem pozoroval vyprazdňování kotle. A — světe div se! dokonce se zdáním rozkacení pobízeli oba hodovníky k tomu, jen aby se nebáli a kotel vyprázdnili, že je jejich. — Otroci již skutečně skoro nemohli, oči jim takřka vylézaly z důlků, ale chtivost po dobrotě a vlídné domluvy SS-manna jim nedaly a lžice za lžicí vykonávala zpomalenou, ale přece jen nepřetržitou cestu od úst ke kotli a zpět. Pomalu už byli na dně. Už skutečně nemohli, nepříjemný tlak v žaludku vystřídal příjemný počáteční pocit sytosti. Už i to natažení ruky a ohnutí dělalo potíže. Ale teď už neznělo to pobízení SS-Manna vlídně, to už byl rozkaz: „Ausfressen!“ — „Und sauber machen!“ Už jen s velkým sebezapřením dobírají poslední zbytky, skoro v mátohách vybírají lžicí zbytky po stěnách kotle. A ko-

tel musel být také ještě odnesen. Jak namáhavě se to vstává, s lehkým prázdným kotlem nemohou skoro ani hnout. Udělají několik kroků — a padají oba, aby se na zemi zkroutili v bolestných křečích. SS-Mann jdoucí za nimi se ďábelsky zachechtává, zdvihne sám kotel a odnáší jej do kuchyně. Pak jde s blaženým úsměvem kolem ležících — teď už skoro tiše — k nemocnici, aby si odvezla dva dodělávající.

Oba zemřeli hned po přenosu do ambulance na protržení žaludku.

Trenéři

Invaze německého nacismu do Evropy přinesla mnohým odvětvím výrobním nečekaný rozvoj. V mnohých oborech byla řemeslnost vybičována k umění. Různé náhražky přirozených darů přírody byly výrobky nejen uměleckými, ale často uměleckými.

I tak běžná řemesla jako obuvnictví a oděvnictví byla vehnána do té uličky, kde už nestačila běžná zručnost, ale kde se vyžadovalo velkého a plného umění.

Jako plíseň prorostla evropskou lidskou společností nenápadná německá tajná státní policie se všemi svými posluhovači a udavači. Všichni židé na Němci obsazeném a ovládaném území, i všichni ti, kteří byli jinak politicky orientováni, nebyli si jisti, zda nebudou jednoho dne pod jakoukoliv záminkou odvedeni.

Protože se vědělo, že na majetek všech těchto persekovaných lidí dopadne těžká, ale hbitými prsty obda-

řená ruka německých moderních lupičů, byla tu úzkostlivá snaha majetek, směněný do předmětů cenných ale objemem malých, zachránit a podržet pro případ, že by se jeho prostřednictvím dala získat ztracená svoboda.

A tady museli pomoci obuvníci a krejčí. Nešili z vlastních i donesených látek, nepotahovali kopyta obyčejnými přířezy koží, ale způsobem vpravdě uměleckým musili vpravit do hotových již obleků a obuvi celé poklady ve formě cizích valut, zlatých předmětů, drahých kamení, perel. Jejich práce byla tak zdařilá, že běžným, ani hodně pečlivým prohledáním svršků zatčených nebylo nalezeno nic.

Ale ostřížili oči Gestapa a SS-Mannů prohlédly tyto schovávačky, nebo kulka a surové zacházení s majitelem otevřelo některou tu skrýš násilím a dalo vykutálet těm démantům a zlatým mincím.

Snad také byla řada těch zatčených odpravována brevi manu jen proto, aby bylo možno zabránit prodlení v provedení ryze německého pořádku a odklizení věcí cizích.

Ve většině případů byla tato práce koncentrována, aby větším množstvím mohli být uspokojováni větší páni.

Svěřit tuto práci obyčejným smrtelníkům bylo nebezpečno, protože snaha po obohacení se by byla tuto vítanou kořist odpařila. Bylo nutno zabránit těm hledačům pokladů něco pro sebe ukrýt. Svěřit tu práci jinonárodním dělníkům bylo by nevídaným zveřejněním. A pro příslušníky vlastního národa by byly důkladně tělesné prohlídky pokořující. Proto byla tato práce koncentrována do koncentračních táborů a svěřena koncentračníkům.

V táboře X. byly pro tuto práci vyhrazeny na Industriehofu zvláštní baráky a komandovaným tam otrokům jsme říkali „trenéri“ (od německého trennen — páratí).

Vagonové zásilky bot a obleků pánských, dámských, dětských, bandáže, břišní pasy, kabelky, aktovky, jezdecké tašky, klobouky, teplé břišní pasy, podvazky, protěsy, to všechno bylo pečlivě rozpáráno, na původní díly rozebráno.

Neuvěřitelná množství zlata, platiny, stříbra, cizích peněz, diamantů, drahých kamenů, hodinek, perel, čeků na cizí banky v hodnotě jdoucí do milionů byla tu nalezena.

Jak musely zářit oči takovým Ukrajincům, kteří nikdy nedostali do ruky tisícovku, když jim teď teklo zlato mezi prsty! Co tichých meditací jitřilo hlavy a co odvážných plánů na zmocnění se aspoň malé části z tohoto lupu pro sebe zaměstnávalo mozky všech tady zaměstnaných!

Přísné prohlídky před návratem do tábora nebyly nic platny. Co chvíli nalezen byl na prstu některého otroka zlatý prstýnek nebo náramkové hodinky. A to byly prohlídky důkladně prováděny. Trvaly dlouho a zaměstnaly mnoho sosáků. A výsledek nebyl stoprocentní.

Prohlídky odpadly vůbec. Celá pracovní kolona po příchodu na pracoviště musela se na volném prostranství před barákem bez ohledu na roční dobu a počasí za dozoru sosáků svléknout do naha a přejít do šatny, kde na ni čekala řada jiných obleků. Po práci zase svlékli pracovní oděv, přešli nazí ke svým věcem a oblékli se k odchodu do tábora. Ale ani tato opatření nezjednala naprawy. Ba naopak, možno říci, že tyto ztížené poměry podnítily otroky k vynalézavosti, jak něco z těch pokladů pronést přeče.

A pronesli. U jednoho trenéra bylo nalezeno v posteli bankovek za 150 tisíc dolarů. Tento strádal byl usvědčen

a popraven. Před jiným barákem při rytí záhonku byla objevena krabice se 7½ kg ryzího zlata (slovy: sedm a půl kilogramu!). U jiného sběratele bylo v manželě košile zašito 14 démantů nesmírné ceny.

Všechny tyto krádeže svým měřítkem nikdy nedosáhly „oprávněného“ odčerpání pokladu těmi velkými prominenty z řad SS. Všechny nalezené věci byly tříděny a odkládány do bedniček, které večer přebíral ve své kanceláři vedoucí komanda. Historie se nikdy nedozví, kolik z pokladů zůstalo za jeho nehty, než byl zbytek odvezen do ústředí v Berlíně.

Když v roce 1944 bylo toho materiálu k prohledávání méně a když kořist začala být slabší, rozkázal Lagerkomandant, aby pracovní kolona trenérů byla ubikována přímo na pracovišti. Tím bylo zabráněno všem možnostem cokoliv vynést do tábora.

Ale jen teoreticky. Prakticky se přestalo sice vynášet, ale začalo vyvážet. Pracoviště bylo stále ve spojení s táborem. Vozilo se jídlo, prádlo, pošta. Při největší ostražitosti sosáků podařilo se vždy ve vykotlané oji nebo vydlabaném brzdovém špalku provézt více, než jindy pronést. A poklady se opatrnicky zakopávaly do diskretní země kolem baráků. Ta svůj obsah neprozradí.

Chtěl bych si pozemek tábora na dva roky pronajmout. S motyčkou v ruce obrátil bych centimetr po centimetru. Ta zem tam by mi tu práci dobře honorovala.

Ale ti ubozí trenéři si neodnesou nic. Snad jen nevyléčitelnou charakterní chorobu brát cizí nejrafinovanějším způsobem. Tomu svodu podlehl i nejsilnější charakter.

Vždyť se v tom oboru tak dlouho trenovali!

Stlaní postelí

Stlaní postelí bylo do léta 1943, kdy se všechny předpisy začaly uvolňovat, kapitolou pro sebe.

Postele byly ve většině případů v patrech nad sebou, pokud se neleželo na slavnících na zemi.

Postel měla slavník, slamený podhlavník, podle předpisu dvě deky. V slavníku byla již sláma, nebo ve většině případů dřevitá vlna, dlouhým používáním rozdrčena na prach.

Předpis zněl, že hrana slavníku vně postele musí být ostrá. Byly totiž tehdy vždy dvě postele vedle sebe.

Vážené hospodyňky: jak lze nejlépe — a samozřejmě také nejrychleji — urobiť na pytlí se slameným prachem ostrou hranu, když potah není ani v krajích do formy prošíť? Nevíte? Tedy vizte: To nelze!

A musí být!

Používalo se všemožných triků: nacpávaly se do hrany kdejaké papíry; organizovala se prkna, laťky.

Běda ale tomu, u kterého se na tento podvod přišlo! Prkna přestala být prkny po styku s jeho tělem, hlavně hlavou; obsah slavníku byl vysypán na zem a místo jídla se musilo stlát.

Večer před spaním — místo jídla — po práci, ráno před prací — místo snídaně.

V příznivém případě zavinila špatná nebo falešná hrana slavníku bohulibý půst s jedním jídlem v poledne po dobu tří, čtyř dnů, nehledě k ranám a eventuálnímu dalšímu trestu: bez slavníku s jednou dekou spát na metr a půl dlouhé a čtvrt metru široké lavici v umývárně, po případě na záchodě.

Přišel-li takovýto trest v tuhé zimě, která klesala někdy po dobu čtrnácti až dvaceti dní na minus dvacet šest až dvacet osm Celsia, pak zhusta vyhladovělý provinilec již nemusil ráno stlát místo snídaně. Jedno číslo bylo v seznamu nevolníků škrtnuto.

Kde měli — jen v řídkých případech — na deky potahy, byly tyto dalším zostřením při stlaní postelí.

Kostkovaný nebo pruhovaný vzor musel na všech postelích při pohledu se strany na celou jejich řadu být v linii, deky musely v pravém úhlu být přeloženy přes podhlavníky, jež musely být vyrovnány v řadě jako vojáci, s tím rozdílem, že ani výška nesměla diferovat. Bylo skutečným uměním takové postele ustlat.

Mezi nevolníky našli se ale tací, kteří za úplatek všeho druhu, ale ne malý, převzali úpravu celých řad pro sebe. Stlali pak podle natažené šňůry.

A ještě se stalo, že úprava, ač zcela vzorná, nenalezla zalíbení u vedoucího baráku nebo SS-Manna, jemuž byl barák přidělen k dozoru. Pak ovšem trest byl kolektivní, protože to stlaní za úplatky bylo jen veřejně trpěno. A v příznivém případě znamenal stažení povlaků a dek na jednu hromadu s vysypaným obsahem všech slavníků i podhlavníků.

Následky tohoto trestu byly nedozírné, protože ze vzteku nad trestem ti silnější dělali nejhorší příkoří těm slabším: nacpávali více, takže druhým do jejich slavníků skoro nic nezbylo, vybrali nejlepší — hlavně nejteplejší deky atd.

Že se tyto incidenty neobešly bez vzájemných ran se spoustou modřin, krve a tragických následků, je při koncentraci lidí všeho druhu přirozené.

Nevinné stlaní postelí!

Vážené hospodyňky, která pokládáte byt za uklizený, je-li přes trochu uhlazené postele smetákem vyrovnána peřina, daleko ještě neznáte pojem „stlaní“.

Stlát je umění; umění ustlat, umění ještě jednou okusit slasti ulehnout do té postele místo v kremačním skladišti s číslem na stehně.

Zkušební ústav

Jedním z vnitřních pracovních komand v lágru bylo tak zvané „chodící komando“.

Jeho kádr tvořil trestný oddíl lágru.

Práce tohoto komanda bylo zkoušení materiálu vojenských bot. Znamenalo to podrobiti tento materiál všem námahám, jimž jsou boty ve volné přírodě vystaveny. Za tím účelem byla na náměstí, za obvodem polokruhu před první řadou baráků, zřízena obdélníková pole, ohraničená betonovou obrubou. Jejich plocha byla vyplněna: pískem, kyprou hlínou, ostrým jemným štěrkem, vodou a kamením o velikosti pěsti.

Po těch polích musela pracovní kolona ujít denně nejméně čtyřicet kilometrů za každého počasí, při zpěvu, se sportovními vložkami — trestnými ovšem — za vedení SS-Mannů, kteří měli právě tu hodinku chuť a čas si od plic zařvat.

Zase byly tady — dík Baťovi — vzaty nohy za předmět mučení. Každý den jiný pár bot, různé velikosti, jiný materiál, jiné zpracování; jednou podešev volnější, ohebná, jindy tuhá, nepoddajná.

Normální člověk oblékne nové boty po prvé nejvýše na hodinovou procházku, a to ještě má na nohou puchýře, odřenou kůži.

Dovedete si představit, jak vypadají ty nohy po deseti hodinách ostré chůze?

Možno se divit, že mnohý padne a nechá raději do sebe občas kopnout, než by chodil dál?

A den ze dne týrat ty nohy novými botkami, den ze dne polykat prach rozpáleného náměstí, nebo moknout bez možnosti se skrýt.

Právě proto, že tuto práci prováděli nevolníci z trestu, nebylo možno její následky léčit. Až naprosté vysílení, ke kyčlím oteklé nohy, zhnisaná chodidla a tak opuchlé prsty, že nebylo lze botky obout, mohlo teprve být důvodem k návštěvě revíru.

Většinou ale i odtud byl nevolník po ošetření vrácen do práce! Znovu obout, znovu chodit!

Nejstrašnější pracovní výkon, stále na očích SS-Mannů, před jejichž okny se pochodovalo celý den na náměstí.

Neexistuje oddech, neexistuje odpočinek, lze jen padnout.

A padne-li některý, chraň Bůh chtít mu pomoci, zdvihnout, podepřít, odvléci stranou.

Je nemilosrdně odkopnut s cesty a ponechán sám sobě do konce pracovní doby. Pak teprve je dovoleno odvléci ho na barák nebo se o jeho rány postarat.

Tento altruismus je ale v táboře koncentrované špatnosti něčím tak vzácným, že nějaká péče o soutrpitele nedala se ani vyžadovat ani očekávat.

Druhý den znovu vstát, obout, pracovat! Zase celý den střídat ta pestrá pole účelně voleného podkladu, zase

hulákat hodiny — povinně — německé vojenské písničky, aby se plíce dobře nalokaly zhoubného ničivého prachu, zase trpět, zatínat pěsti a skřípat zuby bolestí.

Materiál na vojenskou obuv nemusí být zkoušen — vždyť se některé botky nosily tak dlouho, až se úplně roz-bily, aniž se zjišťovalo, kolik kilometrů ušly — ale je nutno pod rouškou důležité činnosti důkladně trestat často nevinné oběti, které se do trestného oddílu dostaly bez vlastního přičinění.

Zkouší se zde — odolnost lidského srdce a sklon k přecitlivělosti.

Pouťová sportovní atrakce

„Pojďte zkusit svou sílu, vášnosti, voni maj' přece svaly!“

Fackovací panák pod údery silným obuškem kymáčí se se strany na stranu a svým groteskně pitomým výrazem ztrnulé tváře baví kolemstojící.

„Dou si, pane, vylejt zlost tady, doma na starej si to dovolit nemůžou!“ a podobné obhroublé výzvy pouťového vyvolávače povzbuzují návštěvníky pouti utratit tu korunku za zkoušku, do kterého ostrého úhlu přivede rasantní ranou pérovaného panáka. Ten, který dokáže panáka skolit až k zemi, je zvonkem upozorněn na cennou výhru, která mu podle návěstí za tento výkon přináleží.

Tak lacino a za panenku, vázičku nebo krabičku opotřebovaných žilettek vyzkouší u pouťového stánku sveji

sílu řada veselých lidí, kteří jinak ani nepřijdou na myšlenku, že by mohli svou sílu zkoušet na lidech živých, nehledě ani k tomu, že by jejich odměna za tuto legraci nebyla s tak veselou tváří odnášena domů.

Kulturní převyspělí nadlidé spokojí se ve své skromnosti pouhým vědomím, že jejich výkon byl vrcholný, nebo že udělali vše, aby této dokonalosti docílili. Jim stačí to vědomí bez odměny, jako dobří sportovci shovívavým úsměvem odměni i výkon soupeřův nepoměrně menší.

Není každému dopřáno žítí v místě, kde poutě rozbíjejí svoje stany a kde doprovod něžného pohlaví přímo vydraždí k nutnosti ukázat, co dovedeme a kolik kilogramů síly je ukryto v naší ruce. Není každému dopřáno žítí v místě, kde je tento sportovní výkon připuštěn v dámské společnosti.

Jsou místa na světě, kde sport je chápán ne jako rekreace, ale jako trest. Jsou místa na světě, kde i přes tyto naprosto nevyhovující podmínky pro sport žijí lidé sportu hovící, po něm dychtící a kteří docilují takových výkonů, že se mohou sami pasovati na mistry bez registrace.

Takovými místy jsou nesporně koncentrační tábory a těmi skromnými sportovci lze nazvat SS-Manny, kteří v některých sportovních výkonech docilovali skutečně vrcholných výkonů.

A takových fackovacích panáků jako na pouti zde bylo hodně, ba byli dokonce živí, groteskně ztrnulý výraz obličej se sice před a po ráně změnil, ale byl stejně záživným jako tamtoho pérového panáka.

Nevyšlo se.

Řvalo se.

„Halt!“

Otrok z poklusu vyděšen zastaví, strhne čepici k nohavici a ztrnule se dívá do obličej SS-Manna, snaže se vyčísti důvod oslovení.

Výtka. Nezáleží na tom, proč. Třebas utržený rukáv.

Otrok mlčí. Co by také odpověděl? Výtka je správná, žádná odpověď dobrá. Jistě bude následovat potrestání, a to bude bolet. Otrok se snaží vycítit, odkud bude rána vedena a uhádnout její cíl.

Putch! Facka jako dům, řekli bychom lidově. Blesku rychlá pravačka vylétla od boku a dopadla s plným rozmachem na tvář otroka. Tato ihned zčervenala, z oka vytryskla slza, hlava odskočila k rameni, ale tuhé dosud křížové svaly dovedly tělu ušetřit větší výkyv do strany.

„Was ist denn hier los?“ ptá se jiný SS-Mann, který vyšel za barákem a směje se právě odehranému výjevu.

„Ganz zerlumpt läuft er hier herum!“ vykládá exekutor a ukazuje na otroka, který zatím nabyl jasného vědomí a vyloudil na svém obličej omluvný úsměv, smíšený s žádostí o dovolení se vzdálit.

„Hau ab!“ velí mu první SS-Mann a šťastný otrok na důkaz díky se zasměje, nasadí čepici, otře dlaní vlhkost pod nosem a sotva přenesse váhu těla dopředu, aby mohl odběhnout, když ten druhý ho zastaví hlasitým: „Komm mal her, du! Du lachst noch?“

Putch! Neočekávaná rána na ucho otřásla malým mozkiem a otrok padá na bok. Ztratil vědomí a anděličkové poletují mu před očima ve spoustě jasných hvězdiček a zpívají do otřesených ušních bubínek. Zůstává ležet, nepovšimnut.

První SS-Mann skoro se závistí dívá se s ležícího otroka na smějícího se kolegu. Ten vezme jej podpaží a roz-

radostněn jeho uznáním vykládá mu tajemství své rány, po které každý musí jít k zemi.

Nedůvěra prvního SS-Manna v neselhání taktiky je v několika minutách otřesena novou produkcí, když náhodou jim vběhne do rukou jiný otrok. Je zastaven, je na něj z jakéhokoliv důvodu zařváno, není čekáno ani na vysvětlení nebo odpověď a — Putsch! Zase jen jedna rána a otrok se hroutí k zemi. A zůstává ležet.

A teď už to jde jako na pouti. Každých pár kroků je možno potkat někoho z těch neopatrných, kteří přehlédli procházející se párek SS-výtečníků a neuklidili se z jejich dohledu.

Zase jen zastavení, krátké zařvání, kterému pro smích není už ani dobře rozumět, zase jen jedna rána — a cesta naší dvojice je jasně vyznačena v prachu ležícími otroky, kteří přišli do styku s dlaní obávaného.

Tato činnost vynesla dotyčnému SS-Mannovi přezvisko „Železný“. Byl i jinak znám svou krutostí a bezohledností používanou při každé příležitosti ve styku s otroky.

Stejně tak, jako na každé pouti má stánkař pro nalákání nových korunek v obecnstvu nastrčeného siláka, který hravě vyhrává tu panenku na každou ránu, tak se stal náš „Železný“ vzorkem pro všechny SS-Manny, kteří chtěli také vyzkoušet svoji sílu na ubohých fackovacích panácích.

Fackovalo se napořád.

Tato pouťová sportovní vášeň nenechala ale v klidu ani otroky, kteří tu dělali nedobrovolně k výkonu nezbytný inventář. Tak se uzavíraly sázky i na to, kudy „Železný“ chodí, jak je mu nejlépe uniknout, kdy je vzduch naprosto čistý, a bylo dosti těch, kteří se mohli honosit

rekordem, že mu za celou dobu jejich pobytu v táboře nedrželi ani jednu.

Ba našel se dokonce i otrok, který tvrdil, že proti každému knifu lze nalézt protiknif, a že on je tím vynálezcem, který ručí za to, že vydrží tu ránu třeba několikrát za sebou a dolů nepůjde.

Byl to Němec vysoké postavy, pravděpodobně také kdysi výkonný sportovec, snad těžký atlet nebo boxer. Dnes byl zde vězněn jako nepolepšitelný, několikrát trestaný zloděj, v jehož rejstříku nechyběl ani trest za zabití.

Historikovi tábora ušlo, zda náhodou nebo skutečným nedopatřením vběhl tento obr do cesty „Železnému“. Nedbalé smeknutí čepice nebo příliš lhostejný pokus táborovou silnicí vynesl mu zastavení a milost vyzkoušet ten svůj protiknif.

Putsch! Lopatovitá ruka „Železného“ rozvíří vzduch jako blesk a dopadá plnou silou na tvář otroka. Ten ale zůstává stát, hlavy skoro ani nenahnul, a z otevřených úst svítí mu dvě řady krásných zubů.

„Železný“ dívá se udiven na svého fackovacího panáka a nechce ani očím věřit, že se nedostavil ten vždy následující výkyv a tupá rána bezvládně padlého těla.

Ochabla snad jeho síla? Nebo nevedl ránu na správné místo? Či našel se někdo, kdo by mohl ohrozit jeho neporazitelnost v disciplíně, kterou vykoupil draze i bolestí v zápěstí? Oho, toho bohdá nebude!

Putsch! Další rána plnou vehemencí vedená na správné místo tváře hodně přes ucho.

Zase nic. Otrok-panák stojí a nepadá.

„Chachachá!“ slyší „Železný“ smích několika SS-Mannů, kteří okny ze strážnice přihlížejí jeho činnosti a kteří

se škodolibou radostí vidí hroutit se slávu mistra v disciplíně, ve které nad ně tolik vynikal.

Putch! Další rána a další nic! Jen smích už i na tváři otrokově matně vniká do mozku očima únavou roztěká-nýma. „Železný“ ztrácí nervy, funí a běsní vztekem, k nepřičetnosti vydrážděn novou salvou smíchu jeho kolegů v okně.

Putch! Putch! Dvě rány těsně za sebou vedené stejně bezúčinně dopadají na tvář panáka, který jen stojí a směje se teď už ztrnule, skoro bez oduševnění, ale směje se stále. Z okna strážnice začíná se ozývat skandování rozjařených SS-Mannů do taktu rozmachu, jaké jsme často slyšali v pouťových Box-Sport-Arénách.

To už bylo nad míru pro sportovním snažením rozechvělé nervy „Železného“, teď už cítil úplně bolestivě tu ztrátu glorioly nepřekonatelného mistra v rozdávání facek. Nemůže přece odejít z kolbiště poražen — a tvrdošíjná odolnost panáka byla jeho porážkou. Ten musí k zemi za každou cenu! Svírá pěst a holými klouby zasazuje rozhodnou ránu na spánek otoka, jehož ztrnulý úsměv stále ještě dráždí jeho čivy.

I klouby zapraští na té tvrdé palici, ale panák — pádá...

„Železný“ tře vymknuté prsty a s novým sebevědomím nastupuje vítězoslavnou cestu k strážnici.

Náhodní mimojdoucí otroci odnášejí obra nejprve na barák, pak do nemocnice, kde zanedlouho zmírá, aniž nabyl vědomí, na těžký otrěs mozku.

„Rrrrače, prosíím, přistoupit dalšííí!“

Organisace a organisace

Mnohovýznamný výraz „organisace“ dostal v napros-tém odporu s ethymologií v přeneseném slova smyslu nový význam — krádež.

A není snad ani jinak možné, než že tohoto použití jsme měli možnost přímo cítit na vlastním těle v němec-kých koncentracích.

U nás bylo zvykem se organisovati politicky, organi-sovala se pomoc postiženým, organisoval se odboj, orga-nisovala se práce.

V třetí říši organisovaly se lupičské tlupy kulturních nadčlověků do formací SS, organisovaly se vpády do klid-ných zemí, organisoval se „pořádek“ odvozem cizího zboží a majetku, organisovaly se činy násilné, odpírající všem pojům slušnosti a poctivosti. Organisovala se džungle v zemi kultury.

Tento nový pojem organisace přenesl se s našich hlí-dačů i na koncentračníky.

V táborech a jejich terminologii slyšel jsi slovo krádež jen z úst postiženého. Pachatel nikdy nekradl, ten orga-nisoval. A nerozhodovalo, zda organisoval pro sebe, orga-nisace stala se pro mnohé hotovým živobytím po vzoru těch, kteří nás sem zavlekli.

Organisovalo se všechno možné. V malém věci denní potřeby, ať už to bylo jídlo nebo malé předměty jako jehly, štipovačka, cigaretní špičky, hřebínky, kartáče, tužky, pera, nádobí, příbory. Ve velkém prádlo, ponožky, deky, kabáty, kalhoty, rukavice, ba i slavníky.

Nebyl sis nikdy jist, co z tvého majetku propadne organisaci. Večer ses zul z dobrých bot a ráno jsi musel

nastoupiti k apelu bos. Večer dostal jsi k nemalé tvé radosti z domova objemný balík poživatin a ráno jsi neměl k snídani ani kus suchého chleba. Včera jsi „koupil“ za tři čtvrtky chleba novou pěknou čepici od kolegy v oděvní komoře, ráno jsi byl na posměch celému baráku na apelu v pošlapané, roztrhané čepici, která ti sotva seděla na hlavě.

Ale organizovalo se podle zářivých vzorů u SS-Mannů i ve velkém. Byl přinesen na blok celý pytel brambor, padesátilitrový kotel polévky, desítky dek, koše zeleniny, ovoce. Tyto organizace šly aspoň k duhu chudému osazenstvu a pocházely většinou z dobře zásobených kantin a skladů sosáckých. Organizaci propadlo i vepřové maso z černých porážek v SS podnicích.

Organizace se všemi důsledky jejího provádění byla tak běžnou věcí, že nakonec — byla-li ovšem provedena chytře a příliš nekřičela špatnými následky — byla doporučována i hlídači tábora a německého pořádku. Barák neměl na příklad v zimě žádný otop. Na četné urgencye dostalo se blokaři lehké odpovědi: Zorganizujte si dříví kde chcete! Topilo se. Padla na to spousta prken, která byla v revírní nemocnici připravena na stavbu nevěstince. Poprask! Nebylo ale lze trestat, organizace byla jen usměrněna: Organizujte dříví v lese, nebude to považováno za krádež státního majetku! To už bylo něco! Topilo se vesele dřevem suchým i syrovým, topilo se ve dne v noci, až se musela okna otvírat. Dříví se nejdříve přinášelo v malých otepích, později se vozilo na pěkném voze, taženém dvanácti nevolníky.

Nebylo by ale spravedlivé, kdyby tento organizační talent byl připisován k dobru jen otrokům. Ti byli vlastně

úplně břídivými učedníky. Mistry zůstali a na věky jistě zůstanou jejich učitelé, SS-Manni.

Velkorysá „organizace“ ze zahraničí šly — mírně oceňeny — do milionů marek.

Do tábora byly sváženy tisíce nových dek, záclon, balíky látek na obleky pánské, dámské, potahy na nábytek, stroje, potraviny. Většina těchto věcí, organizovaných ve velkém v daleké cizině, podlehla drobné organizaci doma. Sosáci odnesli nebo si nechali odnést všechno, co nebylo na řetězu. A nebyly řídkým zjevem případy, že tuto svou organizační činnost snažili se ve svých důsledcích svěst na ubohé otroky, kteří nakonec trpěli nevinně, i když za každé odbavení některého předmětu ukáplo pro ně aspoň několik cigaret (zase kradených) nebo kus komisního chleba. Ve skladu továrny Waffenwerkstätte byla veliká zásoba kol, organizovaná v Itálii. Správou skladu byl pověřen otrok. Zodpovídal za stav svěřených předmětů. Z vagonové zásoby byla za krátké dva měsíce odbavena spousta kol na poukazy pravé i falešné, mnohým kolům byly odebrány nové součástky a vyměněny za špatné z kol sosáky používaných. Nakonec zbylo ve skladu 14 kol ve směs hodně znehodnocených výměnou různých součástí, 8 kol scházelo do stavu celých. Trpné vyšetřování otroka bylo krátké. Promluvil dřív, než mu byl zbarven zadek. Vrátil se na své působiště a jako první práce bylo mu přiděleno založení nových zásobních karet, které se v jeho nepřítomnosti beze stopy ztratily.

Tak zmizely všechny stopy organizačního talentu zúčastněných sosáků, kteří se na konec předháněli v zásobování otroka cigaretami a jídlem v takové míře, že se stal z chudáka prominentem prvního řádu. A v zásuvce

stolku měl od té doby vždy dostatečný počet čistých karet, aby mohl včas dát zmizet nepohodlným záznamům.

Po těchto zkušenostech bylo stejným způsobem zorganizováno velké množství dek, nábytkových potahů, dřevěných skládacích chat, nábytku a různých předmětů bytového zařízení.

Doplnění skladu jsme se však už nedočkali, protože Evropa byla pomalu vyorganizována docela a místo získání nových zemí ustupovala německá vojska pomalu, ale jistě z krajů už vyplundrovaných.

Umrzlé starosti

V tabákovém kouřem zašedlém vzduchu chvějí se vlny vzdechů. Vzdechy vycházejí z hrdla táborového komandanta, který s hlavou o ruku opřenou zírá skoro nepřítomně do papíru popsaného strojem.

Churavý dojem dělá ten člověk, skoro by ho bylo člověku líto, když to starostmi zbrázděné čelo pomáhá tak neúnavně udržet zřejmým násilím klesající víčka očí.

Churavost je dokumentována i rekvizitami, které nutně doplňují útulné zátiší na úředním stole komandantovy úřadovny.

Tou nemocí je starost. Velká starost. A to teplé zátiší skrývá v sobě vše, co takovou chorobu pomáhá potírat: krabice cigaret, jedna prázdná a dvě ještě plné lahve dobré lihoviny, do kopce navršený popelník, krabička sirek nenuceně rozházených, nějaká ta tužka na psací mapě, telefon, stolní lampa a nezbytný odjištěný revolver.

Levá ruka šlechtěnými prsty pomalu prohrabává napomádované vlasy na šednoucím spánku, pravá třesoucími se už prsty pozdvihuje nepatrně od plochy stolu písemné hlášení „Der Kommandantur der Waffen-SS“, že je do tábora poslán nový transport otroků a že jej lze očekávat zítra ráno na nádraží.

Hm. Ono se to lehce řekne — nový transport! Ale kam s těmi lidmi? Všechny baráky jsou přeplněny, nové nejsou ještě dostavěny, není slavníků ani dek, není nádobí ani prádla. Ale příjem transportu nelze odložit, nutno učinit všechna opatření, aby noví otroci byli umístěni.

Mimoriádná starost, s kterou nebylo počítáno. Pořádný doušek ale osvětlí hlavu a snad se zrodí spásná myšlenka. Ještě jeden. Tak.

V zásuvce stolu leží plán tábora. Podrobná prohlídka snad pomůže z nesnází. — Ne. Všechno marno. Tady už nelze nalézt místa. — Další sklenka!

Snad rozdělení otroků po obsazených barácích by bylo možné, spalo by několik lidí po dvou na jedné posteli. — Další sklenka! — Nelze, v táboře beztak přísně trestaná pohlavní úchylnost by se tím jen vyvolávala ve větším měřítku. V dýmu nově zapálené cigarety promítají se před zakaleným zrakem jako v biografu všechny necudné situace, které by byly důsledkem tohoto rozhodnutí. A novou sklenkou vyvolaná dobrosrdečnost vyloudí na vlhkých rtech potouchlý úsměv. To by tak bylo, poskytnout těm lidem tuto radost! Proto tu přece nejsou!

Nová bezradnost dere se z hrdla novým vzdechem, nová sklenka byla vlita do zvrácené hlavy. Ten pohyb hlavy ale dal toku krve jiný směr, přivřené oči pomáhají zvýšit ještě okamžitý milý pocit lehkosti. Jak slastné tak zůstat, kdyby nebylo těch starostí! Prsty lehce poklepá-

vají na desku stolu, celá místnost se zdánlivě maličko houpá, blahé teplo stéká pomalu k žaludku. A mozek tak lehce pojednou pracuje. — Ano, nápad!

Vždyť osazenstvo baráků 30 a 31 jsou přece němečtí zločinci z povolání, tedy politicky zcela spolehliví lidé a bylo by snad možno je dočasně umístiti v právě dostavěných ubikacích SS v zahradě SS-kasáren. Vždyť i tady jsou hlídky a ti lidé nemají kam utéci. Ostatně jejich spolehlivost je tak osvědčena, že není pochyby o jejich dobré vůli neztěžovat posici strážců říše.

Oči se prudce rozevřou, spočinou na malém tlačítku elektrického zvonku, ruka energicky hodně s vysoká stiskne koštěný knoflík.

„Der Alte!“ — Službu konající SS-Mann na strážnici rychle zapne bluzu a spěchá pro rozkazy k veliteli do prvního patra.

„Ať okamžitě nastoupí na náměstí osazenstvo bloků 30 a 31 se všemi svými věcmi. Budou převedeni do jiné ubikace.“ — „Podle rozkazu.“

Komandant pyšně povstane od stolu a jde k oknu, aby sledoval v houstnoucí tmě vyplnění rozkazu. „Man muss wachsam sein!“ pobroukává si do vousů, zastrčí ruce hluboko do kapes a přechází po místnosti. Stehenní svaly jsou ale tím usilovným myšlením v skrčené poloze tuze unaveny, hlava díky potírání starostí výměnou dávek nutně zatěžkána, žaludek touží škrundáním hlasitě po klidu. V koutě stojící lehátko přímo vábí. Ano, než bude rozkaz vykonán, neškodí se natáhnout.

„Herr Obersturmbannführer, oba bloky nastoupily a čekají na další rozkazy.“

„Dobře, dobře, ať počkají, hned přijdu,“ ozvalo se s lehátka. Ale příjemné teplo a do žil rozlitý alkohol zpo-

malil cestu vůle k pohybovým nervům. Tělo cítí tu třeskutou zimu 32 stupňů za okny a odpírá rušit tu příjemnou siestu. Jen okamžik — myslí mozek, ale tělo nereaguje. Venku při tom sněží stále hustěji a prudký vítr fičí v elektrických drátech na táborové zdi...

Těžká závora na první bráně tábora se ztěžka otvírá. Je zamrzlá, spousta sněhu na ní leží. Do ochozu vchází transport otroků, který byl právě přivezen z nádraží. Vedoucí transportu hlásí na strážnici počet a předává listiny. SS-Mann ze strážnice vybíhá do prvního patra, klepe na dveře komandanta, u něhož je dosud světlo. Neslyší vyzvání ke vstupu, ale po druhém zaklepání otevře dveře a nahlas hlásí veliteli příchod transportu.

Ten se zprudka posadí na lehátko, nechápavě vyvaluje opilé oči na vojáka. „A co jste udělali s osazenstvem baráků 30 a 31?“

„Až na 80 lidí přes noc umrzli. Leží ještě na náměstí.“

Chvilé ticha. Pomalu si velitel uvědomuje, co vlastně chtěl s nimi večer počít a srovnává v hlavě důvody, proč se tak nestalo. — Eh!

„Nechte odklidit mrtvoly a transport umístit do baráků 30 a 31.“

Za necelou hodinu vchází transport do tábora branou od jihu, zatím co branou západní právě odjíždí poslední vůz s mrtvolami těch, kteří před osmi hodinami spokojeně leželi v nevlídném, ale přece jen lůžku.

Ten den kremace pracovala plnou parou na likvidaci 430 mrtvol mimo normální příděl.

Kumšt grafický

Všichni kulturní národové pěstují svá umění a vtiskují jim svůj národní ráz.

I když některá odvětví umění stala se časem uměleckým řemeslem a průmyslem, zůstala uměním v tom pravém slova smyslu, poněvadž ušlechtilost a osobitost byla tu vždy podstatnou základnou projevu.

Velcí národové vynikali a vždy vyniknou v jednom nebo několika uměních již proto, že jejich početnost zaručuje větší a lepší výběr a zůstává oporou uměleckému rozmachu.

Národ německý našel za dobu své existence dosti je-dinců, kteří vynikli v mnoha uměních. Pokrok a vývin v umění šel někdy ruku v ruce s pokrokem v technice, s kterou se vzájemně doplňoval a povzbuzoval.

Nové idee politické přinesly velké změny i jejich umění. Naléhavá potřeba vraždit jiné národy dala německým umělcům do rukou řinčivé zbraně a přeškolila je na obsluhovače smrt sejících strojů. Národ zůstal bez uměleckých vůdců a hemží se spoustou politických Führerů.

Ale hlad po uměleckých zážitcích mu zůstal, i když ten fyzický je ukájen vyhladověním cizích zemí.

Státní vedení bylo si vědomo nedostatku ukojení touhy po umění aktivním, a sražilo se všemožně ukojit aspoň touhu lidu na umění se dívat, umělecké předměty vlastnit. Poněvadž pak zdroje domácí byly skoro vyčerpány, sáhlo se bez ostychu na umělecké předměty porobených národů. Celé museální a umělecké sbírky stěhovaly se od sousedů i vzdálených do výstavních síní německých a do přijímacích salonů nadčlověčích velikánů.

Poptávka byla ale tak veliká, že umělecké předměty dovezené nestačily.

Sáhlo se k řemeslným náhražkám, kopírovalo se nestoudně podle cizích vzorů, stavělo se na prvcích cizí tvorby a vykrádaly se bezohledně bohaté studnice cizího umění.

Na motivy českých, rakouských a maďarských skladatelů a písničkářů komponovali státní „profesoři“ hudby lidové a vojenské písně podle nacistických norem, z archivů patentních úřadů — vždyť i vynalézt jakoukoliv novinku je umění bohem darované — vybíraly se cizí technické novinky, aby jich bylo použito pro válečné běsnění.

Početnost uměnímilovných a touha po vlastnění předmětů uměleckých i v době totálního nasazení pro válku vyvolala nutnost kopírovat prostě umělecké výtvary již v ceně osvědčené a dokonale provedené.

Kopírovalo se. Kopírovalo se bez studu.

Nejsnadnější je kopírovat umělecké projevy plošné, tedy malby, kresby, grafiku vůbec. K dokonalosti tohoto kopírování nemálo přispívá i vyspělý německý průmysl grafický.

A není úmyslem kopírování zamlčovat autora, nejvýše se někdy zapomene udělat s ním dohoda o honoráři, ale jeho jméno se doporučuje na kopii uvádět vždy. Stejně tak není úmyslem kopírovat jen práce velkých rozměrů, ale hlavně předlohy dokonalé, které stojí za to, aby kopie byla jim podobna k nerozeznání.

Taková činnost, dělá-li se převážnou většinou na cizí účty, nesnáší dobře denního světla. Nacismus upravil řadu útulných koutků německé země v místa světa zcela odloučená pouhým ostnatým drátem, kde bylo možno s vy-

loučením veřejnosti provádět kopírování cizích uměleckých výtvorů zcela nerušeně.

Mezi koncentrovanými otroky bylo hodně těch, kteří se v reprodukování odborně vyznali, nebo byli na tuto práci speciálně přeškoleni.

A pracovali. Pod dohledem SS-Mannů, v baráku bez styku s celým táborem, namáhá se stopadesát otroků na výrobcích, které svou dokonalostí uvádějí v úžas. Nerozoznáš jich od předlohy.

Po takovém zboží je poptávka. Všichni nacisté se zásobují kopiemi v takové míře, že s nimi vystačí i pro jiné. Ale nedají jich, neprodají. Smění je pouze za jiné předměty, kterých nemají a dnes tak nutně potřebují, za požívatinu a materiál pro válečný průmysl.

A tak putují do neutrální ciziny spousty amerických dolarů, anglických liber, švýcarských franků a švédských korun v nejdokonalejším provedení.

Jsou pravé, podloženy nacistickou pílí a prací otroků. Made in Germany.

Komando stopěti

Každý tábor je vybaven t. zv. „revírem“. Je to nemocnice, vlastně soustředění — koncentrace více méně nemocných na jednom místě.

Jsou pod střechou. Více lze těžko říci, poněvadž co do čistoty a pořádku jsou poměry v obytných barácích nepoměrně lepší.

O pořádek v nemocničních barácích mají se starat

t. zv. kalfaktoři, kterými jsou poněkud vyléčení bývalí ošetřovanci. Dostávají za tuto práci bohatá přilepšení minážní. Ale jejich starost omezuje se právě jen na úpravu jídla, což zabere většinu dne, na odklizení mrtvol a konečně na krádeže.

Okrást mrtvého je věc poměrně snadná. Ale byli mezi kalfaktory umělci, kteří dovedli živým vytáhnout zpod hlavy dobré botky, zbytky jídel, šaty.

Nesmíte býti zaraženi výrokem „botky zpod hlavy“. To samo je charakteristikou nemocniční čistoty. Celý svůj majetek i s botami má nemocný pod hlavou. Připočtete k tomu pot, výkaly, prach, spoustu vši a blech, máte pak dokonalý obrázek.

V nemocnici je zvláštní oddělení. Poznáte je již jinou stavbou, uvnitř vzorným pořádkem, čistotou; lůžka nejsou ve třech patrech jako jinde, ale pěkně rozestavená po místnosti s patřičnými tabulkami nad hlavou.

Na tabulce jsou záznamy v latinských zkratkách, kterým nezasvěcenec těžko porozumí.

Zasvěcenci jsou — slyšte! — skuteční lékaři v uniformách SS, částečně též k práci sem komandovaní trestanci.

Oddělení jest pracovním komandem sto pěti lidí. Tolikéž je i lůžek.

A tato lůžka musí — musí! — být stále obsazena. Každý zemřelý „robotník“ je nahrazen okamžitě jiným.

Podle vzhledu velmi mnohých z osazenstva lůžek nelze dobře soudit na lidi choré. Ba, mnohý vyhlíží jako nejzdravější svobodný občan s nezbytnými buržoasnými zátylky, záštipci pod tvářemi, o bříšku nemluvě.

Tento vzhled jistě nezvyklý v trestném táboře je za-

viněn přepychovou dietou: vejce, špek, cukr, ovoce, bílé pečivo, spousty vitaminových tablet atd.

Tito nemocní musí býti dobře živeni, aby buď přestáli, nebo co nejdéle vydrželi vzdorovat nemocem, které jim byly — naočkovány! Jejich stav a postup nemoci jest vědecky pozorován, jsou odborně léčeni novými vynálezy preparátů, jsou — zkušebními morčaty.

Veřejným tajemstvím zůstává, že někteří přímo hýří odolností proti všem možným nakažlivým nemocem. Ti jsou buď zadobře s lékaři, že po přestálé jedné nemoci jest jim poskytnuta nekonečně dlouhá doba na zotavenou, anebo dovedou s pomocí kalfaktorů předejít plnému onemocnění buď vytlačení injekce, nebo použitím protijedu, před očkovaním již vyzkoušeného. Tito jedinci jsou zde pak vlastně na krmníku, který si dovedou dlouho hájit.

Není dobře možno vyhovět návalu těch, kteří se považují za povoláné jít si na toto komando odpočinout. Ono se tu něco dělat musí a tak jsou sem také přiváděni nebožáci, pro něž jest toto nasazení rozsudkem smrti.

Dvounohá morčata s dvojím určením.

Komando sto pěti nevyumře.

Tělesné tresty a výplata

Zní skoro paradoxně mluvíti o tělesných trestech tam, kde uzavřením brány za nebohým moderním otrokem byl celý, někdy kratší, někdy delší život tělesným trestem bez konce. V koncentračních táborech byl celý život založen na bédách tělesných i duševních.

Nemyslíci a zfanatisovaní SS-otrokáři čerta se starali

e ta utrpení duševní. Měli sami málo ducha a citu a neviděli nutnost zacházeti lidsky s těmito věcmi u svých poddaných.

Znali jen tělo. Tělo vlastní, které bylo přemírou kultury vychováno k nesmírné žádostivosti. Znali jen tělo a jeho chtíče a pudy, znali jen touhu tyto pudy vesměs zvířecí a nízké ukájet bez ohledu, zda tím někdo trpí. Pod krásnými hesly o zavádění nutného pořádku vykrádali produkce evropských národů a „uklízeli“ jejich pečlivě nastrádané přebytky; pod heslem potírání nezaměstnanosti nadělali z porobených národů pracovní otroky, aby sami v honorovaných funkcích „Führerů“ a „Leitrů“ na byli bez kvalifikace dobrého zaopatření; pod heslem obrany ohroženého míru přepadali bezbranné okolní národy a obsazovali jejich země, aby nemuseli dovážet a platit za nedostatky vlastního hospodářství, ale aby plnili své kapsy z vynucených odvodů a obhospodařováním. Morální zvrhlost a pohlavní úchylnost ukájeli na jinonárodních otrocích proto, že jejich nesmyslná teorie o čistotě rasy bránila jim zneužívat zadků nadějných plemenníků čistého národa.

Všechno ostatní, co nehovělo tomu názoru na „čistotu“ ať už s hlediska rasového, národního nebo politického, bylo dosti dobré k tomu, aby snášelo všecku hrůzu, jakou lze živoucímu tvorů připravit z pobytu v místech koncentrované špatnosti.

Ta koncentrovaná špatnost nebyla jen v těch zavřených otrocích, byla v míře neporovnatelně větší v jejich hlídačích.

Je samozřejmé, že ti, kdo se dobrovolně oblékli do uniformy partajnické policie, věděli, že jim bude úkolem všemi, i nejkřutějšími způsoby potírat odboj klidných

občanů proti jejich chlebovárcům. Věděli, že jim bude držet v šachu porobené národy, že budou muset nutit i vlastní armádu k nesmyslnému prolévání krve vlastní i cizí. Věděli, že musí každou odchylnou snahu trestat příkladně, aby provinilci nezískali následovníků.

Trestalo se. Trestalo se smrtí, žalářováním, koncentrováním.

Smrt byla krátkým trestem, pro zvrhlé povahy překultivovaných a rasově čistých nadlidí nedráždícím divadlem. Nestačilo se napít, bylo nutno se opíjet. Hodně a často.

A protože v žalářích byl dohled na vězně svěřen profesionálním strážcům se srdcem někdy docela měkkým, byli ti „provinilci“ koncentrováni v táborech, jejichž vedení usurpovali výtečníci v SS uniformách pro sebe.

Tady byla možnost trestat. Tady byla možnost opíjet se bolestí druhých až k vydráždění. Tady byla možnost ukájet chťiče té rasové ušlechtilosti, která udivovala svět schopností organisovat všeobecnou bídu ve prospěch vlastního blahobytu.

Jak krásný pohled pro plný žaludek na desetitisíce na kost vyhladovělých s boláky po celém těle, s otroky na končetinách, obličejí. Jak hřejivé vědomí té bohorovné moci nad těmito lidskými stíny, plazícími se s vyděšenými očima pod kopanci okovaných bot.

Jako vše, zevšední i tak krásná podívaná. Je nutno zjednat nápravu. V té bídě repertoiru je těžko hledat zpestření. Rány a zase rány. Opakování do omrzení. Díky vynalézavosti nadlidí lze však přece něco podniknout.

Trestný sport (rolování, Kniebeuge, běhy s průvodcem na kole, stání) ušetří katům ruční práci a nebohá oběť jde stejně do říše snů naprostým vysílením. To už je něco!

Ale časem i to zevšední. Vždyť oběť je zticha, jen málokdy dá kvilivým pláčem najevo, že už není schopna pohybu nebo že ztrnulostí v postoji zdřevěnělé údy strašně pálí a bolí.

„Kniebeuge“! Sedění na bobku s předpaženými rukama, zatěžkanými železnou tyčí. Na hodinu, na dvě, na tři. Hodina se dá při vědeckém přenášení váhy a uvolňováním a napínáním různých svalů jakž takž vydržet, ač narovnání nohou je po ukončení trestu největší bolestí. Ale dvě nebo tři hodiny sedět na bobku mělo i u silných povah za následek ztrátu vědomí a zhroucení. Jen kopance dovedly takového chudáka vrátit životu nebo jej z něho vyhnat nadobro.

Ale všechny tyto tělesné tresty přece jen nebyly tím pravým požitkem. Mnozí dovedli trest zmírnit: šli s ranou, aby zmenšili její důraznost, šli proti ráně, aby trestající ruka neměla plný rozkmih, při stání střídali nohy v nesení váhy těla, při sedění na bobku využili každého nestřeženého okamžiku, aby opřením loktů ulevili páteři — prostě našlo se skoro vždy dosti způsobů trest zmírnit.

To nemohlo být po chuti našim trýznitelům. Ti chtěli vidět naprostou bezmocnost oběti, ti chtěli slyšet její steny a řev. Byla proto vynalézána výplata.

Vedoucí tábora určoval podle vlastního uvážení počet ran býkovcem na zadnici za „provinění“, která mu byla z pracoviště hlášena. Nejmenší trest byly tři rány, největší padesát. Této výměry bylo ale použito velmi zřídka, protože to znamenalo ztrátu pracovní síly. Krajní počet, který bylo lze při zachování života vydržet, bylo třicet ran. Proto jako běžná nejvyšší míra bylo vypláceno dvacet pět ran. Třicet bylo vypláceno obvykle těm, kteří byli neochotni vykládat o svých obchodech s SS-Manny a kte-

rým měl tím být rozvázan jazyk. Jen málokdy to nepomohlo.

Výplata jako trest úřední měla také všechny známky úředního výkonu.

Provinilec byl předvolán do táborové kanceláře. Tam po půldenním stání — ovšem na vzduchu — byl mu oznámen počet přidělených ran. Velmi často se ale chudák po celodenním stání u kanceláře nedověděl nic, a výše trestu byla mu oznámena až před výkonem.

Některý z dalších dnů — někdy i po týdnu, aby čekání na příjem trestu, z kterého nebylo odvolání, dalo i duševní požitek — byli odsouzcenci odvedeni před úředního lékaře SS, který musel podat dobrozdání, je-li zadek každého jednotlivce schopen přijímání. Tento lékařský posudek byl blufem. Pohled lékaře na tolik šunek měl pro něho jinou cenu. Oči mu zářily, ve tváři hořel — a nikdy neřekl nic jiného než „gut!“.

Výplatními dny byly úterý a čtvrtek. Tedy vždy nejbližší z těch dvou dnů po lékařské prohlídce došlo k výkonu trestu.

Vykonavateli byli také trestanci z tábora. Říkalo se jim „Schläger“. Byli celkem čtyři a měli vždy dost práce. Počet delikventů pohyboval se mezi deseti až třiceti pro výplatní den. Mimo řadu výplat mimořádných při apelu, v bunkru a v SK. K uchování tělesné kondice měli značné dietní přídatky a výhody, aby jich nebylo možno úplatkem přimět k milosrdnějšímu mlácení.

Delikventi byli zase hned ráno shromážděni před kanceláří a čekali pod dozorem (aby neutekli) na dobu, kdy Lagerkommandant dostal po svačince chuť na něco lepšího. Tento pán totiž při výkonu trestu nikdy nechyběl a velmi často nebyl pouhým divákem, ale výplatu vlastno-

ručně prováděl. Byla-li to jeho jediná práce, pak mu šla k duhu: zářil a spokojeně se usmíval, když příjemci hodně řvali.

A řevu bylo při výplatě hodně. Někteří řvali už při první ráně, většina při druhé nebo třetí. Při dvacáté už přecházel řev v souvislé kvílení, po pětadvacáté ustal s vyprcháním vědomí. Jen málokterí dovedli přijímat tise, k tomu bylo zapotřebí nervů.

Účinek ran byl hrozný. Metrový býkovec v ruce silného muže s plným rozmachem v kruhu dopadl svým koncem za zvuku duté rány. Zasvištění vzduchem bylo tou ranou zakončeno jako rozkaz vykřičníkem. Prvé dvě až tři rány skutečně bolely, další, dopadaly-li na stejné místo, už jen pálily a byly cítit v hlavě jako tupé nárazy na nervové centrum. Rozbitá kůže a maso zadnice a těžké výrony krevní nedovolily pak sednout, chůze byla obtížná. Vyhojení stop výplaty trvalo aspoň měsíc.

Nešťastníci, kteří k vynucení nějakého přiznání dostali v SK dvakrát až třikrát za sebou na rozbitý zadek po třiceti ranách, trpěli i celý rok hnisavými ranami na kýtách, které se velmi špatně hojily.

Při výplatách nad deset ran byl podle předpisu výkon proveden na dvakrát: prvních deset ran bylo vyplaceno tenkým býkovcem, další hned v zápětí ocelovou pružinou zašitou do silného koženého pouzdra. Snad to bylo tak dobře, protože poměrně široký a plochý konec tohoto nástroje nemohl tak úplně rozsekat kůži jako tenký konec býkovce. Ale i tak dosti často prosáklly kalhoty krví, někdy i výkaly.

Aby výkon trestu mohl být nerušeně proveden a aby bylo ušetřeno sil, kterých by bylo nezbytně potřeba k pevnému udržení delikventa, bylo používáno t. zv. lavice.

Nebyla to lavice v běžném slova smyslu. Důmyslně upravený stůl s deskou na jedné straně na čepy upevněnou, na druhé straně posuvnou směrem vertikálním. To proto, aby mohla být deska podle velikosti delikventa umístěna do výše slabin. Pod volnou stranou desky byl umístěn u země truhlík na kolečkách s dvěma otvory pro nohy. Delikvent musil stoupnouti do truhlíku, ten byl pak podtažen pod pro nohy vyříznuté prkénko tak, že nebylo možno nohama hnout. Deska stolu byla zvednuta do výše jeho slabin, tělo prudce ohnuto na desku a řemenem přitaženo přes lopatky.

S obličejem přitisknutým ke stolu, s násilně vypjatým zadkem, v bolestivém toporném předklonu, neschoopen jakéhokoliv pohybu bezmocně přijímal moderní otrok německých kulturtrégrů potupný trest k ukojení četných SS-diváků, kterých při každé exekuci bylo dostatek. A čím více projevil slabosti při bolestech, tím větší byla radost hlediště.

Přimyslíme-li si ještě, že exekuce byly prováděny na popravišti v těsné blízkosti plynové komory pod krematoriem, kde se vám nad hlavou houpala opuštěná oprátka a kde trámy vyložená stěna výkopu nesla četné stopy po krvi a po kulkách, představíte si jasně duševní rozpoložení těch čekajících, až na ně také přijde řada.

Tak mnohý delikvent chodíval na svobodě od výplaty zkrúšen, že dostal vyplaceno málo. Tady sotva odcházel, jak dostal hodně.

Šestnáct svíček vánočního stromku

Proti vchodu do tábora, na severní straně náměstí před kuchyní překvapila nás často při návratu do tábora zlověstně vztyčená šibenice. Sem bylo přeneseno popravování „odsouzenců“ z popraviště, které se nacházelo u krematoria.

Na tomto místě dotrpělo hrdinně mnoho našich kamarádů před zraky všech, aby nám divákům zašla chuť na překročování táborových nařízení a na pokusy o útěk.

Nehezká podívaná, na kterou jsme neradi vzpomínali a která nám brala chuť na večeri, jejíž odsunutí nám každá poprava přinesla.

V době vánoční byl na témže místě vztyčován velký vánoční strom, ozdobený elektrickými svíčkami.

Jasně zářil a vítal nás nejméně po dobu čtrnácti dnů při vstupu do tábora. Jako vánoční svátky vůbec, vyvolával v nás ty nejsmutnější vzpomínky na domov, na naše rodiny a děti, na naše dobré rodiče. Naše odloučenost od těchto drahých tím více vystupovala a mnohemu vzpomínka vtlačila do očí slzy.

V té době, kdy nám vánoční strom zářil v ústrety, chodili jsme jaksi raději do tábora, už z dálky jsme ten strom vyhlíželi, radovali se jeho jasem. Nemluvalo se, ale v tom mlčení jsme si všichni velmi dobře rozuměli a nerušili jsme se. Srdce naše byla plna touhy po domově a chabé naděje, že jsou to snad už ty poslední vánoce, které musíme prožít v odloučenosti a v nejistotě, zda se těch příštích živi vůbec dočkáme. Vždyť mnozí z nás byli už v takovém tělesném a duševním stavu, že dlouhé trvání života zde nemohl už organismus vydržet, i kdy-

bychom se jinak šťastně — a štěstí tu hrálo skutečně rozhodnou roli — vyhnuli všem nástrahám, které přinášely smrt.

Umístění stromku bylo symbolické. Na místě, kde tak mnohým byla potupně podražena stolička, tyčil se odznak volání k pokoji všem lidem dobré vůle. A svým nevinným světlem vrhal vyčítavé stíny do oken velitele tábora. Tam za těmi okny byly ustanoveny potupné popravy těch, kteří nedovedli přemoci v sobě touhu po domově a utekli, aby byli znovu přivlečeni a pro výstrahu odpraveni.

Do vánoc 1943 bylo na tomto místě takových poprav šestnáct.

Na vánočním stromku svítí za každého jedna svíčka.

Prominenti

Měli jste někdy touhu vyniknouti? Třeba jako malí kluci. Vyniknout ve škole, v učení, v síle, třeba i v uličnictví? Jistě že ano. Každý člověk má v hloubi srdce ukryt nějaký ideál, kterému se hledí vyrovnat, nějaký vzor, který stojí za námahu, aby byl překonán. Byly-li vám sudičky příznivy a daly-li vám do vínku předpoklady k vyniknutí, jistě jste zůstali průměrnými. Naproti tomu vynikli jste jistě mnozí v oborech, které vám v době vývinu naprosto neseděly, ba v kterých jste měli dokonce neúspěch. Známe řadu profesorů, ovládajících brilantně předměty, v kterých na studiích jen tak tak že obstáli. Shrnuto možno říci, že vyniknutí v jakémkoliv oboru je lehce možné tehdy, když okamžitě daných příznivých okolností plně využijeme a přizpůsobíme se.

Více než kde jinde platilo toto pravidlo v koncentračních táborech. Tady se nikdo neptal po vzdělání, tady nebyla rozhodující řemeslná schopnost, tady se plně uplatnila zásada mnohých politiků: jítí vpřed s drzým čelem.

To drzé čelo zachránilo tak mnohým život! Neschopnosti se maskovaly nesmyslnou a bezcennou činností, nějaké to vykřiknutí na spolupracovníky budilo zdání zájmu o práci, a hlasité hulákání na ty, kteří nebyli o nic horší, vyneslo většině otevřhubů uznání sosáků. Byli pak dosazováni na místa předních dělníků, i když o práci samé neměli ani zdání, byli ustanovováni poháněči, i když byli těmi největšími lenochy v táboře. Dovedli ale vyniknout těžením ze situace, stali se „výčnělky“, prominenty.

Přírodní zákony o ubývání výčnělků pod vlivem počasí, opotřebování a ustrnutí v proudu okolností, byly postaveny na hlavu. K velké hubě prominentů připojila se pádná ruka na udržení posice. „Formani“ a poháněči kladli ke svým pobídkám důrazné rány, které ničily ubohé otroky, ale jim pomáhaly k vyleštění své špičky aspoň v očích otrokářů. Vynikali nad průměr surovostí, bezohledností, oblibou u nacistických výtečníků, také prominentů.

Čím větší surovec a hulvát, tím více si mohl dovolit, protože tím shovívavější měl souhlas pánů. Čím více si dovoval, tím s větší servilností k němu vzhlíželi všichni ti, kterým nebylo dopřáno slunit se na hladkém svahu přízně sosáků. Když pak ta přízeň přestala lepit, byl skluz příliš rychlý, takže musel býti často zachycen oprátkou na šibenici.

Šplh po zádech chudáků byl skvělou disciplinou a bylo mnoho těch, kteří ji virtuosně ovládali. Bylo to vlastně jakési napodobení nacistického příkladu, za každou cenu

udržet svou pozici a dobýt si té nejlepší, kterou je možno těm hloupým uzmout.

I v maličkostech dovedli využít svého postavení. Ne našel se prostě nikdo, kdo by jim zabránil v jednání, které se jim zalíbilo. Se samozřejmou drzostí vyhnuli se všem povinnostem, které ostatním přinášel život v táboře. Větší porce při rozdělávání potravin, osvobození od pracovních povinností v baráku. Nemuseli se chodit společně koupat do lázní, které byly vždy přecpány a kde tento tělesný požitek byl každému zhnusen dlouhým čekáním v dešti a nepohodě, rychlým umytím za stálého křiku a pobízení, ale chodili, kdy se jim namanulo, v době příhodnější. Dovedli si hrát na milostpány, ale na obrátku vám ukradli ze skříny co chtěli. Nadávali všiváků těm, u kterých při kontrolách byla náhodou nalezena veš a odháněli je od stolu, ale sami dovedli pečlivě vybrat desítky těchto zvířátek ze své košile těsně před prohlídkou, aby nebyli přistiženi s přívažkem příživníků. Sami chodili s vyžehlenými puky na kalhotách, ale jiné nutili k nejspínavější práci, i když nebyla nutná.

To byl tedy jeden druh prominentů. Rekrutovali se z řad nejméně schopných a jejich znakem byla velká huba, drzý pohled a těžká pěst.

Na ulicích koncentráku jste je poznali také podle toho, že si nechávali zcela proti předpisům růsti delší vlas nebo zarůstati strojkem vystříhanou pěšinku (od středu čela přes lebku až na zátylek). To byla móda, nakomandovaná z trestu pro všechny otroky. Lidský vlas byl v nacistické sběrně všech odpadků důležitou surovinou pro výrobu dek a plstěných klobouků (slyšte, dámy!). Ku podpoře tohoto průmyslu byl vlas otroků pěstován do délky 4 centimetrů, pak hromadně ostříhán a zaslán v pytlích

do továren. A když ten vlas dorůstal, sváděl k častějším útěkům. Proto byla zavedena ta pěšinka, kterou jsme nazývali Läusestrade.

Dlouhý vlas, ovšem jen fasonu „Militärschnitt“, směli nosit pouze „čestní vězni“ (Ehrenhäftling). Byli to lidé svobodní, protože už byli „propuštěni“, ale byli dále otroky, protože nesměli domů. Těchto zrud běhalo v táboře několik, až na jediný případ vesměs Němců. Byli vlastně jedinými prominenty z vůle vedení tábora. Měli také neuvěřitelné úlevy: směli si svobodně vybrati zaměstnání (ovšem v drátem orámovaném prostoru), směli přijímat libovolný počet dopisů (ovšem censurovaných), směli psát kdy, komu a kolik dopisů chtěli (ovšem censurovaných), směli nakupovat v kantině i mimo prodejní dny (ovšem pokud tam co bylo), byl jim pořízen nový chrup (pokud o vlastní přišli v táboře), směli nosit civilní obuv (pokud jim ji mohli příbuzní poslati), měli mimořádný přídavek cigaret (pokud ovšem byly k dostání a měli na ně peníze).

Tyto úžasné výhody z nich ale neudělaly prominenty neoblíbené. Byli to většinou lidé skromní, kteří tu „svobodu“ nesli hodně těžce, protože si ji v nové, lepší a třetí říši nacistické představovali docela jinak.

Mimo tyto uměle vypěstované květinčky vyrostly na záhonech koncentráků květy stejné krásy, ale mnohem silnější vůně, s omamným nektarem ve svých kalíšcích.

Byli to prominenti, kteří jimi ani nikdy nechtěli být, kteří neměli povahu k týrání a ničení druhých k prospěchu osobnímu. Byli to prominenti, kteří se jimi stali jaksi proti vlastní vůli. Byli na ně pasováni naplněnou kapsou a zásobami ve skřínce.

Byli to šťastlivci, o něž se jejich rodiny mohly starati a zásobovati je penězi a poživatinami. Nebyli to vždy tak

zvaní buržousti, bylo mezi nimi hodně dělníků rukou. Ale na to se nikdo neptal. Měl — byl prominentem, který si mohl hodně, ne-li všechno dovolit. Nezneužívali toho, ba právě naopak. Dík jim najedlo se hodně chudáků i třeba jinonárodních, kteří si svým charakterem jejich podpory zasloužili.

Už tato činnost, podporovat nemajetné, byla v táboře — i když záviděná — přece jen schvalovaná. A pro tuto činnost bylo jim mnoho prominuto i od těch prapůvodních prominentů, kteří nakonec postoupili svoje místo docela rádi za kus chleba nebo pochoutky.

Prominenti-samozvanci zůstali pak ve svých pracovních kolonách skoro opuštěni. Měli vedle sebe často mnohem více prominentů samorostlých, než těch, kteří pracovat museli. Udržovali pak svoji pozici tím, že vyhovovali bez odporu přáním dárců a prováděli jejich myšlenky. I tím pomohli ti druzí prominenti všem nebohým otrokům, protože přestalo skoro úplně jejich mučení prací.

Zaznamenat sluší i třetí druh prominentů. Byli to oblíbenci samozvaných prominentů, jejich milci, kteří jen ve výjimečných případech byli s nimi trestáni pro pohlavní úchylnost. Byli to většinou chlapi hezkých tváří, špatné duše. Pro kus chleba dali nejdříve svůj charakter a národní hrdost v plen německým otrokům, pak pod jejich zamilovaným pohledem vystačili s namáhavým objímáním a trpěním milostné hry jejich rukou, aby nakonec s nabytím tělesné váhy dostali hodnou dávku drzosti, se kterou dovolili si komandovat řadu jiných jen proto, že měli u svých milenců zastání. Stali se prominenty neoblíbenými skoro stejně, jako jejich ochránci, ba horšími. Byli přezíráni a museli se spokojit s teplem klína německých zvrhlých otroků.

Tyto tři druhy „výčnělků“ otrocké společnosti v táboře činily dobrých sedmdesát procent osazenstva. Malý zbytek byl dále honěn, týrán těžkou prací a bit. A mnohým z něho nepomohlo ani konání skutečně dobrých skutků, za které by si byli zasloužili trochu ohledů. Neměli štěstí státi se prominenty.

Spolehlivá společnost aneb vrána k vráně sedá...

V koncentrované společnosti koncentračních táborů byla zastoupena všechna odvětví lidské společnosti: od politiků s honosnými tituly poslanců a ministerských tajemníků, přes advokáty, finančníky, obchodníky, živnostníky a dělníky, našli jste tu i lidi štítící se práce pořádné vůbec, naprosté vyvrhele lidské společnosti, trestané podvodníky, zloděje, lupiče a vrahy.

Vedení tábora dovedlo velmi dobře rozlišovati mezi těmito druhy civilní činnosti jednotlivců. Pokud se jednalo o odpravení kteréhokoliv otroka — vždyť pro ten účel sem byli všichni zavlčeni — nebyli SS-Manni ani tak vybíraví. Zde to brali skoro napořád. Pokud ale bylo nutno otrokům přidělit jakoukoliv práci (z počátku byly to práce jen se stavbou tábora, skladišť, přilehlých kolonií obytných domků atd.), tu už byl brán zřetel k dřívější činnosti. Řemeslníci dostali svou práci, intelektuálové lopatu. Dělalí nádeníky, čím větší pán kdysi, tím horší práce byla mu zde přidělena.

Ani v koncentračním táboře nebyla pohřbena politika

a bujela třídní nevraživost i mezi těmi, kteří stejně ztratili vše a měli dnes na starosti jen své holé životy.

Ale svět se nemění, i v tom malém měřítku tady zůstávají lidé stejní. Ti proskribovaní „vyssavači proletariátu“ dostávali z domova peníze, směli později přijímat i požitiny v zásilkách z domova, prostě měli zase o něco více než ti druzí. Jenže zde se to více pak neposuzovalo špatně, k tomu plus přes táborovou stravu bylo vzhlíženo jako ke svátosti, jako k pokladu, kterého se lze zmocnit způsobem poctivým nebo nepoctivým. Naráz stali se ti majetnější hodni shovívavého úsměvu, bylo jim dáno najevo, že úlev při práci nebo plnější misky při rozdělování oběda lze dosíci peněžitým úplatkem, kouskem cukroví nebo krabičkou olejovek. A poněvadž tyto úlevy i ty přídatky na jídle znamenaly pro mnohé, dřívějšími poměry zubožené otroky život, stávali se formani, popoháněči a přední dělníci, kteří stejně nic nedělali, pomalu lidmi oplývajícími vším možným: nedostávali z domova peněz ani potravin, ale řada pětimarkových úplatků týdně dávala jim dosti peněz k zakoupení věcí i mimo tábor prodávaných (při práci přišli do styku s civilisty, kteří je za dobré peníze rádi zásobovali vším možným), a příspěvky v naturalích umožňovaly jim dobře žít bez stravy táborové, kterou nakonec rozdávali blahosklonně svým milcům.

Úplatkářství rozšířilo se časem i na dohlížitele uniformované, SS-Manny. Ti neměli také někdy tu miskou plnou, rozhodně často scházelo jim kuřivo. S blahovolným úsměvem přijali — přes přísné zákazy — od otroka i tu cigaretu, i něco dobrého na zub. Že se i tady pak zamhouřilo mnohé oko, je samozřejmé.

Braní těchto malých úplatků však nemělo vliv na na-

zírání SS-Mannů na dárce. Byli to totiž ve většině případů otroci z politických důvodů internovaní, a skoro převážně cizinci. Němci, i ti političtí, byli ze svých domovů zásobováni až na malé výjimky velmi špatně. Politická i národní nenávist byla těmi úplatky jen záplatována, ale ve svém nitru množili SS-Manni ten propagandou naočkováný jed až k výbuchům hodně ovlivněným situacemi na frontách.

Skutečně shovívavě a nakonec docela zjevně přátelsky chovali se SS-Manni k příslušníkům vlastního národa, kteří sem byli internováni pro skutky nepolitické. A bylo jim zcela lhostejno, byly-li to skutky asociální nebo hrubé zločiny, které je vyřadily ze slušné lidské společnosti. Těm propůjčili svou plnou důvěru, ti byli pověřeni vedením samosprávy (?) tábora, ti byli dosazováni na místa poháněčů, protože se neštíteli nejsurovějším způsobem týrat ty politické otroky, těm byly svěřovány důležitější práce, ti byli připuštěni k administrativě podniků, vyrostlých v okruhu tábora.

Tito „zelení“ — „Befauři“ zvaní („Berufsverbrecher“ — zločinci z povolání) — byli prostě důvěrníky vedení tábora a vystřídali nakonec všechny vedoucí jednotlivých pracovních kolon. Jen jeden případ je znám, kdy komandant továrny, v níž otroci pracovali, odmítl tohoto nakořmandovaného zeleného Vorarbeitera s podotknutím, že zločince z povolání v této funkci do své továrny nepřijme.

Byl to odvážný čin pro dobu, kdy veškeří SS-Manni prostým Sturmmanem počínaje a Sturmbannführerem konče, byli s touto společností zločinců úplně zajedno, kdy s nimi vedli debaty o politické i vojenské situaci, kdy s nimi jedli takřka z jedné mísy, kdy s nimi prováděli ty nejodvážnější krádeže materiálu, kdy jich používali k pro-

vádění všech možných prací na obohacení se na úkor státního hospodářství, kdy se s nimi bratříčkovali jako s jedinými lidmi, odpovídajícími jejich charakteru, jako s členy jediné spolehlivé společnosti, věrné ideám národního socialismu.

Inu — vrána k vráně sedá.

Kulturní večírky

Celkem jednotvárný život v koncentračním táboře snažili se otroci zpestřit si různým způsobem.

Mimo čtení knih a časopisů (ovšem jen německých) hrály se šachy, dáma, mlejnek, někde i karty, ač to bylo zakázáno. Otroci se sdružovali v národnostní skupinky, které se obíraly hudbou, zpěvem, recitacemi. Zpočátku se tak dělo tajně, ale později za plného souhlasu našich strážců. Ba pořádaly se na určitých barácích programové večery se zpěvy, recitacemi, hudbou, tancem. Programy musely být schváleny a pečlivě sledovány SS-Manny. Zpočátku smělo být mluvené slovo jen německé, později, asi koncem r. 1943, byly dovoleny recitace polské, české, francouzské. Vždy se našel někdo mezi otrokáři, který tu kterou řeč ovládal.

Touha po kulturním osvěžení a národní rivalita vyvolala v život celé soutěže zpěváckých kroužků, hudebních těles. Ke cti našich kamarádů dlužno poznamenat, že i v těchto disciplínách vynikli nad průměr ostatních. Hlavně český pěvecký kroužek byl pro přesnost a citovost podání velmi oblíben.

Samosprávné vedení tábora docílilo dokonce několik velkých podniků zábavních pod širým nebem. Na náměstí byla postavena a dosti vkusně vyzdobena velká scéna, na které se produkovali všichni umělci — a byli tu někteří skutečně prvotřídní — bez ohledu na disciplínu, ve které na svobodě vynikali. Byli tu akrobati, žongléři, komikové, tanečníci, groteskní hudebníci. Psaly se básničky, zhudebňovaly se vtipné říkánky na poměry táborové, kterým se i sosáci upřímně zasmáli, hrály se šlágry v obsazení dechové hudby, šramlu i jazzovém. Pestrý program trval celé odpoledne a dlouho na něj vzpomínalo desetitisíce freneticky aplaudujících posluchačů.

Bylo až s podivem, jak byli naši otrokáři shovívaví. Různé vtipy na poměry, touha po svobodě a naděje na provedení odplaty za naše příkoří byly tu vysloveny s takovou otevřeností, že za setinu těchto velezrádných výroků byl by svobodný autor zavřen nejméně do koncentráku!

Poměry v táboře v krátkém úseku koncem roku 1943 a začátkem roku 1944 byly povšechně tak uvolněny, že jsme mu sami říkali rekreační sanatorium.

To bylo trnem v oku překultivovaných SS-Mannů. Kulturní zábava otroků byla tak jednostranná, tak výlučně nenacistická, že to volalo po zákroku. Zakročiti zákazem nebylo dobře možno, když i otrokáři sami našli zalíbení v nevinných zábavách otroků. Měli však v rukách jinou zbraň: konkurenci, konkurenci záměrně tendenční, konkurenci špinavou.

Nebylo dobře ponechat vůli otrokům bavit se reakcionářsky, slušně po staru. Bylo nutno v konkurenčních podnicích ukázat na nové revoluční směry, na novou, rasově čistou a lepší morálku, bylo nutno ukázat, jak na-

cionální socialisté rozumí nesociální nenávisti vůči jiným národům.

A na rozdíl od kulturních podniků našich byla účast na jejich podnicích povinná. A byla-li účast těch, na něž na našich programech byly páhány vtipy, nežádoucí, nebo těch, k jejichž osobám jako autorům národním se upínaly při produkci naše myšlenky, nemožná, pak při podnicích sosáckých byl ten, na jehož účet se bavili uniformovaní otrokáři, a jehož produkci předkládali nám, nuceným divákům, povýšen na hlavního hrdinu a primadono představení.

Na témže místě, kde stál o vánocích krásně osvětlený strom a k podnikům pod nebem postavené podium, byla vztyčena solidně stavebná šibenice. Kyvadlový pohyb smyčky upozornil nás na sebe už na silnici, daleko před branou.

Popravy konaly se před tím ve vší tichosti na popravěšti, umístěném v těsné blízkosti krematoria. Tam bylo odpraveno množství lidí drátem, na němž byly do výše vytahovány ubohé oběti. Byli ve skutečnosti nejen pověšeni, ale drátem podříznuti a udusili se zakrvácením dýchacích cest. K tomu měli SS-Manni v táboře nadpřirozeně vyvinutého kolegu, který se zvláštním gustem vytáhl jednou rukou i nejtěžšího otroka do metrové výše. Ale ten výtečník byl predisponován na frontu a tělesnou námahu s věšením nahradila lehčí práce s kulkou a plynem.

K zastrašení ostatních byly pak popravy prováděny veřejně před celým osazenstvem. Plynová komora nebyla ze skla, kulka byla příliš humánním sprovozením se světa. Byla proto volena šibenice.

Pěkná byla. Čisté dřevo se jasně odráželo od zelené plochy zeleninových záhonů před kuchyní. Konopná oprát-

ka se volně pohupovala na silném ocelovém laně, vedeném přes dobře pracovanou kladku k malému rumpálku. Ani stupačka pod šibenicí nebyla znečištěna, odsouzcenci směli na ni vstupovati bosí. A zrádné pero pod ní fungovalo bezvadně a leskem svědčilo o dobrém materiálu, který neselže.

Na tomto jevišti dvacátého století a třetí velkoněmecké říše byly nám servírovány produkce, o něž nikdo nestál. Nejvýše ještě zajímalo jméno, národní příslušnost a delikt odsouzence. To jsme se dozvěděli přesně, protože rozsudek byl čten v řeči německé, polské, holandské, české, ruské, norské a francouzské.

Při první produkci bylo nám servírováno celkem sedm výstupů. Každý předvedl jiný interpret. Režie klapala, přesně po čtvrt hodině byl výstup skončen odvezením představitelů hlavní role, protože byl jeho organismus nadlidským výkonem visem za hlavu připažmo ve stoji spatněm k smrti zničen.

Později nebylo už dosti ochotných k účinkování, a tak byl tu a tam vybrán jeden, nejvýše dva, kteří se pro požitky celku obětovali. K zpestření požitku sluchového — všech dvacet tisíc nemohlo vidět na táborovou silnici vprostřed náměstí, která byla jevištěm — byly pak zavedeny veřejné výplaty. Ale to byl výkon všem tak všední, že nepůsobil odstrašujícím dojmem ani tehdy, když bylo za jeden večer vyplaceno najednou 80 otroků. Neodešli pryč na nedělní dopolední práci a zůstali v táboře.

Jaké bylo moje překvapení, když po jedné takové produkci se na mne obrátil můj přímý představený na komandě SS-UScha R. otázkou: Vy ste měli včera v táboře opět jeden kulturní večírek?

Byl jsem to totiž já, který tyto veřejné exekuce nazval německými kulturními večírky.

Ukázalo se, že to pojmenování hoví i sosákům. Snad byli na něj pyšni.

Trestné komando mimo tábor

Cihelna.

Ideálně položená cihelna se spoustou dobře upotřebitelné písčité hlíny pro výrobu pískových cihel. Na rovině leží podnik a kam hrábneš lopatkou, tam najdeš nejlepší materiál.

Podnik je v plném provozu, protože odbyt zboží je velký. Cihelna leží v blízkosti koncentračního tábora, v jehož okolí vyrůstá velká obec z úhledných domků pro důstojnictvo a šarže Waffen-SS, kteří mají těsně u tábora velká kasárna a jsou pověřeni jeho vedením.

Práci obstarávají otroci z tábora. Je jich mnoho. Přes tisíc. Práce je těžká, právě dosti dobrá k týrání vyhublých a podvyživených tvorů.

Na uvítanou musili z počátku všichni příchozí do tábora prodělati toto peklo. Záleželo na přizpůsobovacích schopnostech, zdravotním základu a štěstí každého jednotlivce, jestli se udržel při životě nebo jestli se mu podařilo dostat se na práci jinou. Tato schopnost přizpůsobovací dovolila některým nalézt na tomto poli působnosti docela snesitelné nebo dokonce relativně velmi příjemné zaměstnání. Byli to většinou lidé zvrhlých charakterů, neurvalci a zločinci z povolání, kteří se dovedli velmi

dobře vmluviti do přízně SS-dozorců. Tak stali se z nich dohlizitelé při práci, kteří měli za úkol popohánět spolutrpitele k většímu výkonu. Že tohoto postavení důkladně zneužívali k zajištění své posice je pochopitelné, protože to odpovídalo jejich založení a bylo to pro ně nutností k udržení „dobrého bydla“.

Vlastní práce v cihelně byla sice namáhavá, nezdravá, protože v úžasném vedru vysychal morek z kostí potažených jen kůží, ale daleko ne tak těžká, jako práce venku. Tady bylo nutno jednak přinášet materiál k výrobě cihel, jednak hotové výrobky odvážet do skladu a nakládat na vozy.

Ani to by se nezdálo snad strašným, kdyby podmínky pro tuto práci nebyly těmi nejhoršími, jaké si lze jen představit.

Doprava hlíny do cihelny děla se většinou v malých dřevěných truhlících, které museli otroci nositi na rameni cestou asi 200 metrů dlouhou. Váha takového truhlíku pohybovala se mezi dvaceti až třiceti kilogramy a při mnohém opakování během pracovní doby dovedla dostatečně otlačiti klíční kost i ramenní kloub, aby kůže na něm zmizela a na holé maso a kost se lepila krví promočená košile. Je značný rozdíl nésti těžké a nepohodlné břemeno na rameni v klidném kroku a po dobré cestě, kde při opatrné chůzi není nebezpečí, že by těžký truhlík sjížděl nebo spadl — a tady běhat poklusem po měkkém písku, do něhož se nohy boří na mnoho centimetrů a kde postoj s celou vahou na rameni je velmi vratký.

Smutná řada nevolníků táhne se pískem, lemovaná s obou stran uniformovanými SS nebo popoháněči z řad otroků. Každý z nich má v ruce důkladný klacek nebo

gumovou hadici, která za neustálého křiku dopadá na těla ubožáků klopýtajících v sypkém písku.

Carachó!

Šílený strach z ran zírá ze strhaných zraků, otevřená ústa nestačí dostatečně uvolnit vstup potřebnému množství vzduchu do zesláblých plic, aby přemírou námahy utýrané srdce mohlo dále udržeti v pohybu do nemožnosti napjaté svaly nohou, rukou a zad.

Někteří klopýtají již při druhé a třetí cestě, nemohou v poklusu najít dosti dobrý podklad pro chodidlo, našlápnou do prohlubně po svém předchůdci, ztrácejí rovnováhu, zoufale chytají oběma rukama naložený truhlík na rameni, aby nespádl, tisknou ho ke hlavě, pomáhají krkem, ale všechna námaha je marná. Tělo kácí se s váhou u hlavy do písku, obsah truhlíku sype se do uší, vlasů, do očí zoufale hledajících neexistující útočiště. Se surovým klepním ve všech možných řečech vrhnou se na nešťastníka nejbližší stojící poháněči a ranami dávají důraz prudké gestikulaci, z níž má ten nebožák vyrozumět, že musí vstát, že musí rukama nahrabat zpět vysypaný obsah truhlíku, že musí rychle vyplnit mezeru, která po něm zůstala v plynulém pásu nosičů.

Celé tělo se třese, ústa často zavývají při dopadu ran, chudák uhýbá aspoň hlavou a po paměti rychle nahrabává hlínu zpět do truhlíku. Pak s nadlidským vypětím sil zvedne truhlík se země, dostat ho na rameno, o tom není už řeči, nikdo mu také nepomůže, přitiskne ho na vzdouvající se břich, a odstartován řádným kopancem belhá spíše setrvačností než vlastní silou k cíli této krátké, ale tak strastiplné pouti.

Konečně! Truhlík vypadne z rukou hned na pokraji hromady, kam se hlína dopravuje. Nosič klesá na kolena,

ale odpočinek není mu dopřán. Obávané Carachó! s několika ranami a kopanci nutí ho okamžitě vstát a s prázdným truhlíkem běžet zase poklusem zpět pro novou hlínu.

Ani tělesnou potřebu vykonat není dovoleno v pracovním čase, protože nutná k tomu zastávka snižuje výkon odebráním několika drahocenných minut. Ale zesláblé tělo většinou nastuzených otroků není schopno udržet močení. A tak lze nejvýše povolit několik knoflíků a v běhu vykonat svou potřebu. Je lhostejno, zda moč znečistí kalhoty vně i zevnitř, je lhostejno zda moč teče do bot, nesmíš se zastavit!

Jen u nakládání postojí si otroci těch několik vteřin, než naberou na rameno truhlík nový, důkladně naložený a připravený na chabém praktikáblu tak, aby se pod něj to rameno dalo vsunouti. Jednotná výše pro všechny výšky otroků je pro mnohé novým utrpením. Velcí se musí shýbnout a menší musí vystupovati na špičky, aby jim truhlík nebyl surovým spolutrpitelem prostě na rameno shozen.

Ti, kteří svou nešikovností nebo smůlou při dopravě, že jim truhlík dvakrát i vícekrát spadl s ramene, stanou se nápadní, nebo ti — a těch je většina — kteří jsou již předem určeni k surovému zacházení třeba jen pro antipatii některého prominenta, dostanou od některého SS-Manna na záda kříž křídou. Toto poznamenání je pro ostatní popoháněče výzvou, aby jeho nositele měli více na mušce než jiné, aby jej zvláště důkladně nutili k výkonu. Tu pak dopadají rány na ten kříž a roztloukají jeho podklad tak důkladně, že nebožák padá brzy do písku obličejem a zůstává ležet.

Chudáci, kteří se z hladu nebo z jakýchkoliv důvodů dopustili v táboře překročení předpisů, jsou dodáváni do

tohoto pekla na odpykání trestu. Je to pro ně vlastně ortel smrti, protože jen málokterý dokáže pracovat za podmínek, které ho tu čekají. Těm je uloženo voziti hlinu do cihelny v těžkém kolečku. Plně naložené 50 až 70 kilogramy hlíny boří se až po nápravu do písku, který mimo to práší do úst, zvířen tolika běhajícími.

A s tím kolečkem je nutno běžet, aby se ušlo ranám popohaněců! Tlačení kolečka před sebou ještě více se kolo boří do písku a chceš-li je táhnout za sebou, neudržíš je v rukách, protože tření v písku je silnější než jejich stisk. Pády na kolečko nebo do písku před ně jsou zjevem běžným. Následují rány, mnoho ran, mnoho křiku, ale u padlého po takových třech až čtyřech hodinách práce nemají už tyto pobídky žádného výsledku, je konec, jen ještě jazyk se snaží pískem promísené sliny vytlačit mezi zkrivenými rty ve smrtelné křeči. Naprosté tělesné vyčerpání přivedlo tolik jedu až k srdci, že toto vypovědělo poslušnost nejen vlastnímu tělu, ale i surovým popohaněcům a dohlížitelům.

Padlý je obrácen obličejem vzhůru, je přečteno číslo na jeho kazajce, zaneseno do notýsku předního pracovníka jako odstaveného, tělesný zbytek otroka je odkopnut s cesty, aby nepřekážel těm, kteří ještě mohou plést nohama, a plynulý pás dalších nevolníků klopytá, vyje, sténá, potí se a v běhu umírá dál.

Takových vyřizených čísel je každý den deset až dvacet. Jsou po práci — do konce pracovní doby musí zůstat na pracovním místě — naházeni na vůz jako pytle a odvezeni do tábora k zpopelnění.

Živá střelnice

Provinilci, na něž bylo z pracovních míst podáno udání do tábora, byli po příchodu pracovní kolony ihned vyvoláni a postaveni před strážnici, umístěnou v bráně tábora.

Tam před okny, úzkými zamřížovanými otvory v silné zdi, stáli hodiny ať ve dne nebo v noci, o hladu, ať v zimě nebo v létě, dešti nebo slunci a čekali na rozhodnutí o jejich trestu.

Ve většině případů nebyl jim trest ani po té dlouhé době stání oznámen, ani výkon trestu nastoupen — vždyť tady bylo počítáno i s trestáním duševním a toho by bylo málo, kdyby výkon trestu šel v zápětí za jeho vyřknutím. Stáli prostě, protože už to bylo dosti velkým trestem samo o sobě. A stát museli dobře, tedy v pozoru, s obličejem trvale k oknům obráceným, nesměli se ohlednout, ať se dělo na táborové silnici nebo náměstí za nimi, cokoliv. Pouhé otočení po zvuku mohlo vynésti zkrácení stání s patřičným zkrácením doby života. Záleželo na tom, které z božstev v SS-uniformě mělo na strážnici službu.

Kdyby tato okolnost byla všem delinkventům napřed známa, kdyby se nebáli, že si zavíní zvýšení trestu, kdyby byli vůbec jasnovidnými, byli by snad úmyslně mnozí otočili hlavu nápadně, aby si tím ukrátili odklad trestu i dobu útrap, která na ně čekala ať v trestném komandu v táboře nebo mimo tábor, nebo dokonce v žalářní kobce táborového bunkru. Pro tak mnohé byly tyto tresty stejně odsouzením k smrti, ale k smrti zdoluhavé, k pomalému umírání za největších muk tělesných i duševních.

Dnes tu stáli dva.

Stáli již čtvrtou hodinu, byl již skoro čas ke skončení života v táboře, bylo k deváté hodině večer.

V té době střídaly se na strážnici stráže k noční službě se stráží denní. Výměna neděla se okázale, přišli prostě noví a denní služba postupně odcházela, tak jak jí dokončení služby dovolilo.

Mezi nově přichozími objevil se také SS-Uscha N. v rozjařené náladě, která dosvědčovala tomu všeobecnému nedostatku všech pozemských statků stav nejlepší. Vždyť tu bylo dokumentováno co nejmarkantněji, že i v době dlouhotrvající války a listkového zásobování je pro boží vyvolence vždy dostatek alkoholu, i když nebyl pro potřeby nemocniční a lékáren.

Ušedl ke stolku proti oknu, pohodlně rozložil natažené nohy pod stůl, levou ruku hluboko v kapse, pravou bubnoval do stolu a prozpěvoval oplzlé německé písně. Jeho zrak padl na ty dva stojící před okny. „Drecksäcke!“ ulehčil si a burácel hlasem i rukou na stole dál. Jeho hlas pomalu slábl, až přešel do mírného chrápání, když mu na prsa skleslá brada přiškrtla dýchání. Hluboké poklesnutí hlavy přivedlo jej zase do polovičního života. A jak zvedl hlavu, padl jeho zrak zase na ty dva venku, jejichž obrys se již hodně ztrácel v hlubokém šeru letního večera. Ten pohled ho zřejmě rozčiloval. Udeřil do stolu, nahnul se kupředu a ztrnule zíral na ty postavy jako na přízraky. Jako přitahován zvedal se pomalu se židle, oči stále na ty dva upřené. Pak jako vymrštěn perem se narovná, nohou porazí židli, prudce se obrátí a skočí ke zdi, kde visí vojenské kvery. Sejme jeden, přistoupí ke stolu, zavravorá ještě, pak se stehny o něj opře, zalící a otevřeným oknem dvakrát vystřelí. Skloní kver, s uspokojením pozoruje vyjasnění před oknem, odhodí kver na vedle sto-

jící kavalec a hlomozně se svalí na protější, aby s nohama vysoko na pelesti podepřenýma oddal se blahému snění, podpořenému bohatými výpary alkoholu.

Právě ve službě jsou jiný otrok opouští strážnici, aby vyrozuměl márnici, že u brány leží dvě čísla pro kremači.

Zásobování tohoto molocha funguje v táboře bezvadně.

Kabaret + kolo = svoboda

Když změnou kursu v táborech koncentrovaných otroků nastoupily některé úlevy, když otroci místo k rychlému zániku byli určeni k posílení válečného průmyslu, když z nenáviděných stala se důležitá hospodářská složka, bylo nutno pomýšlet i na ocenění a honorování.

Láce pracovních sil odpovídala plně jejich kvalitě. — Mnozí pracovat nemohli, jejich tělesný stav to nedovolil. Mnozí pracovat nemohli, protože nedovedli; vždyť tak mnozí se hlásili k řemeslům, která nikdy nedělali. Učitelé a profesori byli pojednou vyučenými obuvníky, štábní kapitáni truhláři, železniční úředníci automontéry a pod. Ti všichni ale chtěli mít střechu nad hlavou a chtěli utéci nepohodě a práci venku. Stálo to nějaký ten úplatek kolegům z Arbeitsdienstu nebo přímluvu některého prominenta. Ale nejvíce bylo těch, kteří pracovat nechtěli. Vyjmeme-li zločince z povolání, kterým nechuť k práci vynesla dík osobní surovosti právo nepracovat, byli to zaručeně všichni ti, kteří si to právo mohli zaplatit u předního dělníka, nebo kteří dovedli dělat, že dělají.

Válečný průmysl ale potřeboval výkon zvyšovat. Venku na svobodě se to upravilo prostě nařízením delší pracovní povinností. Tady bylo ale při stejné pracovní povinnosti ještě nutno těm pracovníkům nahradit nějakým způsobem odměnu, kterou dělníci na svobodě za práci pobírali. Byly to v první řadě přídatky v naturáliích: podávaly se v poledne polévky, brambory na loupáčku, rozdělovala se káva, některé podniky dávaly týdenní přídatky cigaret, a tábor sám rozdělával všem pracujícím denně dva skrojky chleba pomazané margarinem s 50 gramy salámu.

Tyto přídatky měly ale jen částečný účinek. Výkon stoupal neúměrně. Byly hledány nové cesty. Práce byla poskytována za příznivějších podmínek, bylo zakázáno bití. Doufalo se, že práce jako ukrácení dlouhé chvíle bez nelidských donucovacích prostředků bude dělána radostněji a proto lépe.

Když ani to nepřineslo kýženýho výsledku, bylo po starém římském způsobu „panem et circenses“ dopřáno otrokům vedle přídatků na stravě ještě požitku zúčastnění se pasivně nebo aktivně sportovních podniků, pořádaných otroky pro otroky.

Radostnější nálada, která se tím dostavila, zaplavila nejen tábor, ale i pracoviště, spousta sportuchtivých a sportu se skutečně věnujících nemohla dosti dobře v práci předstírat nemohoucnost, když na táborovém náměstí oslňovala sportovním výkonem někdy skutečně prvotřídním.

Ten sport bavil. Bavil nejen otroky při výkonu, ale bavil i diváky, bavil i SS-Manny, kteří se houfně těchto podívaných účastnili.

Život v táboře byl pak vyplněn jen a jen zábavou,

když se projevil její blahodárny vliv na pracovní výkon. SS-vedení tábora pak dokonce dovolilo, aby této zábavě bylo holdováno způsobem úplně civilním; byly uspořádány podniky čistě zábavní ve velkém měřítku pod širým nebem. Byl to kabaretní program s hudbou, recitacemi, vložkami akrobatickými, s tancem, s clowny, sborovými zpěvy. — Program obstarali otroci, sami komponovali i psali. Úspěch byl veliký, o komiku zasloužilo se mnoho skutečných umělců, kteří hráli i ženské role. Kostýmy obstarali dovední krejčí z nejlepšího materiálu, který byl organizací pořízen na komandě „trenérů“. Látky prima kvalit bezvadně střižených daly plně vyniknouti i dovedně zhotoveným vnaďám, umělecký nános ličidel dovršil biologickou změnu „eines dreckigen Häftlings“ v hezkou dívčici.

Byl jednou jeden otrok — jako zažraný komunist a velmi nebezpečný nacistickému režimu, oplývající hereckými schopnostmi velkých kvalit. Hotová subreta v rouše muže. Tančil, zpíval, mluvil, hrál na nástroje, prostě oslňoval diváky všemi čistě ženskými půvaby, na které už jsme se skoro zapomněli dívat a které tak mile dráždily.

Hrál. Hrál dobře, sehrál dobře i kus života, v němž kompars obstarali SS-Manni se spoustou stihacích motorek, divadelní personál mu dělali telefonistky a úředníci na komisařstvích berlínských.

Ten dívčí oblek, který se tak krásně vyjímal na improvizovaném jevišti, hrál trochu silně na těle pod tresťaneckým oblekem, ale co člověk neudělá pro tu vášeň komediantskou!

Náš mim — takto přední dělník v továrně na upoutané protiletectvé balony — vystihl vhodný okamžik, kdy SS-

hlídka poodešla od boudy na dvoře, ve které byla složena kola úředníků-Němců, v kanceláři továrny zaměstnaných. Vešel dovnitř, rychle líčidlem odstranil s obličejů stopy svého chlapského vzezření, svlékl trestanecký oblek a v rozkošném dívčím obleku, i když z kalhot trochu po-mačkaném, vskočí na dámské kolo a nikým nepozorován jede naprosto nerušen po silnici, která ho se zárukou přivede k hlavnímu městu říše.

Když v pět hodin práce končí, je shánka po vedoucím pracovní kolony. Teprve zjištění, že v úschovně kol leží trestanecký oblek a že jedné úřednici zmizelo kolo, utvrdí SS-Manny v přesvědčení, že jim zase jeden ptáček z hnízda ulítí.

Rozezvučí se telefony, vyjíždí horda stíhačů, hledá se, městská pohotovost je na nohou, ale po otroku slehla se země.

Svatojanské noci

„Hele, rachejtle!“

Ohněstrújce vypaluje jednu za druhou. Ohniví hadi se sykotem a rachotem plazí se úžasně rychle po tmavém nebi do výše, jejich hlava září a praská v mrtvém bodě svého vzestupu, aby vylila vodopád jisker a hvězdiček všech duhových barev, snášejících se oslnivě k zemi.

Tak nějak to bylo, když nás rodiče vyváděli v předvečer svátku Jana na břeh Vltavy.

To bylo.

Dnes neplní pyrotechnici lepenkové trubičky lacinými

látkami k pobavení mladých i starých, dnes nás nevede maminka za ručičku na skvělou podívanou. Dnes ležíme v pelechu koncentračního tábora a snažíme se usnouti. Toho spánku nebude zase mnoho, již několik dní za sebou navštěvují angličtí letci blízké hlavní město nacistů a přijdou zase, je jasno.

Tmavomodrá, skoro fialová obloha nese několik k podzimku již matně zářících hvězdiček. Božský klid vesmíru je bolestně rušen neklidem ložnice.

Z dálky zní sirény. A již vymrští se na oblohu první paprsky silných reflektorů a vzduch rozřízne první výstřel protileteckého děla. Pomalu blíží se hukot leteckých motorů. Oblékáme se, abychom byli připraveni zakročit, kdyby byl tábor napaden. Tak zní rozkaz.

Ale útočící letci vědí o poloze našeho tábora a vedoucí stroj přesně odpíchne jeho půdorys zelenými raketami, které ve formě trojúhelníku, vyplněného mnoha zelenými světélky, visí dlouho ve vzduchu, aniž by klesaly, na naši ochranu.

Nebojíme se, ač se nemáme kam ukrýt. Díváme se se zájmem na gigantické boje ve vzduchu z oken, protože nesmíme z baráků. Je dokonce zakázáno otvírat okna. Co kdybychom se dorozuměli!

První stroje už přeletěly a nad hlavami nám burácí nízko letící hejno smrtonosných ocelových ptáků.

Je světlo jako ve dne. Celá plocha viditelného nebe podobá se obrovskému vějíři, jehož paprsky se sbíhají v nekonečnu. Pojednou blýskne v některém paprsku stroj. Okamžitě se na něj soustředí spousta paprsků jiných. Jako by byly svázány lesklou stužkou, tak pevně drží se všechny prudce osvětleného stroje. A protiletecké dělostřelectvo snaží se stroj zasáhnout.

Nepopsatelný rachot dělových ran, řinčení oken a pras- kot trámů ve stropě je přehlušen silným duněním vybu- chujících bomb.

A již se jižní a jihozápadní obzor zbarvuje do oranžo- va. Velké požáry vysílají k nebesům oblaka kouře, v němž i ty paprsky světlometů zdají se být rudé.

Nová vlna strojů zase přesně přes náš tábor. Světelné paprsky hledají nad našimi hlavami, ale nemají mnoho štěstí. Konečně zachytí jeden stroj. Svítí jasně bíle, je hli- níkový. Dělostřelectvo snaží se využít dobré viditelnosti, ale marně.

Pojednou zasvítí pod anglickým strojem červená ra- keta a rychle klesá. To je znamení německého stíhače, aby byla střelba zastavena. Všechno ztichne, jen vzdálený hu- kot motorů víří vzduchem. Německý stíhač provádí kol- em Angličana krkolomné evoluce a prudce ho ostřeluje světelnými střelami. Angličan odpovídá neviditelně, ale je to slyšet. Mění kurs, snaží se uniknout ze svazku světel- ných paprsů. Nabírá výšku, uniká, nevidíme ani Němce, jen stopy jeho střel. Pak zřejmě došlo ve vzduchu k smrtí- címu zásahu. Vzplane oheň, světlomety překotně hledají soupeře a osvětlí obláčky bílého kouře. Teď zase vidíme jasně aluminiovou kostru Angličana a pod ní prudce kle- sající německou stíhačku v plamenech.

I na jiných místech zjistili jsme několik sestřelů, ale národnost postiženého zahalila nám tma.

Tak jsme byli svědky zničení osmi strojů ve vzduchu. Obou bojujících dohromady. Nálet i odlet dál se přes náš tábor. A druhý den jsme si pochutnali na zprávě v novinách, že bylo nad hlavním městem zničeno 83 an- glických strojů bez ztráty vlastních. Ten zpravodaj byl jistě v krytu.

A ještě ráno celý jih a západ v rudé záplavě.

Nádherný ohňostroj, uspořádaný na počest boha vál- ky, byl jedinečným divadlem. Přes hrůzný dojem z nesmy- slného ničení životů, statků, námahy a práce, protékal naším tělem hřejivý pocit z vědomí, že nás někdo mstí, že někdo trestá ty křivdy na nás páchané, že o nás někdo aspoň dnes ví a že nás šetří a nezasahuje.

Denní nálety Američanů měly pro nás zase jiný půvab. Viděli jsme na našich pracovištích, jak panický strach mají naši trýznitelé a utíkají do krytů, zatím co my jsme s radostí vítali ty zlověstné pruhy výfukových par, zazna- menávajících vítěznou cestu vzdušných hrdinů. I ve dne jsme byli středem pozornosti, naše pracoviště i tábor byly zase na nebi přesně vyznačeny raketami kouřovými. Bojů ve vzduchu nebylo, stíhačky ani nevzlétly. Jen dělostře- lectvo snažilo se cestu amerických strojů vysypat měk- kými obláčky explozí šrapnelů. I ve dne bylo zásahů vel- mi málo, ba zdálo se, že některý stroj jen neopatrně vletí do cesty v ohromném počtu vystřelovaných kulí.

Nebyl-li takový zásah na plno a stroj se nerozletěl i s posádkou, sledovali jsme brzy miniaturní deštníčky s krátkou hůlkou, jak plují ve vzduchu. A chvíli jsme se obavou o osud vyskočivších letců. Neboť teď teprve star- tovali udatní němečtí orlové na blízkém letišti a vzlétli přivítat do vzduchu své kolegy z druhého světaadilu.

Neřečnili na uvítanou, ale nechali mluvit své MG. Dolů se pak snesli američtí letci už jen jako pochoutka pro na- šeho molocha — krematorium.

Sněhobílé peřiny

Ríká se, že jen smrt je spravedlivá, že nedělá rozdílů mezi chudým a bohatým. Ale jsou i věci člověku hodně bližší a milejší stejně nevybíravé. Jsou to vášně, pocity, chutě. Každý člověk trpí některou z nich stejně, ať je jeho kapsa prázdná nebo plná. Jistě se každý rád dobře a hodně nají a rozdílů spočívají jen v tom, má-li k tomu každý všechny nutné předpoklady. Bez rozdílů všichni lidé rádi dobře a dost spí. A zůstává stejným, je-li ustláno v měkké trávě na okraji tichého lesa nebo v teplé posteli pod načechnanou pokrývkou.

Tato vašeň, dobře a dosti spát, zůstala i v žilách otroků v německých koncentračních táborech. A poněvadž podmínky pro spánek byly podstatně horší než v soukromém životě, byla starost o relativně dobrý a hojný spánek hned na druhém místě za starostí o jídlo.

Spánek v barácích nebyl ničím slastným již proto, že mu nebylo popřáno nutného a touženého klidu. Představte si místnost rozměrů asi 12×8 metrů, ve které je natěsnáno 130 až 150 lidí. Leží tu mladí se starými, nemocní se zdravými. Celou noc je zde hluk, stále někdo vychází a vchází, je hodně těch, kteří bezohledně mlátí dveřmi a dupou po dřevěné podlaze v dřevěných pantoflích. Bezohlednost jedněch k druhým — jinak běžný zjev koncentrované špatnosti — je tu vystupňována nočním tichem a potřebou klidu. V barácích, kde leželi otroci na slamnicích jen na zemi jeden těsně vedle druhého, každé pohnutí jednotlivce nutně vyrušilo ze spánku nejméně oba sousedy, jejichž nevrlost a surové reagování šířilo tento neklid jako kola na vodě do dalekého sousedství. A kde byly postele a spalo se v patrech nad sebou, mohl ten dole

ležící vsadit všechno na to, že při slézání toho v prvním nebo nejvyšším lůžku bude nemilosrdně přišlápnut nebo kopnut. A bylo zcela lhostejno, zda se lezlo přes hlavu nebo přes nohy. Že takové přišlápnutí nebylo nic příjemného, pochopí se snadno, když se uváží, že většina těch, kteří spali nahoře, byli Ukrajinci, Rusové, Poláci, celkem málo čistotní hoši, kterým bylo zřídka popřáno opatření si pro cestu na záchod pantofle. Chodili bosí, našlapali nohy v moči zahuštěné cestou zpět prachem podlahy, a pak zcela bezohledně si otřeli chodidla o vaši deku nebo podhlavník. Bylo hodně i takových, kteří šli ty nohy utřít až o vlastní pokrývku, i když vycházeli a spali v onucích nebo „organisoovaných“ ponožkách.

Nečistotou mnohých, tělesnými výpary a chlebem vyvolanou plynovatostí stával se vzduch v ložnici nedýchatelným. Ti, kterým trochu záleželo na zdraví, domáhali se otevírání oken a stropních větráků. Že se tato jistě dobrá snaha nepotkávala s pochopením u zesláblých a hladových spolutrpicích, je samozřejmé. Docházelo pak k výměně názorů někdy jen slovních, velmi často ale ručních. Opakovalo-li se toto několikrát za noc — byli tu zase tací, kteří ta otevřená okna hlídali velmi ostražitě — pak z těch sedmi hodin povinného spánku zbylo uboze málo.

Jako vše ostatní, tak i spánek byl tu provozován na komando. Spat se muselo jít v devět hodin, vstávat se muselo ve čtyři ráno. Mimo tuto dobu nesměl být nikdo přistižen v posteli, někde dokonce zavírali ložnice na klíč. Když se v některých podnicích otrokářů začalo pracovat na směny i v noci, a když prodloužením pracovní doby výkonnost otroků klesala, bylo milostivě dovoleno každému podle libosti ztrávit volný čas v posteli i mimo tuto dobu.

Lůžko jako takové sloužilo pouze k setrvávání v poloze vodorovné. Aby se mohlo spat, to už záviselo více na jiných podmínkách. Spalo se ne proto, že se leželo, ale buď únavou z těžké práce, nebo ze zvyku. Zvyknout si na všechno to, co spánek rušilo a znemožňovalo, bylo skutečným uměním. Překonat odpor k okolí, naučit se dýchat a nedusit se, odvyknouti si sám chodit v noci ven, neslyšet chrápání, křičení ze spaní těch nemocných, hádky a tlučení dveří — to vše vyžadovalo silných nervů a nezlomné vůle. Bylo málo těch, kteří to dokázali a bylo tedy také velmi málo těch, kterým pak spánek přinesl nutnou posilu pro denní utrpení a nutnou náhradu za nedostatečnou výživu. Bylo až příliš dosti těch, kteří se nedočkali rána. Spat s mrtvolou v místnosti nebo dokonce po boku, bylo také věcí, na kterou si bylo lze častým opakováním zvyknout bez újmy.

Chlad také brání spánku. A v těch ložnicích byl dosti citelný zvláště v zimě, kdy teploměr klesal až na 32° C pod nulu. Prudké větry protahovaly proti sobě otevřenými okny tak silně, že jsi cítil jak vlají na nepříkryté hlavě vlasy. Bylo tedy nutno se dobře přikrýt. Správa tábora o to pečovala přidělem dvou lehkých dek pro otroka a postel. Spali-li na jedné posteli dva, dostali přiděleny deky tři. Představte si jejich kvalitu a poznáte, jak se pod nimi mrzlo.

„Slamník“ byl papírový pytel naplněný dřevitou vlnou, která se časem úplně rozpadla na prach a vůbec nebránila přístupu ledového vzduchu k tělu od spoda. Pak se každý snažil do těch tenkých dek zabalit úplně, mnozí je sešivali na pytle a přes ně potajmu přehazovali pláště. Přemnozí riskovali bití spaním v obleku, svetrech i bot-

kách. Podle táborových nařízení se smělo spat pouze v košili. Spodky a ponožky nosit do postele bylo zakázáno.

Nebylo snad večera, aby některý z otroků nehlásil, že mu zmizela jedna deka, nebo dokonce obě dvě. Tu bylo pak shánění a hledání někdy pozdě do noci. Ale velmi často bezvýsledné. Sousedé uměli tak dovedně odcizené deky skrýt, že nebyly k nalezení. Velmi často už se pod nimi hrál kolega na jiném baráku a neznámý pachatel si klidně v posteli pochutnával na „vydělaném“ kusu chleba nebo pochoutce. Asociální zřízení světa se ve velkém obráželo i zde: kdo měl, mohl si koupiti i tu samozřejmost spánku bez mrznutí. Páni prominenti špali všichni dobře, pět až šest dek na jednom lůžku otroka nebylo zvláště hlavně od té doby, co Waffen-SS vyklízely francouzské, belgické a hlavně italské sklady. Spousty dek byly navezeny do skladiště SS. Otroci byli při skládání i ukládání, a tak není divu, že tak mnozí odcházeli do tábora se silně odulými břichy, aby udělali dobrý obchod s kolegy nebo sami spali jednou zase v teple.

Ranní budíček obstarávala poslední noční hlídka baráková zařváním „Aufstehen!“ do zapáchajícího ticha ložnice. Vstáváte rád a ochotně? Snad i rád, ale po nutném labužnickém protáhnutí a zívnutí, promnutí očí a spokojeném zavrčení v odpověď krásnému snu. Nic takového jste si nemohl zde dovolit. Ta výzva „vstát!“ uhodila jako výstřel a osazenstvo se chovalo v okamžiku jako hejno vrabců. Odhození pokrývek, slezení do úzkých uliček a úprk k umývárně. Cestou svlékali košile, protože do umývárny se v nich vstoupit nesmělo.

Ten úprk do umývárny nebyl vždy na místě, protože její rozměry nemohly uspokojit potřebu. Ale byl nutný proto, aby nebyl nikdo přistižen, že se opozdil. Barákoví

SS-Führeři zamanuli si někdy přísně denně kontrolovati tento váš první denní pohyb a schopnost být okamžitě při sobě.

Ukrajinský kostelní zvon (černě natřený, aby nebyl vidět jeho nápis), který svým chraptivým zvukem začínal i končil mučivé denní etapy života v táboře, ještě ani plně nedozněl, když už pilný SS-Mann třeba otevřeným oknem vskočil do baráku. A běda pak všem, zastihl-li někoho ještě v ložnici. Kopance, rány nezbytným vždy po ruce jsoucím kusem dřeva, nebo prkna, kolektivní tresty pro celý barák, výplata „štubového“, který za pořádek ručil, to byly kratochvíle, jimiž pak byl vítán rozbřeskující se den.

Ale i mezi těmi nenáviděnými SS-Manny našly se výjimky. V uznání vlastní slabosti našli pochopení pro slabost těch živých táborových numer. Taková hodinka klidu po ranním budíčku v dobrotě poskytnutá bude mít jistě zaručený výchovný výsledek.

Je přes třicet stupňů mrazu. Zvonec slabě doznívá. Podnapilý SS-Mann vskočí oknem do ložnice, která se ještě hemží polonahými otroky.

„Raus, ihr Drecksäcke!“ zaburácí místností a všechno se ihned snaží utéci z jeho dohledu. Ale rány nepadají. Jde klidně za posledním až k umývárně.

„Alles vor der Baracke eintreten!“

Otrocí jen v kalhotách — většinou spodních — nazi do pasu, musí ven z baráku do třesuté zimy. Krčí se, trou si tělo zkřehými dlaněmi.

„Všichni lehnout do sněhu!“ Až teď neochota jednotlivců je odměněna kopancem a ranou do udiveného obličejce. V minutě všechno leží a třese se ve sněhu.

Vynalézavý vychovatel otroků vyvolává i druhé křídlo před barák. „Ležící zaházet sněhem!“

Otrocí, také vysvlečení, holýma rukama nahazují sních na spolutrpitele, kterým už zatím nezvyklé lůžko vyvolává na těle pocit palčivého tepla. Pobídka botou přinutí vykonat tuto práci jak se patří. Už není z žádného těla vidět ani kousek. Všechno je bílé, až oči bolí, jak se od sněhu odráží zář reflektoru, který na toto nezvyklé divadlo nařídila hlídka blízké strážní věže.

„Ať mi nikdo neschází, až se za hodinu vrátím! A z těch tam ať mi nikdo nevyleze! Ať si poleží!“ —

Za hodinu na rozkaz „Ausgraben!“ s největší možnou rychlostí — vždyť konec bude znamenat únik ze zimy — odklízejí stojící otroci sních s ležících. Mnoho jich nemůže ani rukama hnout, jak jsou zmrzlí. Mnozí jektají hlasitě zuby a nemohou skoro stát na slabých, do běla zmrzlých nohou. Někteří už nemohou přiložit ruku k dílu, protože zimu nevydrželi a padli.

Z těch zasypaných a nyní osvobozených se už také někteří nehýbou. Sních zůstává ležet na zledovatělých zádech a netaje. Někteří se malátně zvedají a jako omámení klopýtají k baráku. —

Na baráku bylo smutno. O třicet lidí méně sedělo toho rána u snídaně, na stodvacet lidí bylo během dne přijato se zápalem plic do nemocnice.

A většina z nich se už nikdy nevrátila mezi nás.

Na tomto baráku se od toho dne vstávalo včas a rychle.

SS-kratochvíle

V neštěstí poznáš přítele, říká se. Jak rádi by byli otroci v táborech viděli přátelskou službu v tom, že by si jich nikdo nebyl všimal. Ale rasová nadvýšenost a síla moci nad životem a smrtí členů nebohých porobených národů dovolovala členům SS-Waffen všechno, tedy i dělání si bláznů z nebohosti a utrpení otroků.

Tvory, na kterých bylo možno beztrestně vyzkoušet všechny druhy týrání a špatného zacházení, na kterých bylo možno zjistit stupeň odolnosti proti všemu špatnému, čeho mohl se člověk proti člověku vůbec dopustit, byli židé.

Tato propagačně zprofanovaná rasa byla vystavena těm nejhorším tělesným i duševním mukám, jaké si lze jen domyslet. Nebylo lidské slabůstky, která by u nich nebyla zneužita k jejich potýrání a k ukrácení chvíle pro hrdé a kulturní strážce třetí říše.

Byli specialisté, kteří nedělali otrokům jinak nic špatného, než že je zesměšňovali, že je nutili k výkonům, kterých fyzicky nebyli schopni, jen aby se jim mohli smát. A jak se cítili ve své činnosti skvělými a jak se blahosklonně usmívali na přihlížející a servilně zábavu úsměvy kvitující diváky-otroky! V těch okamžicích snad měli pocit růstu do božských rozměrů mecenášů, poskytujících ubohému lidu milostivou zábavu. S tím hloupým vědomím také odcházeli s jeviště, aby významným pohledem dávali najevo naději, že v těchto kratochvilích bude za určitou dobu, buď zítra nebo až se zase naskytne příležitost, pokračováno.

Strach ze střelné zbraně, namířené na člověka, je snad pro každého pocitem více než nepříjemným. U židů

je známa rasová bázlivost. Mohlo by tedy býti dobrým podíváním, jak se bude při tomto pokusu chovat žid. Těch židů potuluje se v táboře za nedělního odpoledne dost. A SS-Mannů, kteří nemají nic na práci, ale službou jsou tu drženi, také dost. A místa pro takovou kratochvíli je nadbytek.

Potká se tedy žid. Zařve se na něj „Stát!“. Žid se zarází, ale než může ze sebe dostat otázku, co že jest od něho žádáno, již je proti němu namířeno ústí pistole. Žid podvědomě zdvihne ruce a couvá zděšeně, nespouštěje oči s ukazováku na spoušti. Když myslí, že je již dosti daleko, aby nebyl spolehlivě zasáhnut, obrátí se a úprkem utíká ulicí, baráky uzavřenou. Tady ale narazí na jiného SS-výtečníka, který v pravém okamžiku vytáhne pistoli a zamíří. Žid setrvačností svezde se po suchém písčku a s ještě vyděšenějším výrazem zdvihá ruce a couvá pozpátku zase tam, odkud přiběhl. Křik SS-Manna a slovní vyhrůžky přesvědčí jej o opravdovosti pohrůžky, a protože je zvyklý vidět umírat ničím se neprovinivší otroky, a protože má o ten svůj život přirozený strach, běže v uctivé vzdálenosti zase nohy na ramena. Tu ale narazí zase na toho prvního a divadlo se opakuje tak dlouho, až zmučený starý žid s pláčem na kolenou prosí o milost, protože nic špatného nespáchal. Za huronského smíchu SS-Manna i přihlížejících německých otroků (vždyť každý Němec musí žida rasově nenávidět!) končí divadlo kopancem a bambitka je zastrčena do opasku. Zábava se ale líbila, reprisa je stanovena docela přesně. Za jakoukoliv záminkou je za několik dní týž žid vyvolán z baráku a pod libovolnou pohrůžkou je zase namířena pistole a divadlo se opakuje. Nebohý žid přes domluvy kolegů nevěří, že se jedná jen a jen o nechutnou kratochvíli, po

čtvrtém opakování těchto hrůz čekání na milostivou kulku končí dobrovolně svůj život v drátech.

K nelidské kratochvíli docházelo, když si některý SS-výtečník povšiml, že v pochodovém útvaru belhá se nějaký žid s plochýma nohama. Byl nejdřív řádně nakopnut, ale když se výsledek nedostavil, byl z útvaru surově vytažen — někdy při tom „vytažení“ i upadl — a bylo mu nařizeno solo pochodu. Z jeho neschopnosti se lehce udělal nedostatek dobré vůle nebo umu a byl za neustálého řvaní a ran „učen“ chodit. Že se tato vysoká škola neobešla bez komických okamžiků, je přirozeno. A tak oškli-vost scény byla pro nucené diváky zpříjemněna směšností situace a pohybů, kterých se ubohý postižený vynucením dopouštěl. Když pak útvar dorazil na místo určení, byl takový ubožák pravidelně vyvolán v pracovní době a byla s ním držena „hodinka“ chůze zase k obveselení postů SS. Tady pak byl středem pozornosti vybraných a nekontrolovaných surovců, kteří na něm v dojemné shodě zkoušeli pevnost okovaných špiček. Tak ho ovšem chodit nenaučili a chudák byl pak pravidelně přivezen do tábora na káře.

Nechutné kratochvíle SS-Mannů zažili někdy otroci na barákových záchodech, které také zapadly do programu revise Blockführera. Byla-li některá mísa znečištěna průjmovým výkalem (splachovací zařízení selhávalo obvykle pro nedostatek vody), byl zavolán nejbližší přistižený žid a donucen mísu očistit jazykem. Běda mu, zdráhal-li se! Byla mu pak hlava do mísy vražena a chtěl-li si ušetřit aspoň spoustu kopanců, musil slízati s výkalem i vlastní krev, prýstící z rozbitých rtů. A vzpíral-li se jeho žaludek přijmouti takovou pochoutku a vracel zarputile přijaté již dávky, musel jeho majitel slízat se země i tuto

nečistotu úplně. Že ještě před tímto aktem úklidu byl řádně potrestán za znečištění místnosti, je samozřejmé.

Takovéto divadlo nesneslo již diváků. Jen hodně otrlá nátura překultivovaného sadisty mohla si dovolit něco takového nejen požadovat, ale také tento výkon rozkošnický sledovat.

Svým rozsahem největší kratochvíle SS — vybírání jímky — neměla diváků, ale nebylo ani těch, kterým by v okruhu několika desítek metrů zůstala lhostejnou. Četa starých, práce neschopných židů (střídání bylo pečlivě prováděno, aby se na všechny nejméně jednou týdně dostalo) byla přivedena k splaškové stoce. Hloubka výkalů, které odtud nikdy neodtekly a byly jen na jaře a v létě vybírány zahradníky ku hnojení, odpovídala asi výšce ramenou menšího muže. Zase v pěkném pořadí musel vždy jeden až dva židé sejít do výkalů — přirozeně v šatech — a starým, mnohdy děravým kýblem nabírat obsah jímky a podávat nad hlavu nahoře stojícím. Jejich práce spočívala v tom, že kýbl zase vylili zpět do lázně svých kolegů, aby této neubývalo.

Tato půl dne trvající práce pomáhala v nové Evropě zavést nový, nacionálně socialistický pořádek.

Koncem roku 1942 přišel rozkaz, že všichni židé musí z tábora být převezeni do Terezína.

Byli v prosincovém počasí vyhnáni na náměstí, tady se museli v rozestupech pět metrů jeden od druhého svléknout do naha, aby mohli být podrobeni tělesné prohlídce. Stáli tak přes tři hodiny, skřehlí, vyhublí, se zoufalým pohledem předtuchy z konce.

SS-Manni v teplých kožiších, s rukama v rukavičkách, obcházel jako ovčáctí psi a kopali do nebohých těl, která se chtěla pohybem zahrát. Několik jich zůstalo ležet a

nejelo již nikam. Ostatní se po vyprázdění kapes zase oblékli (ó, jak to šlo pomalu v té zimě se zmrzlýma rukama!) a byli bez oběda vyvedeni z tábora.

Do Terezína asi nedojeli, protože jim nebyly vydány ani jejich věci.

Otrocká samospráva

Na výsměch všem civilním samozřejmostem bylo moderním otrokům dáno od Němců také kus té zdánlivé samosprávy, která svobodným občanům dělá tolik potíží ve volebním boji.

Ne rozhodovat o sobě a spravovat veřejné věci osazenstva obce — koncentrační tábory byly obcemi velikostí rovnými městům — ale provádět bezohledně vnučená nařízení SS-vedení tábora, to bylo úkolem samosprávných vedoucích.

Nebyli svobodně voleni (ani podle nesvobodných vázaných listin), ale byli dosazeni na svá místa SS-Manny.

Teploučké sinekury starších tábora („Lagerälteste“) byla místa vatou vystlaná. Byli to jediní lidé v táboře, kteří měli aspoň kousíček soukromí — při vykonávání tělesné potřeby. Těm se nemohlo stát na společném záchodě v baráku, kde stálo u zdi osm mis vedle sebe bez ohrázení a dveří, kde nad osmi sedícími stálo čtyřicet až padesát čekajících a o pořadí se hádajících spolubydlících, že některý nedočkavý chytil nejbližší sedícího za košili a odhodil ho surově do kouta, aby sám mohl zaujmout

jeho místo. Měli k dobrému zaopatření v táboře i vlastní záchod u kanceláře.

Ale i v těch svých větších či menších výhodách proti ostatním seděli jako ve vzdušných houpačkách s pochybnou pevností závěsu. Každý politický otřes zvenčí měl vliv na nazírání SS-vedení na jejich spolehlivost.

V táboře bylo osazenstvo rozděleno na vězně politické (ti měli u čísla trojúhelníky červené špičkou dolů), na bývalé příslušníky SS a SA-formací (ti měli červený trojúhelník postavený špičkou vzhůru), na asociály (provinivší se černými porážkami, prodejem a koupí obhospodařovaných předmětů pod rukou, pytláci a zloději předmětů denní potřeby s trojúhelníkem černým špičkou dolů), na „befaury“ (Berufsverbrecher, kteří měli v rejstříku tresty, se zeleným trojúhelníkem se špičkou dolů), na zločince nepolepšitelné (Berufsverbrecher se zeleným trojúhelníkem se špičkou vzhůru; byli odsouzeni k životu v koncentračním táboře doživotně), na badatele bible (Biebelforscher, s fialovým trojúhelníkem špičkou dolů, bez ohledu na národnost), na židy (se žlutým trojúhelníkem se špičkou vzhůru, podloženým povšechně trojúhelníkem červeným špičkou dolů, u německých židů také někdy trojúhelníkem černým nebo zeleným).

Pro vedení samosprávy jen židé a badatelé bible nepřicházeli vůbec v úvahu.

Z ostatních byli to nejprve vězni političtí, kterým byl tento úkol svěřen. Samozřejmě museli to být původem Němci.

Ale jejich trvání u „žlabů“ skončilo neslavně. První starešina tábora (der erste Lagerälteste) byl advokát z Berlína. Vedl tu správu hodně dlouho a jistě k spokojenosti všech: SS-Mannů i otroků. Otroků si nevšiml, ne-

jednal v jejich prospěch, ale také ne v jejich neprospěch. Byli tedy spokojeni. A protože osazenstva čile ubývalo týráním, při kterém sosákům hodně pomáhali otroci sami, bylo vedení spokojeno také. Časem nabyl takové důvěry u vedoucích tábora, že si mohl dovolit pamatovat také tak trochu na sebe. Jeho milci, také Němci, vynášeli z tábora spoustu zboží, které bylo přebíráno civilisty za dobré peníze. Tyto obchody a hlavně spousta úplatků, kterých se mu dostalo od zaměstnanců v komandě „trenérů“, vynesly čilému panu „starostovi“ velké bohatství, jehož zajištěním pamatoval na dobu, až se snad jednou z tábora vrátí domů.

Prasklo to. Jako mýdlová bublina. Ale hodně velká, protože z ní vypadly vkladní knížky na několik set tisíc marek, uložených v berlínských bankách.

Tento krach politického starosty se nejprve projevil jeho zavřením do kobky bunkru (kde také byl v tichosti odpraven). Na jeho místo přišel jeho první náměstek, také politický vězeň.

Jeho činnost však nebyla dlouhého života schopna. Nedovedl si získat ani autority u nás, ani obliby u sosáků. Ač se nijak zvlášť neprovinil, musel být odstraněn nejen z funkce, ale se světa, protože i za krátkou dobu hodně nahlédl do karet našich mučitelů.

Jeho odchodem pohasla sláva politických vězňů vůbec. Byli najednou shledáni nespolehlivými jako takoví, ztratili důvěru nacistů. Náhrada se našla velmi rychle v řadách befaurů, kteří byli od počátku považováni za politicky neškodný živel, a důvod jejich internování byl přezírán jako nerozhodující.

Zelení nastoupili vládu v táboře. Byla to nejhorší doba pro osazenstvo, protože jejich dosti výsostné postavení ve

funkcích předních dělníků, formanů a poháněčů bylo tím jen upevněno. Byli-li až do té doby zelení někde jako prostí dělníci, stali se obratem ruky všude držiteli lepších míst a vedoucích. Vyšel dokonce rozkaz, že všichni přední dělníci na všech pracovištích musí být zelení.

Ale sláva a moc těchto zločinců trvala poměrně krátce. Jejich činnost se rychle a příliš ostře projevila ve spolupráci nenechavých soukmenovců v SS uniformách. Velkorysé krádeže vyburcovaly i ústředí Waffen-SS, které si pak důkladně došlápl na provinilce.

Samosprávní funkcionáři byli ve vši tichosti vyměněni svými černými kolegy.

Jejich asociální přestupky se projevily i ve vedení tábora v hojné míře. Asociální citění, neštítící se klást oka na hubení volné zvěře, utisklo nesociálně nevolníky za elektrickým drátem. Zhoršení poměrů bylo cítit všude: v práci, v baráku, v táboře vůbec.

Sami otroci zotročili spolutrpitelem poslední zbytek lidské důstojnosti k radosti jejich ochránců.

Znamení kříže

Nástroj umučení Krista, kříž, stal se velkým symbolem.

Symbolem lásky a víry. Symbolem oddanosti a lidskosti. Symbolem pokoje a míru.

Zůstal stále stejný, z jednoduchého dřeva, potřísněn krví nevinného.

Až křížáci dovedli tento symbol zprofanovat. Loupiví

rytíři křížáctí, kteří se dovedli klanět ženské něze, na obrátku pálili a vraždili bezbranné národy, aby jim vnu-tili svou nadvládu a obohatili se jejich jměním pod ko-rouhví velkého kříže.

Již tehdy bujela propaganda v nejhorším slova smyslu. Nechali žehnat svým zbraním, které měly nejsurovějším způsobem šířit křesťanskou lásku. Z lupů pak zakládali bohaté řády, naloupeným jměním ovládali tehdejší křesťanský svět.

I nesporně největší lupiči všech dob, němečtí nacisté, vzali si do znaku znamení kříže. Hákovitě zahnutá ramena symbolisovala jeho bolestivé vetnutí do těla všech národů, kam Němci s tímto symbolem vpadli.

Historie křížáků se opakovala: Šířili násilně svou nad- vládu pod krásnými hesly o zavedení nového pořádku a lepšího života na světě. Ten jejich kříž byl stejně zbrocen krví, která hlasitě odkapávala s jeho ohnutých konců.

Milosrdenství a láska byly pošlapány. Znamení kříže dostalo se té největší potupy nad vchody do koncentra-čních táborů. Vlál tady jako symbol bolesti a hrůzy.

Prapůvodní forma kříže, zcela jednoduchá, došla ale i zde uplatnění. Byli tak na zádech označeni otroci v trest-ném komandu. Tady byl kříž výzvou všem zvrhlým vy- znavačům nacismu k mučivým ranám na udřená záda nositele. A v hojné míře jim v tom pomáhali jejich příslu- hovači z řad otroků. Křída, již byl kříž namalován, pomalu se odprašovala, jak byl její podklad častován ranami. A na její místo se prodírala na povrch zrádná tmavá místa.

Utečenci z tábora, byli-li znovu chyceni, byli označo- váni na čele, tvářích a týle hlavy červeným křížem ne- smytelnou barvou. Stejně tak někteří z hledačů bomb

v hlavním městě, kteří si neodpustili zvednout z trosek domů nějakou tu poživatinu.

Úděl těchto nebožáků byl strašný. Byli voděni k vý- slechu do SS-kasáren, odkud se pak ozýval nelidský řev. Mnozí tento výslech nepřežili. Ti tvrdší skončili pak stejně smrtí, která jim byla jistě vykoupením.

Symbol lásky a lidskosti stal se jim symbolem utrpení a muk.

Otroci Neronovi umírali na kříži, otroci nacistů s křížem.

Mezinárodní pohár

Jedním ze znaků jemnosti duše lidské je hravost.

Hrou zabývá se lidský tvor od prvé možnosti pohybu někdy až do smrti.

Každá hra vyžaduje pohyb, ať už se dítě snaží dostat do úst palec své nohy, nebo v dospělosti vpravit míč do sítě protivníka, nebo ve stáří pečlivě přelepí poštovní známky z jednoho alba do druhého a do kapsy zastrkává zisky za jejich falsifikáty.

Hra a pohyb staly se nerozlučnými. Jejich spojitost je tak stará jako lidstvo. A tak stará je i hra.

Každý člověk touží ve svém nitru po hře, kterou vidí někdy i ve svém povolání. Provádí je s láskou a zanícením, jako by se jednalo o hru. A také se jím tak baví.

Většina lidí vidí ve hře osvěžení po práci. A podle svého založení věnuje se hrám, které nejlépe hoví buď jeho tě- lesné vypětosti nebo libůstkám a schopnostem duševním.

Ani otroci v táborech nepozbyli přesazením do jiného života touhy si hrát.

Hráli si. Hráli si při práci — hlavně proto, aby jí mnoho neudělali — hráli si po práci.

A stejně jako na svobodě, tak i zde v táboře při každé hře snaha po srovnávání s druhými vyvolává soupeřivost.

Jedinci, kteří v kterékoliv disciplíně vynikají, snaží se ze své schopnosti těžit. Původní zanícení ke hře mění se u nich v touhu hrou získat. Profesionalismus ovládl dnes již všechny disciplíny.

I v koncentračních táborech bylo hry využíváno k ziskům.

Ty zisky odpovídaly poměrům, byly malé, ale byly.

Hrály se karty o cigarety, hrály se šachy o cigarety (nebo o přízeň vítěze), potulní muzikanti vyhrávali barák od baráku za chleba, potulní malíři pořizovali portréty za jídlo a kuřivo, ze záliby se pořizovaly různé předměty (obrazy, stínidla na lampy, cigaretní špičky, popelníčky, čibuky, zapalovače, benzinové ohřivače rukou) pro ty, kteří mohli něco postoupit ze svých zásob, nemajetní hráli si se štipováním punčoch a zašíváním prádla pro ty majetnější — ba i pro sosáky, prostě každý se ve své hravosti něčím zabýval a výsledky hry si nechal zaplatit.

Profesionalismus byl tu stoprocentní.

Zábavy a hry v úzkém kruhu vyvolaly touhu po kolektivních hrách, po hrách v přírodě, po sportu.

Zlepšením poměrů v táboře došlo i na hry kolektivní. Byla to hlavně kopaná a házená.

Nejmilejší hra kluků, kopaná, byla i tady nejmilejší hrou. Nejen pro výkonné hráče, ale i pro diváky, kteří se hry zúčastnili uzavíráním sázek na vítězství. Nebylo zvláštností, že se tyto sázky — ovšem v naturalích —

neobešly někdy bez výstřelků mozků, zatemněných požitím několika vyhraných konví piva.

Kopané byl věnován prostor táborového náměstí, „apelplacu“.

Bezvadné branky se sítěmi jako na hřišti prvotřídního klubu byly instalovány, liny naznačeny jemným žlutým pískem nebo dřevitými drtinami, do rohů zapíchnuty praporky, a hrálo se.

Betonová ulice středem hřiště byla nebezpečným místem, kde docházelo k hojným pádům a zraněním. Hráči vystihli toto nebezpečí a dovedně přenášeli dlouhými odkopy míč přes silnici na pole před brankou. Tím odpadlo kombinování ve středu hřiště, hra nabývala na rychlosti a před brankami docházelo k zajímavým bojům.

Tyto boje vedly někdy k těžkým zraněním, zaviněným úmyslně. Vždyť tu kopanou tu hráli vedle poctivých sportovců také lidé, kteří měli surovost v povaze.

Spousta hráčů všech národností měla řadu vynikajících jednotlivců, kteří by obstáli i v ligových klubech.

Národnostní rivalita vyvolala sestavování národních jedenáctek. Rivalita pracovních kolon sestavení jedenáctek jednotlivých komand. Zápasů bylo hodně, v neděli odpoledne nejméně tři, ve všední den aspoň jeden večer.

Národnostním jedenáctkám bylo dovoleno hrát mezinárodní soutěž, která se bohužel nedohrála. Zavinil to v roce 1944 příchod Italů a rychle postupující hroucení fronty. Italové nehráli kopanou, ale kopali soupeře. Hlavně měli spadeno na jedenáctku Němců, kterým chtěli tak oplatiti zoufalou národní situaci vojenskou i hospodářskou.

Nejucelenějším mužstvem a nejlepšími jedinci disponovali Němci. Po nich byla na výši jedenáctka Poláků, Češi byli na třetím místě. Největšímu zájmu tábora těšily

se zápasy těchto tří rivalů. Hráli všichni skoro výlučně slušnou kopanou.

Mezi diváky bylo vždy hodně sosáků, kteří se někdy dali strhnout i k povzbuzování německého mužstva. Národnostní hloučky diváků podporovaly své příslušníky všemi dovolenými prostředky. Za krásného někdy počasí byly zápasy v kopané skutečným svátkem, kdy nám všem bylo popřáno zapomenout na chvíli na vlastní osud a přenést všechnu starost na osud míče. Křičelo se na povzbuzení, křičelo se k odsouzení výkonu, tleskalo se, oči zářily z obličejů, které ještě včera byly terčem sosáckých pěstí a kterým večer přinesl zase starost, zda bude přežít zítřek.

Hra vykonala tu svůj úkol. Dala zapomenout a dala snít. Zapomenout na hrůzy prostředí a snít radosti ze života doma.

Jen jednou byla tato povznášející nálada zkalena osudem polského hráče. Při osvobozujícím odkopu přeletěl míč drátěné překážky před táborovou zdí, v nichž byl pravidelně elektrický proud. Na dotaz na strážnici byl jeden polský hráč ujistěn, že dráty nejsou nabity a že si může míč podat z pásma, které bylo pod trestem smrti tabu. Vzkročil do drátů — a zčernal.

Zuhelnatělé tělo bylo pak pietně přeneseno do márnice.

Dvakrát popraven

Vcházíme do tábora.

Na známém místě proti vchodu je umístěna šibenice. S různými pocity přijímají nevolníci tento předmět

nechutného povyražení. Střídají se různé dohady o osobě určené k exekuci. Nikdo neví.

Nastoupí se k apelu, který v případě následující popravy mívá rychlý spád. Konec. Počet souhlasí, všichni na místě.

Napětí stoupá, menší postavy snaží se stoupáním na špičky dohlédnout na betonovou táborovou ulici, po které už volným krokem jde zástupce vedoucího tábora k šibenici.

Směrem od věznice přichází konvoj SS-Mannů v uniformě, jejichž středem kráčí se vztyčenou hlavou odsouzenec.

Němec!

Vysoká postava, dobře živená, převyšuje prostranství o půl hlavy.

Je přiveden pod šibenici.

Je mu přečten tak zvaný rozsudek. Tento je pak tlumočen ve všech řečech, které jsou v táboře příslušníky národů zastoupeny. Utekl. Byl dopaden, nalezena u něho zbraň. Trest smrti.

Odsouzenec vystupuje na šibenici, kolega nevolník nasadí mu na krk oprátku, prkénko je sklapnuto.

Nezadržitelně řítí se tělo do propasti pod ním.

Nic.

Není ho vidět viset. Zmizel.

Pod velkou vahou těla, zvýšenou prudkostí pádu, prasklo lanko z konopí a odsouzenec spadl na zem.

Poprava provedena.

Na celém kulturním světě je pro takový případ určena milost.

Ne tak v táboře. Ten tábor není ústavem právním, za jeho drátěným plotem neplatí běžné zákony, ten drát

je nepřekročitelnou překážkou pro kulturu, pro cit, pro spravedlnost.

Tady není zákona, tady platí zvůle, tady nejde o trest, tady jde o odpravení člověka. A není zákona, není zvyku, který by toto odpravení mohl oddálit, zvrátit. Musí být dokonáno, vždyť na to čeká tolik ochotných diváků.

Pohotový zástupce vedoucího tábora bleskurychle vyjímá automatickou pistoli z opasku a právě v okamžiku, kdy odsouzenec se pokouší zvednout se země, ranou do ucha ukončuje jeho život.

Dvojí poprava?

Dvojí vražda!

Velkorysá sabotáž strážců státu

Při shánce toaletní potřeby pro určitý tělesný úkon dostal se mi do ruky kus zmačkaného papíru. Byla to vzorně a nápadně tištěná vyhláška z doby, kdy byly v život vyvolány Waffen-SS. Stálo tam doslovně: Waffen-SS není formací vojenskou ani policejní. Waffen-SS je formací stranickou, jejímž úkolem je dohled na dodržování zákonů a stranických nařízení, jejíž povinností je chránit stát proti jeho vnitřním nepřátelům a bránit národní majetek. Dohledem na konání povinností pomáhají Waffen-SS policii plnit její úkoly.

Předpokládáme-li, že se k této formaci hlásili — aspoň z počátku jistě — pouze straničtí nadšenci, kteří mimo to nadšení měli také hodně hladu a času k nějaké činnosti,

pak by se dalo očekávat, že tito uniformovaní strážci státu budou také plnit tu samozřejmou a svatou povinnost hájit vlast, národ a národní majetek před všemi škůdci.

Ta horda nebezpečných zločinců, která z řad vzdělaných studentů, profesorů, poctivých živnostníků a podnikatelů byla koncentrována v otrokářských táborech, měla ale příležitost poznat, jak ta vyhláška byla krásně potištěna jen na jedné straně a jak ta druhá zůstala čistou, aby na ní mohlo být zaznamenáno mnoho dokladů o pravém opaku z činnosti jejich trýznitelů.

Nemluvím o práci. Sabotování práce bylo sice v třetí říši přísně trestáno, ale jen u jinonárodních pracovních otroků. Strážci státu nepracují, protože je to asi pod jejich důstojnost. Jejich píle se projeví teprve v tom okamžiku, když jim z jejich činnosti plyne osobní prospěch. Pak jejich snažení je opravdové a horlivost příkladná.

Obohacování se na účet celku, národa a státu u těchto jeho strážců bylo a je tak velkorysé, že by se mu jen ve starověku našlo vzorů, které by snesly srovnání. Přímá vlastizrádnost a nejtrestuhodnější zločinnost vyniknou uvážíme-li, že při tom obohacování sebrali tito výtečníci právě ty statky, kterých ten národ a stát měl málo a vzhledem k celkové hospodářské situaci a válečnému stavu skutečně nejvýš zapotřebí pro účely vhodnější.

V době, kdy se kácely nevyzrálé lesy pro stavbu obraných opevnění proti náporu nepřátel holubičího národa německého, nechávali si SS-páni budovat přepychový nábytek a celé chaty od koncentrovaných otroků.

V době, kdy jinonárodní mámy neměly pro svoje děti žádnou obuv a musily je nechat mrzačit v dřevěných bagančatech, kdy jinonárodní dělníci — nemluvě o otrocích v koncentračních táborech — musili v dřevěné „pra-

covní obuvi" úpět deset hodin denně, hotovili otroci v táborech přepychovou obuv všeho druhu pro SS-pány a jejich ženy a milenky.

V době, kdy jinonárodní držitelé dobytka byli trestáni pro černé porážky i smrti a kdy přiděl bramborů pro všechny obyvatele Evropy byl naprosto nedostačující, krmili otroci v táborech pro SS-pány spoustu nepřihlášených vepřů nejlepšími brambory a polévkou tak dobrou, že se horlivě přižívovali ze společného koryta.

V době, kdy nebylo lze na bezcenné šatenky dostati ani jednoduchou kravatu, šili krejčí-otroci nejpřepychovější obleky z nových látek prima jakosti nebo přešivali zabavené obleky židů a vyřízených jinonárodních mučedníků pro SS-pány.

V době, kdy se žebalo o staré železo a cennější kovy, kdy pro válečný průmysl, vybudovaný jen a jen pro ukojení choutek dobytčáckého nacistického státu, byly pořádány sbírky a z ohrad vylamovány litinové ploty, SS-páni nechávali si vyzdobovati teplá hnízdečka přepychovými tepanými drobnostmi, hliníkovým nádobím, elektrickými přístroji a topnými tělesy, železným nábytkem, bronzovými plaketami vúdčích hlav na pancéřových leštěných podložkách, tepaným nádobím, hračkami pro děti atd. atd.

V době, kdy nebylo možno u železníka koupiti obyčejný šroubovák bez známky na kov, odváželi SS-páni z táborových továren na autech metraky nástrojů všeho druhu, ba i celé stroje a v době války naprosto postrádané součástky a přípravky.

V době, kdy řada rodin neměla čím topit, protože veškerá těžba uhlí byla pohlcena výrobou benzínu pro válečné účely, topili SS-páni v benzinových kamnech nejen

ve svých domovech, ale i v útulných ubikacích svých milenek.

Veškerý materiál pro tyto věci byl odcizen státnímu hospodářství, na jehož plynulý chod měly Waffen-SS dohlížet. Všechny práce s tím spojené vykonávali otroci v táborech koncentrování a běda jim, nebyli-li při té práci dost dovední a rychlí. Třebaže se ty práce vykonávaly v podnicích s válečnou výrobou, kde byl výkon dosti přísně kontrolován, přece jen nebyla té válečné výrobě věnována taková péče, jako černé práci pro SS-pány. Tu byli otroci nejvíce honěni a chyby v práci byly nejpřísněji posuzovány.

Do jakých rozměrů šly tyto sabotážní činy SS-pánů, nelze ani vyčíslit. Vždyť jen v jednom válečném podniku u jednoho koncentračního tábora bylo zjištěno (a podle potrestání vinníků také prokázáno) zcizení 170 tun ocele, 120 hektolitrů benzínu, 18 tun hliníku, přes 6 tun bronze a mosaze, za 300.000 RM nástrojů a měřících přístrojů, několik vagonů dřeva.

To byly ztráty jen jedné továrny, a takových továren pro zbrojní průmysl pracujících bylo jen u tábora v O. pět.

Nesnažme se převáděti tyto hodnoty na peníze, ale znásobme si zběžně tyto ztráty počtem asi 140 koncentračních táborů, kde všude bylo jistě hospodařeno stejně. Pak dojdeme k cifrám, které svou výší ohromí.

A těchto gigantických sabotážních skutků a zlodějen dopouštěli se lidé, kteří tu byli postaveni nad všechnu odpovědnost a kterým byla dána do rukou moc trestat nejsurověji jen zdánlivé podezření ze schopnosti ke skutku, neodpovídajícího velkoněmeckému pojetí.

Produkce největšího mužského sboru

Krásné heslo „jeden za všechny a všichni za jednoho“ dalo tak často pocítit koncentrovaným otrokům celou hrůzu důsledného provádění.

Zřídka kdy se stalo, že by jedinec byl trestán za přeštky ostatních, výkon trestu na něm měl mít odstrašující vliv na povinně přihlížející exekuci. Jen tak bylo by snad možno jeho oběť posuzovat jako přínos celku, dovedl-li tento celek z jeho utrpení vzít důkladné poučení. Ale tak časté opakování trestu za vždy stejné provinění — ovšem v očích otrokářů — bylo jasným svědectvím, jak málo byl výkon trestu odstrašujícím, i když byl sebetěžší a exekuce prováděna veřejně se všemi útoky na nervy diváků.

V mnohem častějších případech byl to právě celek, který se nuceně stavěl převzetím trestu za jedince.

Stačilo nalézt jednu postel nedostatečně ustlanou a celý barák byl trestán: postele rozházeny, slamníky vysypány, místo touženého klidu se musili všichni „učít stlát“.

Stačilo u jednoho otroka náhodou nalézt cokoli mimo přípustných věcí ve skřínce a všechny skříně byly důkladně vyklizeny dříve, než se otroci vrátili z práce. Mnohdy k této razzii byla důvodem nezřízená chuť barákového velitele-otroka po něčem cizím. Aspoň vždy po takovém „dělání německého pořádku“ byly nalezeny právě ty nejlepší věci v rukou nových vlastníků. A byly to často věci pořízené dosti nákladně a v táboře těžko k dostání, nebo věci ze zásilek, mnohdy nenahraditelné.

Stačilo, aby některý otrok při návratu pracovní kolony do tábora nešel předepsaným vojenským krokem a celá kolona byla trestána pochodovým cvičením nejbližší nedělní volné odpoledne. A nebyla to maličkost jít tou branou z práce podle předpisu. Vždyť většina otroků byla prací vysílena, že nohy sotva vlekla. A teď na nich předpis chtěl, aby šli se zdviženou hlavou — na to byl brán zvláštní zřetel a spodní háky SS-Mannů na bradu a ústa utahavých chudáků měly jim zdvihnout hlavu, zatím co jen pomohly několika kapkám vzácné životní šťávy na světlo a k bezúčelnému uschnutí — pevným krokem s rukama pevně na stehna přitisknutýma, s nataženými prsty.

Stačilo, aby osazenstvo jednoho baráku zapomnělo při odchodu z apelu na předepsanou kázeň a ve snaze co nejdříve se dostat ke stolu nevyřídilo řady, a celý tábor ve skupinách podle baráků musel nacvičovati nástup a odchod z náměstí třeba dvě hodiny místo odpočinku.

Stačilo, aby několik Němci nenáviděných Ukrajinců bylo přistiženo při nějaké nepřístojnosti (kouření při práci, tělesná nečistota, pobíhání u cizích baráků atd.) a všichni Ukrajinci a Rusové v táboře dostali na dobu jednoho až čtyř týdnů „hausarest“ nebo všeobecný zákaz kouření i ve volné době, kdy to bylo trpěno všem. Co tu pak bylo ran, které si dovolil rozdávat každý samozvaný pořádkumilovnick, zastihl-li některého Ukrajince venku nebo při kouření!

Stačilo, aby se pokusil některý otrok v slepé touze po svobodě o útěk, a celé osazenstvo tábora muselo stát při nejbližším apelu tak dlouho na místě, až byl zase chycen a přiveden zpět, nebo až bylo stoprocentně jisto, že už nalezen být nemůže. Stát — ten strašný trest, kterým

byli všichni příchozí častováni hned při uvedení do tábora. Stát hodiny, až nohy nabíhají, stát tak dlouho, až bolí kříž a celá páteř, stát tak dlouho, až se padne slabostí a hladem. Stát řadu hodin v dešti, větru a zimě, stát v horku na parném slunci, stát ve sněhu a mrazu bez možnosti vykonat tělesnou potřebu jinak než pod sebe. Stát a dívat se na ty ubožáky, kterým to stání bylo pravým mučením, kteří padali únavou, kteří byli kopáni, nestáli-li dobře, kteří v mrazu 28 stupňů hlasitě plakali ve sboru desetitisícovém, aby na konec po stovkách umrzli na místě a padali jako křehké rampouchy. Pomoci se jim nesmělo, nesměl být ošetřen, nesměl být přikryt nebo zahřát, musel být jen odkopnut stranou, aby se mohlo stát vedle něho dále do vlastního konce.

Doba takového stání byla velmi rozdílnou. Jak zářily naše oči štěstím, byl-li utečenec přiveden za dvě nebo tři hodiny. Častěji trvala honička na něho déle a nebyly řídké případy, že se čekací doba protáhla i přes noc. Jedna taková noc s trestným stáním v mrazu ke 30 stupňům pod nulou měla úctyhodný výsledek: na zemi po odvolání trestu — uprchlík nebyl nalezen vůbec — leželo po 14-hodinovém stání na 4500 lidí. Z toho přes polovinu bylo již zcela zmrzlých, ostatní zemřeli v krátkém čase na zápal plic. A zbytek odnesl tento odstrašující trest silným nachlazením, zšedlými vlasy a pocuchanými nervy od příšerného sborového jektání zubů a pláče z mrazu.

Sbormistři po této produkci květiny podány nebyly.

Márnice

Za nemocnicí, v blízkosti krematoria stojí bouda. Dřevěný barák, dosti veliký, s jedněmi dveřmi a dvěma okny v jedné z delších stěn. Je to márnice.

Pieta k mrtvým stala se v koncentračních táborech šosáckým přežitkem. Těch mrtvol bylo příliš mnoho, než aby se jim mohla věnovat nějaká péče, nebylo času snad omývat špínu, kterou si mnozí šetřili jako výborný izolant proti zimě, nebylo zvláštních rouch k vybavení pro věčný spánek. Nebylo to nutno, protože pohřbívání obstarávalo krematorium.

Každý vyřizený otrok — ať prací, zacházením nebo nemocí vyřazený z kolektiva tábora — byl dopraven do této márnice. Práci s převozem a uskladněním prováděli — dokud nebyli z tábora odstraněni — židé. Jezdili celý den po táboře s károu, na které byla jedna nebo dvě jednoduché dřevěné rakve. Každý hlášený případ vhodili pod víko, bylo-li těch případů více, zůstalo víko patřičně nadzvednuto nad druhým nebo dokonce třetím tělem, a byla-li úroda po nějakém kolektivním zákroku příliš bohatá, odhodili prostě rakve s vozem a mrtvoly nakládali jako čtvrtě na jatkách jednu přes druhou. Práce to nebyla příliš těžká, protože otroci byli většinou skelety v hadrech, málokterý měl přes padesát kilogramů, a cestou odkapávající krev ještě ubírala milostivě na váze.

Vedoucí márnice, německý zločinec z povolání, převzal náklad a se svými pomocníky — byli dva — Einlauf zpracoval.

Mrtvoly byly sházeny na hromadu do jednoho kouta, odkud byly pak po jedné svlékány. To se dělo pomocí no-

že. Všechny části obleku se svrchu rozřízly tak, aby jednoduše s mrtvoly spadly. Jen boty se svlékaly. Tímto způsobem obnažená mrtvola byla na stehně opatřena číslem, které otrok nosil na svém obleku. Popsání provedeno bylo silnou kopírovací tužkou, takže smazání nebylo možno. Tato zjištěná čísla byla zanesena do knihy, kterou čas od času překontroloval SS-vedoucí márnice. Odtud se ale čísla ještě neodpisovala ze stavu tábora, ke každému apelu hlásila márnice svůj stav. A ten býval někdy vyjádřen i třímístnou číslicí značně vysokou. I mrtví dávali počet, se kterým bylo možno dobře manipulovat při přidělu potravin. Ty jejich porce se daly dobře zpeněžit nebo směnit.

Nebylo řídkým zjevem, že do márnice byla naházena těla otroků ne zcela mrtvých. Tím se ale nikdo nezabýval, vždyť tlak ostatních těl pomohl vytlačit život tam, kde ho nedovedl najednou vyrazit kopanec do ledvin.

Jen jednou byl ten pud zachování při životě silnější než řada ran do hlavy, a otrok — totiž jen jeho očíslovaný zbytek — projevil pojednou novou chuť k životu. Posadil se hezky na kupě mrtvých bližních a vyjeveně se rozhlížel po místnosti. Vedoucí márnice zpozoroval náhodou oknem tento výjimečný omyl osudu a spěchal ho ohlásit svému představenému SS. Ten neměl dosti chuti věřit zprávě, ale po naléhání slíbil, že se do márnice přijde podívat.

Přišel. Spatřil vytřeštěné oči ubožáka a jat soucitem domluvil mu přesnou ranou z pistole, aby nerušil pořádek v knize, kam byl již zanešen.

Velkokremace

Víra, osobní názor na posmrtný život, strach před zdánlivou smrtí se všemi jejími hrůzami a jiné a jiné nutí pozemšťany přemýšlet o způsobu pohřbení. Mají také právo rozhodnout, jak má být s jejich tělesným zbytkem naloženo. Strach před červy a pozvolným tlením, které by snad tu volnou dušičku ještě zneklidňovalo, uvedlo v oblibu pohřbívání žehem.

Ať tak či onak, zbylo tu po člověku vždy něco, co mohlo být důstojně uloženo a čemu se mohli truchlíci pozůstalí časem poklonit, aby vzdali čest jeho památce.

Nacistická soldateska s formacemi SS a gestapem krutě hřešily proti všem lidským citům, nahradily vrozenou úctu k mrtvým surovým a bezohledným nakládáním s jejich těly.

Ve spoustě hromadných hrobů, roztroušených po celé Evropě, leží statisíce obětí násilného režimu. Řada jich nebude nikdy odkryta, protože hrobníci buď padli nebo místa neprozradí.

Další statisíce mrtvých produkovaly koncentrační tábory. U táborů jen v době jejich zakládání pohřbívalo se do země, ovšem bez pomníku a na místě neoznačeném, později výhradně žehem.

Krematorium bylo jednou z prvních staveb, které byly s urychlením dohotoveny a dány do provozu. Stálo na prostranství za táborem, zvaném Industriebhof. Přitisknuto ke zdi krylo pod sebou plynovou komoru, kde našly hromadnou smrt desetitisíce jinonárodních nevolníků i statisíce gestapem odvedených příslušníků německého národa obojího pohlaví a bez rozdílu věku. Nebyli prý spokojeni

s novým pořádkem, byla jim tedy vnucena ochlazující koupel v místnosti, kde ze sprch místo vody vycházel rajský plyn. Tyto osvěžující koupele prováděly se výhradně v noci, aby nebylo vidět, že vchod do lázně je na popravisti, vykopaném pět metrů pod zemí v těsném sousedství kremace.

Jak je vidět, měli v Německu skutečně vyvinutý smysl pro výhodné uspořádání tohoto podniku, aby dodávky pro kremaci byly odbaveny ekonomicky.

Provoz v krematoriu byl veden také v měřítku továrním. Spousta mrtvých musela být s urychlením odstraněna. Mimo výše zmíněné popravisti staral se o dodávky tábor hlavně svým oddělením pro ruské válečné zajatce. I mezi civilními otroky měli Rusové a Ukrajinci nejvyšší procento úmrtí bez ohledu na to, došlo-li k němu týráním nebo nemocí. Z 21 národů v táboře zastoupených měli Češi nejmenší procento úmrtnosti. Dokázali i zde vysokou úroveň tělesnou i duševní a odolnost.

Jak žalostné bylo však pro nacisty pomyšlení, že v době nadvýroby všech možných náhražek muselo tu být ničeno a ve zmar uvedeno tolik plnohodnotného materiálu: kostí, masa a tuku! Jak smutné vědomí, že k této ničivé práci musí být ještě použito pracovních sil, jichž je všude nedostatek! Tady bylo nutno nalézt výhodnější řešení.

Vynalézavost německých chemiků, lidí odborně nesporně vysoce kvalifikovaných, osvědčila se i zde.

Krematorium nespalovalo elektrickým proudem ani v koksových pecích, ale rozvařovalo mrtvoly ve žhavém oleji, který s chemickými přímíseninami dal nebožtíku rozplynout se beze zbytku.

Předpokládáme-li, že ubývání oleje odpařováním i při

vysokých teplotách postupuje jen velmi zvolna a že rozvařením toho enormního počtu mrtvol muselo se oleji nesporně dostat značného přídavku, kterým jeho váha i objem nabývaly, přijdeme k přesvědčení, že krematorium muselo nutně převařený a mrtvolami zmnožený olej z pecí odčerpávat. Pokud je známo, do země vyléván nebyl. A proto, pozůstalí, pozor:

Půjdete-li okolo tiše běžícího kola, stroje, motoru, pokloňte se památce zahynulých koncentračníků! V jeho ložiskách je třeba něco z vašeho otce, bratra, manžela.

Skončeno.

Obtěžkal jsem si svědomí porušením slibu, že se nikde a nikdy nebudu šířit »über die Lageranordnungen«.

Prožil jsem ve vzpomínkách po druhé všechny ty hrůzy; hnus, odpor a nenávisť k našim trýznitelům vhnání mi rozbouřenou krev do tváří.

Všechna ta utrpení našich lidí, i těch jinonárodních příslušníků, kteří krutě trpěli stejně s námi — ba mnohdy ještě více — volají po pomstě. Po pomstě stejně hrozně, jako skutky, které ji vyvolávají.

Jsme vždy nazýváni národem holubičím. Tento povahový rys nedá nám stejně krutě odplácet všechna příkoří, kterými jsme byli po řadu let častováni.

Ale i při té holubičí povaze nesmíme nikdy zapomenout, co jsme vytrpěli od Němců, kteří zůstanou Němci vždy, i když nemají hákovec na klopu. Jejich ženy budou vždy rodit vrahy Slovanů, jejich děti vždy do nich dorostou.

Jsme povinni památce svých drahých, kteří byli německou hyenou z našich řad vyrváni, mučeni a umučeni, zabránit všem prostředky znovuvzkříšení přízraku nacismu.

Naučme se už jednou přehlížet malichernost politických hesel, naučme se ctít náš národ a naši příslušnost k němu, buďme jednotni v té příslušnosti. Oběti nacistického sadismu neumíraly s myšlenkou na politickou příslušnost, ale s myšlenkou na rodinu a národ.

Národ musí jejich oběti pomstít. Pomstít je svorností, která mu dá k tomu také sílu.

Nelituje osudu vrahů vašich drahých a nedopusťte, aby do vašich nejednotných řad mohly vniknout jejich buňky!

Jen silné národní uvědomění může ochránit naše budoucí pokolení před novou porobou, která by byla tím horší, čím krásnější bude únik z ní.

Obsah

	Str.
1. Co je koncentrace	9
2. Cena života	12
3. Jak a proč se umíralo	16
4. Carachó!	21
5. Stokrát prokletý Bafa	22
6. Místa dost!	24
7. Specialista	27
8. Divoký západ v Evropě	29
9. Po-trava a s-trava	31
10. Shledání	38
11. K uvážení odboru X. pro čištění hl. města Prahy	40
12. Oblékejte se účelně	42
13. Mrtvý manekýn	47
14. Vášnivý kuřák	49
15. Tábor vředělečným podnikem první třídy	51
16. Trestné komando v táboře	54
17. Zde máš kytku a jdi se oběsit!	58
18. Pudding	61
19. Trenéři	65
20. Stlaní postelí	69
21. Zkušební ústav	71
22. Pouťová sportovní atrakce	73
23. Organizace a organizace	79
24. Umrzlé starosti	82
25. Kumšt grafický	86
26. Komando stopěti	88
27. Tělesné tresty a výplata	90
28. Šestnáct svíček na vánočním stromku	97
29. Prominenti	98
30. Spolehlivá společnost, aneb vrána k vráně sedá	103
31. Kulturní večírky	106
32. Trestné komando mimo tábor	110
33. Živá střelnice	115

34. Kabaret + kolo = svoboda	117
35. Svatojanské noci	120
36. Sněhobílé peřiny	124
37. SS-kratochvíle	130
38. Otrocká samospráva	134
39. Znamení kříže	137
40. Mezinárodní pohár	139
41. Dvakrát popraven	142
42. Velkolepá sabotáž strážců státu	144
43. Produkce největšího mužského sboru	148
44. Márnice	151
45. Velkokremace	153

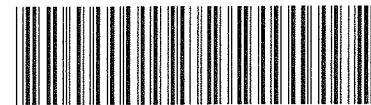
SEMINÁRNÍ
Hist.-práv.

KNIHOVNA
oddělení

REV15

ÚK PrF MU Brno

3 1 2 9 S 0 0 9 6 9